

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDEKİ ÇOCUK EVLERİ VE
ÇOCUK EVLERİ SİTELERİNDE KORUMA ALTINDA OLAN
ÇOCUKLARIN BENLİK KAVRAMI DÜZEYLERİNİN
ARAŞTIRILMASI**

HAZIRLAYAN: DAVUT KARAMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğretim Üyesi ŞEYDA YILDIRIM

MANİSA- 2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDEKİ ÇOCUK EVLERİ VE
ÇOCUK EVLERİ SİTELERİNDE KORUMA ALTINDA OLAN
ÇOCUKLARIN BENLİK KAVRAMI DÜZEYLERİNİN
ARAŞTIRILMASI**

HAZIRLAYAN: DAVUT KARAMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

TEZ SINAV JÜRİSİ

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ŞEYDA YILDIRIM (TEZ DANIŞMANI)
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ BUĞRA YILDIRIM (JÜRİ ÜYESİ)
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ MELİKE TUNÇ TEKİNDAL (JÜRİ ÜYESİ)

MANİSA- 2019

**DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDEKİ ÇOCUK EVLERİ VE ÇOCUK
EVLERİ SİTELERİNDE KORUMA ALTINDA OLAN ÇOCUKLARIN
BENLİK KAVRAMI DÜZEYLERİNİN ARAŞTIRILMASI**

Öğrenci: Davut KARAMAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şeyda YILDIRIM

İkinci Danışman: Unvanı, Adı ve Soyadı

Bu tez çalışması 02.07.2019 tarihinde jürimiz tarafından "Sosyal Hizmet Programı"nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Şeyda YILDIRIM
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağ. Bil. Fak.

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Buğra YILDIRIM
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağ. Bil. Fak.

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Melike TUNÇ TEKİNDAL
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağ. Bil. Fak.

Bu tez, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

02.07.2019

Prof. Dr. Bilal Habes GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü V.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10252221
Yazar Adı / Soyadı	DAVUT KARAMAN
T.C.Kimlik No	38597107796
Telefon	5056958513
E-Posta	davkaraman@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDEKİ ÇOCUK EVLERİ VE ÇOCUK EVLERİ SİTELERİNDE KORUMA ALTINDA OLAN ÇOCUKLARIN BENLİK KAVRAMI DÜZEYLERİNİN ARAŞTIRILMASI
Tezin Tercümesi	Investigation of Self Concept of Children in Children Houses and Children's Houses Sites in East Black Sea Region
Konu	Sosyal Hizmetler = Social Services
Üniversite	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Sosyal Hizmet Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	140
Tez Danışmanı	DR. ÖĞR. ÜYESİ ŞEYDA YILDIRIM
Dizin Terimleri	Risk altındaki çocuklar=Children under risk
Önerilen Dizin Terimleri	Korunma İhtiyacı Olan Çocuk, Kurum Bakımı, Benlik Kavramı

10.07.2019

İmza:.....

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Davut KARAMAN

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde tecrübelerini paylaşarak beni teşvik eden ve yol gösteren tez danışmanım ğretim Üyesi Dr. Şeyda YILDIRIM'a, eğitimime devam etmem konusunda bana inanan ve destekleyen değerli hocam Prof. Dr. Fatih ŞAHİN'e teşekkür ederim.

Tez çalışmam sürecinde desteğini esirgemeyen çalışma arkadaşlarıma, yakın dostlarıma, veri toplama sürecinde araştırmaya katkı sağlayan meslektaşlarım Kürşat ERGÜT ve Hakan KEÇE'ye, anneme, babama, kardeşlerime, sevgisini ve desteğini benden esirgemeyen sevgili eşim İlknur ALTUN KARAMAN'a ve varlıklarıyla beni güçlendirilen ikiz ocuklarım Murathan Kutay KARAMAN ve Őükran Melek KARAMAN'a teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

1. ÖZET	1
2. SUMMARY	2
3. GİRİŞ VE AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER	6
4.1. ÇOCUK KAVRAMI VE ÇOCUK HAKLARI	6
4.2. ÇOCUĞUN İYİLİK HALİ ve KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUK	10
4.3. ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ	14
4.3.1. Dünya’da Çocuk Koruma Hizmetleri	16
4.3.1.1. İngiltere’de çocuk koruma hizmetleri	16
4.3.1.2. Norveç’te çocuk koruma hizmetleri.....	17
4.3.1.3. Hollanda’da çocuk koruma hizmetleri.....	19
4.3.2. Türkiye’de Çocuk Koruma Hizmetleri	20
4.3.2.1. Türkiye’de çocuk koruma hizmetlerinin tarihsel gelişimi	21
4.3.2.2. Türkiye’de günümüzde çocuk koruma hizmetleri	23
4.4. ÇOCUĞU AİLE YANINDA DESTEKLEYEN MODELLER.....	25
4.4.1. Sosyal Ve Ekonomik Destek Hizmetleri	25
4.4.2. Koruyucu Aile.....	28
4.4.3. Evlat Edinme Hizmetleri.....	30
4.4.4. Koruyucu Ve Destekleyici Tedbirler	31
4.5. KURUM BAKIM MODELLERİ	34
4.5.1. Çocuk Koruma Hizmetlerinde Ev Tipi Kurum Bakım Modelleri	35
4.5.1.1. Çocuk evleri siteleri	35
4.5.1.2. Çocuk evleri	36

4.5.2. Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri.....	38
4.6. BENLİK KAVRAMI.....	39
4.6.1. Benlik ve Benlik Kavramı.....	40
4.6.2. Benlik Kavramına İlişkin Kuramlar.....	45
4.7. BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TEORİ VE SOSYAL HİZMET	49
5. GEREÇ VE YÖNTEM.....	55
5.1. GENEL TANIMLAR	55
5.2. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ.....	56
5.3. ARAŞTIRMANIN MODELİ	56
5.4. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	57
5.5. ARAŞTIRMANIN SORULARI.....	57
5.6. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ.....	58
5.7. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	58
5.8. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	59
5.8.1. Kişisel Bilgi Formu.....	59
5.8.2. Piers- Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği.....	59
5.9. VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRMESİ.....	62
5.10. ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ	62
5.11. SAYILTILAR	63
5.12. SINIRLILIKLAR.....	63
6. BULGULAR.....	64
6.1. TANIMLAYICI BULGULAR	64
6.2. ÇÖZÜMLEYİCİ BULGULAR	71
6.2.1. Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Koruma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi Sonucunda Elde Edilen Bulgular.....	71

6.2.2. Çeşitli Değişkenlere Göre Gruplar Arası Karşılaştırma Sonucu Elde Edilen Bulgular	72
7. TARTIŞMA	96
8. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	106
8.1. SONUÇ	106
8.2. ÖNERİLER.....	111
8.2.1. Mikro Düzeyde Getirilen Öneriler	112
8.2.2. Mezzo Düzeyde Getirilen Öneriler.....	113
8.2.3. Makro Düzeyde Getirilen Öneriler	113
9. KAYNAKLAR	116
10. EKLER.....	126
10.1. EK 1. ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI	126
10.2. EK. 2 ETİK KURUL KARARI	127
10.3. EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	128
10.4. EK 4. PİERS-HARRİS ÇOCUKLAR İÇİN BENLİK KAVRAMI ÖLÇEĞİ	131
10.5. EK 5. KURUM ARAŞTIRMA İZİNİ.....	135
10.6. EK 6. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU.....	137
10.7. EK 7. TURNİTİN ORJİNALLİK RAPORU.....	138
10.8. EK 8. ÖZGEÇMİŞ.....	139

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Koruyucu Aile ve Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocuk Sayısı	30
Tablo 2. 2014 – 2017 Yılları Arasında Evlat Edindirilen Çocuk Sayısı.....	31
Tablo 3. Çocukların Yaşadığı İllere göre Dağılımı.....	64
Tablo 4. Çocukların Cinsiyet Durumu	65
Tablo 5. Çocukların Yaş Durumu	65
Tablo 6. Çocukların Eğitim Durumu	65
Tablo 7. Çocukların Koruma Altına Alınma Yaşları	66
Tablo 8. Çocukların Koruma Altında Kaldığı Süre	66
Tablo 9. Çocukların Bakım Hizmet Modeli.....	67
Tablo 10. Çocukların Yararlandığı Bakım Hizmetinde Kaldığı Süre.....	67
Tablo 11. Çocukların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumu	68
Tablo 12. Çocukların Ebeveynlerinin Birlikte Yaşama Durumları	68
Tablo 13. Çocukların Kardeş Durumu	68
Tablo 14. Çocukların Koruma Altına Alınma Nedenleri.....	69
Tablo 15. Çocukların Anne İle Görüşme Durumu.....	69
Tablo 16. Çocukların Baba İle Görüşme Durumu	69
Tablo 17. Çocukların Kardeş İle Görüşme Durumu	70
Tablo 18. Çocukların Grup Sorumlusu Meslek Elemanı İle Görüşme Durumu.	70
Tablo 19. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel Bulgular ve Korelasyonlar	71
Tablo 20. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre U Testi Sonucu.	72
Tablo 21. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre U Testi Sonucu.....	73

Tablo 22. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu.....	75
Tablo 23. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Korunma Altına Alınma Yaş Grubuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu.....	77
Tablo 24. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Korunma Altında Kaldıkları Süreye Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu.....	79
Tablo 25. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Yararlanılan Hizmete Göre U Testi Sonucu.....	81
Tablo 26. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Yararlanılan Hizmete Süresine Göre Kruskall Wallis Testi Sonucu	83
Tablo 27. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Durumuna Göre Kruskall Wallis Testi Sonucu.....	85
Tablo 28. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Birlikte Yaşama Durumuna Göre Mann-Whitney H Testi Sonucu	86
Tablo 29. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Kardeş Durumuna Göre Mann-Whitney H Testi Sonucu	87
Tablo 30. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Koruma Altına Alınma Nedenine Göre Kruskall Wallis Testi Sonucu	89
Tablo 31. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Anne İle Görüşme Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Sonucu	90
Tablo 32. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Baba İle Görüşme Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Sonucu	91
Tablo 33. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Kardeş İle Görüşme Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Sonucu	93
Tablo 34. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Grup Sorumlusuyla Görüşme Sıklığına Göre Kruskall Wallis Testi Sonucu	94

KISALTMA VE SEMBOLLER DİZİNİ

AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ÇES	: Çocuk Evleri Siteleri
ÇEV	: Çocuk Evleri
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
SED	: Sosyal ve Ekonomik Destek
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
SHU	: Sosyal Hizmet Uzmanı
PHÖK	: Piers Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği
BDT	: Bilişsel Davranışçı Teori

Tezin Başlığı: Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Koruma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Araştırılması

Öğrencinin adı: Davut KARAMAN

Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Şeyda YILDIRIM

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

1. ÖZET

Amaç: Bu çalışma çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma altında olan 9-15 yaş grubu çocuklarda benlik kavramı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma genel tarama modelinin bir türü olan betimleyici ilişkisel tarama modeli ile tasarlanmıştır. Araştırmanın evreni Doğu Karadeniz illerinde AÇSHB İl Müdürlüklerine bağlı Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde koruma altında olan 9-15 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla “Çocuk Tanıtım Bilgi Formu” ve “Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 23.0 ile yapılmıştır. Veriler Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testlerinden faydalanarak analiz edilmiştir. Uygulanan testlerde $p < 0.05$ düzeyi anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma altında olan çocuklar için çeşitli değişkenlerle benlik kavramı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. PHÖK ölçeğinin alt boyutlarıyla değerlendirme yapıldığında fiziksel uyum ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve koruma altında olan erkek çocukların, koruma altında olan kız çocuklarına göre fiziksel görünümlelerinden daha memnun oldukları söylenebilir.

Sonuçlar: Kurgulanmış kurum temelli bakım hizmet modellerinin çocukların doğal ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığı ve bu yapı içinde doğallığını kaybetmiş ilişkilerin çocukların benlik kavramına olumlu katkı sağlayamayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Korunma ihtiyacı olan çocuk, Bakım modelleri, Kurum bakımı, Ev tipi bakım modelleri, Benlik kavramı.

Title: Investigation of Self Concept of Children in Children Houses and Children's Houses Sites in East Black Sea Region

Student name: Davut KARAMAN

Supervisors: Dr. Şeyda YILDIRIM

Department: Department of Social Work

2. SUMMARY

Purpose: The aim of this study was to investigate the self-concept levels in terms of various variables among children between 9-15 years of age who are under protection in children's houses and children's home sites.

Material and Method: This research is designed with descriptive relational survey model which is a type of general survey model. The population of the study consists of children aged between 9-15 who are under protection in the Children's Houses and Children's Houses Sites in the Eastern Black Sea provinces. In order to collect data, "Child Introduction Information Form" and "Piers-Harris Self-Concept Scale for Children" were used. Data were evaluated with SPSS 23.0. Data were analyzed using Mann Whitney U and Kruskal Wallis H tests. The level of $p < 0.05$ was considered significant in the tests performed.

Findings: No significant relationship was found between the self-concept and the self-esteem in children's homes and children's home sites. When evaluating with the sub-dimensions of the PSQI scale, it can be said that there is a meaningful relationship between physical adaptation and gender variable, and boys who are under protection are more satisfied with their physical appearance than girls under protection.

Result: It is thought that the fictionalized institution care service models have difficulties in meeting the natural needs of children and that the relationships that have lost their naturalness in this structure will not contribute positively to the self-concept of children.

Key words: Child in need of protection, Care models, Care of institutions, Home care models, Self-concept.

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Bireyin doğuştan kendini gerçekleştirme gücüne sahip olduğunu genel kabul gören bir önermedir. Çocukluk döneminde yeterince karşılanmayan gereksinimler bireyde kusurlu benlik gelişimine neden olabilmektedir. Çocuk refahı alanında ülkemizde kurum temelli bakım hizmet modellerinden çocuk evleri ve çocuk evleri siteleri sosyal izolasyon anlamında farklı içeriklere sahiptir. Çocuk evlerinin sosyal yaşamın içinde olması çocuk evleri sitelerinin ise kışla tipi kurum bakımına yakın sosyal izolasyon içeren özellikleri olması nedeniyle bu iki model birbirinden ayrılmaktadır. Bu bakım modelleri arasındaki farkların korunma altında olan çocukların benlik kavramı düzeyi üzerinde farklılık oluşturabileceği düşünülmektedir.

Bireyin mutlu ve yaşam doyumu yüksek bir yaşam sürmesi kendisinden başlayarak, çevresine ve daha sonra topluma yönelen olumlu yansımaları ortaya çıkarır. Sağlıklı bir kişilik gelişimi aracılığıyla bireyden topluma doğru giden pozitif bir etki vardır. Sağlıklı bir kişilik yapısı için bireyin üretmek sosyal işlevselliğini koruması, ortaya çıkardığı ürünlerden doyum sağlaması, özgün yapısını yitirmeden sosyal hayata uyum sağlaması gibi göstergeler dikkate alınır. Bireyin tutum ve davranışlarını, sosyal çevresini algılayış şekli, gösterdiği sosyal uyum becerisini ve tepkilerini “kişilik” olarak ifade edebiliriz. Kişiliğin oluşturan parçalardan biride benliktir. Benlik, bireyin kendi kişiliğiyle ilgili düşüncelerini algılayış biçimi olarak ifade edilebilir. Kişiliğe yön veren ve onu şekillendiren bir unsurdur.

Benlik, var olanı anlamak ve uyum sağlamak; sosyal çevreden gelen uyarıcıları algılamak, seçip yapmak, hafızaya işlemek, duruma göre hatırlamak, düşünme işlevini karşılamak; kavramları yorumlamak; karşılaşılan sorunlara çözüm getirmek; geleceğe ilişkin beklentiler oluşturmak, savunma mekanizmaları geliştirmek gibi fonksiyonları karşılamaktadır (Akman ve Üstün 2002).

Çocuğun kişiliğinin gelişimi, toplumsallaşması ve ruh sağlığı ile benlik kavramı arasında yakın bir ilişki vardır. Daha ayrıntılı anlatımla, bireyin kendine ilişkin imgeleri olan benlik kavramı, kişilik örüntüsünün bir çekirdeğidir. Benlik kavramı, sosyal işlevselliğin ve iyilik halinin ana nedeni olarak kabul edilmektedir (Erkan 1995).

İnsan yaşamındaki iki temel eğilimin kişiliğin yönlendiricisi olduğundan hareketle güven duygusu ve doyum kavramlarının üzerinde durulmalıdır. Güven duygusunun sağlanabilmesi ile çocukluk yıllarındaki kabul görme arasında bir bağlantı kurulmaktadır. Doyumsuzluk ise, anksiyete yaratmaktadır. Temel anksiyete ise, çevre ilişkilerinden kaynaklanır. Anksiyete üreten koşullar ise baskınlık, ilgisizlik, soğukluk ve yalıtılmışlıktır. Bu nedenle de bireyin anksiyeteden uzaklaşabilmesi için çevresinin bireye değer vermesi üzerinde durulmalıdır.

Olumlu bir benlik kavramı, çocuğun güvenli ve kendine karşı saygılı olduğunu ve kendini gerçekçi bir biçimde görebilme yeteneğini kazandığını gösterir. Kendini olumlu bir biçimde değerlendiren çocuk, başkaları ile olan ilişkilerini doğru olarak değerlendirir ve bu durum toplumsal uyumunu sağlar. Benlik kavramı olumsuz olan çocuklarda ise yetersizlik ve aşağılık duygusu gelişir ve yetersiz bir kişilik ve uyumsuzluk sorunu doğar (Hurlock 1978; Akt Erkan 1995).

Literatürde, ailenin benlik kavramının gelişiminde önemli bir etkisinin olduğu kabul edilmektedir. Aile kişinin ve toplumun işlevlerinde en belirleyici unsurdur Bireyin yaşam sürecinde temel gereksinimler kapsamında beslenme, bakım, sevgi ihtiyacı gibi alanlarda duygusal gelişim, psikososyal gelişim gibi gelişimsel ihtiyaçlarda ve kültürel değerleri kazanma, sağlıklı iletişim becerileri geliştirme gibi sosyal ihtiyaçlarda aile birey için en etkili sosyal sistemdir.

Aile, çocuğun özdeşim yaptığı ilk toplumsal gruptur. Aile bireyleri arasındaki ilişkiler, psikolojik ve sosyal boyutuyla gelişmekte olan bireyin yoğun etkileşim yaşadığı sosyal sistemdir. Bu ilişkiler aracılığıyla ailenin parçası olan birey kendine güvenerek kimlik kazanır. Aile bireye kendine ve diğer bireylere sevgiyle yaklaşmanın yöntemlerini öğretir. Aile aracılığıyla birey kişilik gelişimini tamamlar ve sosyal becerilerini geliştirir, topluma uyum sağlar (Uslu 2011).

Çocuğun yaşamında aile üyeleri en önemli kişiler oldukları için, benlik kavramının gelişiminde başat rol oynarlar ve hatta okuldaki kişilerden bile daha belirleyicidir.

Ancak çocukların benlik kavramının gelişiminde temel kurum olan aile ölüm, boşanma, psikolojik ve sosyo-ekonomik vb nedenlerle kimi zaman fonksiyonlarını yerine getirememekte ve korunma ihtiyacı olan çocuk konumuna geçmektedir. Bu durumda ailenin yerini koruyucu aile, evlat edinme ve kurum bakımı hizmetleri alır (Erkan 1995).

Benlik kavramı öğelerinden biri olan kendine güven duygusunun kurum bakımındaki çocuklarda yeterli düzeyde gelişmediği gözlemlenmektedir. Çeşitli araştırmalarda kurum bakımı altındaki çocukların çoğunluğunda kendine güven duygusu, benlik saygısı ve benzeri diğer değişkenlerin düşük ve orta düzeyde bulunmuştur (Erkan 1995; Bıyıklı 1987; Cılga 1984; Uslu 2011; Güçray 1989).

Bu araştırmada iki farklı kurum temelli bakım hizmet modelinden yararlanan korunma ihtiyacı olan çocukların benlik kavramları farklı değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Bunlar çocuk evleri sitesi ve çocuk evleri olarak isimlendirilen farklı iki kurum temelli bakım modelidir. Bu hizmet modellerinin birbirlerine yakın özellikleri olduğu gibi ayrıştıkları en önemli unsur çocuk evlerinin sosyal izolasyondan uzak olan yapısıdır.

4. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, çocuk kavramı ve çocuk hakları, çocuk refahı kavramı ve korunma ihtiyacı olan çocuk, çocuk koruma sistemi, dünyada çocuk koruma hizmetleri, Türkiye’de çocuk koruma hizmetleri, benlik kavramı ve bilişsel davranışçı teoriye ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir.

4.1. ÇOCUK KAVRAMI VE ÇOCUK HAKLARI

Çocuk kavramına Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi üzerinden baktığımızda 18 yaşını tamamlamayan her birey çocuk tanımı içinde kabul edilir. Sözleşmenin birinci maddesinde tanımlanan çocuk kavramı ulusal hukuk tarafından da kabul edilmiştir. Biyolojik anlamda erken bir yaş belirlenmediği sürece 18 yaşını tamamlamayan her birey çocuk kabul edilir. Hukuksal anlamda eleştirilen bir durum olsa da kanunlarımıza da bir standart getirmesi sebebiyle bu tanım ülkemiz mevzuatında da yerini almıştır. Dolayısıyla “çocuk” 0-18 yaş arasındaki bireyleri ifade eder.

Çocuk kavramı; doğumdan başlayarak yetişkin bireyin ilgisine ve desteğine ihtiyaç duyan ve bu ihtiyaca fiziksel ve ruhsal hali çevresine uyum sağlamaya uygun hale gelene kadar bağımlı kalan insan haliyle ifade edilebilir.

Hukuki düzenlemelerimizden Çocuk Koruma Kanunun’da “çocuk” daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış birey olarak tanımlanmıştır (www.resmigazete.gov.tr Erişim Tarihi:30.12.2018).

Çocuklar yeterli psikolojik ve sosyal gelişim seviyesinde olmayan, yetişkin bireyle benzeşmeyen duygu, düşünce ve davranışları olan ve bu nedenlerle yetişkin bireyden farklı yöntemlerle yaklaşılması gereken sosyal bir ögedir.

Yapısal biçimi olan bir olgu olarak çocukluk toplumsal içeriklere sahiptir. Toplumun önemli bir parçası olan çocukluk sosyal sınıf, yaş grupları şeklinde kategorize edilir (Tezcan 2005).

Çocuklarla ilgili çalışmalarda çocuk kavramından ne anlaşılması gerektiği, çocuk kavramının yetişkin bireyden farkının ne olduğu gibi konular üzerinde durulmalıdır. Tarım toplumlarındaki genellikle çocuk, “ailenin ekonomik gücüne katkı sağlayan aile üyesi, çocukluk döneminden sonrası ailenin üyeleri için yaşlılık döneminde “sosyal güvenlik aracı” olarak benimsenmektedir (Kulaksız 2014). Tuncer (1976)’e göre de; geleneksel tarım toplumlarında çocuk, maliyeti düşük aile ekonomisine katkı sağlayacak bir kaynak özelliği taşımaktadır ve geleneksel özellikleri olan sosyal gruplarda çocuk üretimin bir parçasıdır ve yaşlılık döneminde sigorta görevi görmesi beklenir. Çocuk kavramını yakın zamanda değişime uğramıştır. 17 yüzyılda batı toplumlarında çocukluk kavramına modern bir anlayış hakim olmaya başlamıştır. Bu dönemde batı toplumlarında yaşanan değişimlerin çocukluk kavramına yeni bir anlayışla bakılmasına neden olduğu söylenebilir. (Zeytinoğlu 2001). Kentsel yaşamın etkisiyle gelişen toplumlarda çocuk, “ailenin aile olma potansiyelini güçlendirerek aile olma duygusunu pekiştiren, ekonomik bir araç olarak görülmeyen, çalışma yaşamından uzaklaştırılması gereken bir varlık” olarak görülmektedir (Kulaksız 2014).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 18 yaşı çocuk için sınır olarak görmektedir. Sözleşmede bireylerin, çocukluk döneminde özel gereksinimleri nedeniyle korunma, bakım ve desteklenmeye ihtiyaç duyacağı vurgulanmıştır. Çocukluk döneminde özel olarak desteklenen çocuk geleceğin sağlıklı bireyleri olarak ortaya çıkacaktır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kökeni 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'ne dayanan ve 20 Kasım 1989'da kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesinde de (ÇHS) çocuğun bireysel, sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal hakları koruma altına alınmıştır. 1959 Çocuk Hakları Bildirgesindeki kavramlar esasında sözleşmede yer alan çocuk haklarına temel oluşturmuştur. Sözleşmede geçen haklar, Çocuk Hakları Bildirgesinde tanımlanan hakların geliştirilmiş ve genişletilmiş halidir. Geliştirilen ve

genişletilen haklar sözleşmeye taraf devletlerin konuya ilişkin yükümlülüklerinin belirlenmesine yardımcı olmuştur (Akyüz 2000).

Türkiye 1989 yılında kabul edilen HS' yi 1994 yılında onaylamıştır. 27 Ocak 1995 tarihinde kabul edilen 4058 sayılı kanunla ocuk haklarını korumak, geliştirmekle ilgili mekanizmaları kurma ve işletme konusunda uluslararası taahhüt altına girmiştir.

İnsan hakları hukukunun bir parçası olan ocuk hakları, genel anlamda insan haklarıyla çelişki içinde değildir. Çocuklara tanımlanan bu haklar, çocukların doğal ihtiyaçları gereği özel tanımlanan haklara sahip olmalarını sağlamaktadır. Bu pozitif bakış açısı ocuk olmanın başka bir gruba karşı üstünlüğü olarak algılanmamalıdır. ocuk hakları, insan hakları gibi, doğal ve pozitif hukuk prensipleri ile değerlendirilmelidir (Akyüz 2000).

Sözleşmenin genelinde çocuğun yüksek yararı hükmü ön planda tutulmuştur. Çocuğun yüksek yararı ile ilgili hüküm ÇHS'nin 3. Maddesinin 1. fıkrasında yer almaktadır (Erbay 2013).

Taraf devletler çocukların korunma ve barınma ihtiyaçlarını karşılarken çocukların yüksek yararını göz önüne almalıdır. Çocukların yüksek yararını amaçlayan hizmetler çocukların yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefler. Çocukların yüksek yararını gözeterek uygun yaşam koşullarının hazırlanması için taraf devletlere rehber niteliği taşıyan HS'deki unsurların çocukların yaşam kalitesi açısından bütüncül bir yaklaşımla ele alınması, bir insan olarak çocuğun tüm haklarının gözetilerek yetişmesini sağlayacak ortamın oluşturulması için temel teşkil eder (Cılga 2010). Cılga'ya göre çocukların yaşam kalitesine HS açısından geliştirilecek ağdaş yaklaşımın amaçları;

- Sosyal hayatın içinde çocukların sosyal, bireysel, kültürel ve ekonomik etkinliğini sağlamak,
- Birey olarak çocuğun kendiyle ilgili karar verme süreçlerinde etkinliğini sağlamak,
- Çocuğun retici yaratıcı özelliklerini kendinde var olan gücüyle ve bağımsızlığıyla ön plana çıkarmak,
- Çocuğa demokrasinin ve çoğulculuğun hakim olduğu toplum yapısı içinde insan onuruna yakışır yaşama ve gelişme olanaklarını sağlamak

- Çocuğun ihtiyaçlarının karşılanacağı koşulları oluşturmak, sorun çözme becerilerini kazandırarak, yaşam kalitesini istenilen seviyeye çıkarmak.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, ülke yönetimlerinin, Birleşmiş Milletler'e bağlı örgütlerin ve hükümet dışı kuruluşların, yaklaşık on yıl süren çalışmaları sonucu oluşmuştur. Temel amaç, evrensel ölçüler kazandırarak çocukların ihmal, kötü muamele ve istismara karşı korunarak örselenmelerinin önüne geçmektir (Akyüz 2000).

Sözleşme 'de ifade edilen çocuk hakları; yaşama hakkı ile başlayıp, gelişme, korunma ve katılma hakları başlıkları altında dört gruba ayrılmıştır.

Yaşamsal haklar, çocuğun hayatını sürdürebilme ve uygun koşullarda standardı oluşturulmuş bir yaşam, sağlık hizmetleri, besin ihtiyacı, barınma ihtiyacı gibi temel ihtiyaçları karşılayan haklardır.

Gelişme hakları, çocuğun kendini gerçekleştirebilmesi sağlayan eğitim olanakları oluşturan, dinlenme ve oyun ihtiyacını karşılayan koşulları, bilgi edinme hakkını kullanabileceği düzenlemeleri, din ve vicdan hürriyeti ile düşüncelerini ifade etme özgürlüğünü sağlayan haklardır.

Korunma hakları, çocuğun ihmale, istismara ve sömürüye karşı korunmasını sağlayan haklardır. Bu haklar hukuksal zeminde, çocuğu silahlı çatışmadan, çalışma hayatındaki olumsuzluklardan, kötü muameleden, bağımlılık yaratan maddelerden ve mülteciliğin yetersiz barınma koşullarından koruyan haklardır.

Katılma hakları ise, çocuğun içinde olduğu sistemlerde aktif bir rol almasını sağlayan haklardır. Bu haklar, düşüncelerini açıklama ve kendisiyle ilgili konularda verilecek kararlara, sivil toplum örgütü kurma ve toplanma haklarıdır (Akyüz 2000).

Hukuki düzenlemeler ve çocuğa yönelik hizmetler, Birleşmiş Milletler Çocuk Sözleşmesinde belirtilen dört temel kriter dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir. Bahsedilen kriterler Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisinde gözetilir. Bu kriterler, ayırım gözetmeden tüm çocuklara tanınan çocuk hakları, belirleyici olarak çocuğun yüksek yararının benimsenmesi, çocuğun kendisiyle ilgili karar alma aşamalarına dâhil edilmesi ve teşvik edilerek düşüncelerini ifade etmesinin sağlanması şeklinde sıralanmaktadır (Karakaş ve Çevik 2016).

4.2. ÇOCUĞUN İYİLİK HALİ ve KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUK

Kavram olarak iyilik hali, İngilizce literatürde “human well-being” kavramı ile ifade edilirken Türkçe karşılığında “varlık”, “bolluk”, “rahtalığı” gibi anlamlara gelen kavramlara karşılık gelmektedir.

İyi olma hali, “Bedensel, duygusal, zihinsel ve psikolojik gelişim yoluyla bireyin kendisi, başkaları ve çevre ile ilişkili olarak kendine özgü potansiyelini geliştirmesi” olarak tanımlanmaktadır. Çocukların kendi yaşamlarına şekil vermede aktif olarak rol alması gerektiğini savunan düşünce biçimi çocuğun iyi olma halinin çıkış noktasıdır. Çocuklar özgürlüğü ve kişisel hakları olan bireylerin oluşturduğu sosyal içerikleri olan bir grup olarak kabul edilebilir. Çocuğun iyilik hali, çocuğun öncelikle ele alındığı ulusal politikalarla oluşturulabilir. Geleceklerine yatırım yapmak isteyen toplumlar çocuk haklarının korunmasını ve geliştirilmesini sağlamalıdır. (Beşpınar ve Aybars 2013).

Ülkemizde çocukların iyilik hali gelir, sağlık, eğitim ve sosyal katılım boyutlarıyla incelenmektedir. Bu ölçüm araçları OECD ve Avrupa Birliği tarafından da uygulanmaktadır.

Çocukların huzurlu ve nitelikli hayat yaşamaları için fiziksel ve psikolojik gelişimlerini sağlayan, kendi özelliklerinin farkına varabilecekleri ve bu özellikleri geliştirebilecekleri imkânların varlığı çocuk refahı alanını tanımlar. Çocuk toplumla etkileşim halindedir. Ailenin bir parçası olan çocuk, toplumun bir parçası olan aile aracılığıyla toplumla direkt ya da dolaylı olarak etkileşim içindedir. Ailenin refahının oluşması dolayısıyla çocuk refahı için toplumsal yapı ailenin kendi sorunlarının üstesinden gelebilmesi sağlamak adına aileye destek olacak mekanizmaları oluşturmalıdır (Karahan 2007).

Çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda yeterli düzeyde gelişebilecekleri, kişisel yeteneklerini en iyi şekilde ilerletebilecekleri alanlar çocuk refahı hizmetleri aracılığıyla sağlanmalıdır (Karahan 2007).

Çocukların mutlu bir yaşam sürmeleri, çocuk refahı alanının çalışmalarının temel hedefidir. Çocuk refahı sistemi diğer sistemlerle etkileşim halindedir. Çocuğun içinde bulunduğu sistem çocuk refahından etkilenir. Bu etkileşim karşılıklıdır

dolayısıyla çocuk refahı da bu sistemlerden etkilenir. Aile ve toplum çocuk için bu anlamda önemlidir.

Çocuk refahı alanı, çocuğa ve ailesine gerektiği durumlarda istenilen desteği sağlayarak çocuğun bedensel, duygusal, sosyal bakımdan kişisel becerilerine göre gelişimine ve sosyal iyilik hallerine yönelik hizmetleri içerir (Koşar 1992). Koşar, aile ve çocuk refahı alanlarını birlikte değerlendirmiştir, çocuk refahı uygulamalarının çocuğun kendisine uygulanabileceği gibi aile sistemini güçlendiren ve çocuğun sağlıklı gelişimini sağlayan toplumsal yapıya yönelik olabileceğini de vurgulamıştır.

Çocuğun iyilik hali aile ve toplumun iyilik hali ile bağlantılıdır. Karşılıklı etkileşim içinde olan çocuk refahı aile refahından ve toplum refahından etkilenmektedir. Bu etkileşim dar anlamda aile refahı geniş anlamda ise toplum refahıdır (Gölcüklü 1970).

20. yüzyıl çocuklar açısından önemli bir geçiş dönemi olmuştur. Çocuğa çeşitli hakların tanımlandığı ve yeni kavramların hayat geçtiği dönemdir. Bu kavramlar arasında çocuğun yetiştirilmesi, çocuğun korunması, eğitim hakkı, çocuk hakları, çocuğun suça yönelmesini engelleyen tedbirler, çocuklara özel ihtisas mahkemeleri gibi kavramları sayabiliriz. Çocuklarla ilgili sosyal hizmet ve politikalar, çocuğun ihtiyaçlarının ele alınışı açısından da 20. yüzyıl çocuk yüzyılı olarak ifade edilebilir (Uluğtekin 2001).

Yaşanan sosyal ve ekonomik gelişmelere paralel olarak toplumun çocuk refahına ve çocuk kavramına bakışı da değişmektedir. Yeni geliştirilen politikalarla oluşan çocuk refahı alanında, bu politikalara bağlı yeni uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Tüm bu süreçlerde çocuğun yüksek yararı ön planda tutulmaktadır (Yolcuoğlu 2009).

Ailenin korunması ve güçlendirilmesi, ailenin sosyal ve ekonomik değişime uyumu, çocuğun yetiştirilmesi ve çocuk refahını sağlama, gibi konularda yapılan düzenlemeler güncelliğini koruyan ve üzerinde durulması gereken konulardır.

Toplumsal algı, çocukların sağlıklı ve nitelikli gelişebilmeleri için aile, sosyal çevre ve toplumsal koşulların uygun olmasını öngörür. Buna rağmen, belirli oranlarda çocuğun istenmeyen ortamlarda yaşamlarına devam etmelerinin önüne geçilememektedir. Yoksunlukları olan aileler çocuklar için sağlıklı koşulları

sağlayamaz. Çocuk refahı alanının amacı, sağlıklı olmayan bu koşulların ortadan kaldırılması, çocuğun kendi ilgi ve yetenekleri ölçüsünde gelişiminin sağlanması ve ailenin ve toplumun çocuğun koruyabilmesi için uygun ortamların sağlanmasıdır. Toplum, çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanmasında ebeveynlere kolaylaştırıcı olmak, sorumluluklarını daha kolay yerine getirebilmeleri için çocuğun hakkını korumak durumundadır. Karşılaşılabilecek olumsuz durumlarda toplum, çocukların esenliği için ebeveynlere hukuki ve idari araçlarla müdahale eder. Çocukların, fiziksel ve psikolojik olgunluğa tam olarak ulaşana kadar bir anlamda reşit oluncaya kadar özel ihtiyaçları nedeniyle korunma gereksinimleri vardır.

Avrupa'da 17 ve 18 yüzyılda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişimin etkisi çocuğun insanın gelişme evreleri içerisinde özel bir yerde olduğu düşüncesi hakim kılmış ve yeni oluşan çocuk kavramı ile devletler çocukların korunma gereksinimlerini karşılamak üzere yeni düzenlemeler yapmaya başlamışlardır. Sosyal ve ekonomik olumsuzluklardan en fazla etkilenen gruplardan biri olan çocuklar, temel ihtiyaçlarının yeterince karşılanamaması durumunda sağlıklı gelişim gösterememektedirler. Tarım toplumundan kent yaşamına geçişle birlikte dayanışma kültürü de değişmiştir. Bireyler arasında yaşanan geleneksel dayanışmanın azalmasının etkisi ile bazı aileler çocuklarla ilgili özen ve yükümlülüklerinde yetersiz kalabilmektedir. Bu durum çocukların bakımları öz aileleri yanında yapılamamasına neden olabilmektedir. Öz ailesi ile yaşamına devam edemeyen çocukların sosyal organizasyonun oluşturduğu sisteme dâhil olmaları ve korunmaları gerekmektedir. Korunma gereksinimi olan çocuk gerçeği, toplumun sosyal ve ekonomik sorununun bir sonucu olarak ortaya çıkabilmektedir. Toplumsal yapıya ve zamana göre sosyal sorunlara maruz kalan çocuğun niteliği ve niceliği değişiklik göstermektedir (Yolcuoğlu 2009).

Çocuk koruma; ihmal veya istismara uğrayarak zarar gören çocukların korunma ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin oluşturulan çocuk koruma sistemine bağlı organizasyonlarda görevli sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek mensuplarının çalışmaları olarak düşünülebilir. Yetişkin birey tarafından çocuğun zarar görmesi farklı zamanlarda ve toplumlarda sosyal sorun olarak algılanmış olsa da bu durumun nitelikli bir şekilde gündeme alınması ve değerlendirilmesi 19. yy'dan 20.yya geçiş sürecinde başlamıştır. Bahsedilen dönemde aile kavramında anlamlı değişiklikler yaşanmıştır. Çocuklara değer atfedilen bu dönemde, ebeveynlerin çocuklarına sevgi

göstermekten çekinmediği, çocuklarla empati kurulabilen ve çocuklarla ilgili özen ve yükümlülüklerin tanımlandığı modern aile kavramı oluşmuştur (Başer 2013).

Çocuğun ruhsal, sosyal ve bedensel gelişiminin sağlanabileceği en uygun ortamın ailenin sağladığı koşullarda oluştuğu kabul edilmektedir. Çeşitli nedenlerle ailesi yanında yaşamını devam ettiremeyen çocuklar olduğu bilinmektedir. Ailesi yanında kalamayan ve korunma gereksinimi oluşan çocuklar; korunma ihtiyacı olan çocuk kavramı ile ÇKK’nda tanımlanmıştır. Bu tanımlama, haklarında koruma kararı alınan ve bedensel, ruhsal ve duygusal gelişimleri risk altında olan çocukları ifade etmektedir. ÇKK’da; çocukların korunma gereksinimleri ile ilgili alınacak tedbir kararları ve özel durumları olması halinde uygulanacak sosyal hizmet müdahalelerine açıklık getirilmiştir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nda, “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” bedensel, ruhsal ve ahlaki gelişimleri veya kişisel güvenlikleri tehlikede olan; anne ve babasız/ anne veya babasız, anne veya babası/ her ikisi de belli olmayan, anne veya babası/her ikisi tarafından terk edilen, anne veya babası tarafından ihmal edilen, cinsel istismara maruz kalan, dilendirilen, alkollü içki veya uyuşturucu madde kullanımı gibi durumlarla ihmal ve istismara karşı savunmasız bırakılan ve suça sürüklenen çocuğu” ifade etmektedir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda ise fiziksel, zihinsel, ahlaki, psikolojik gelişimi ile şahsi güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismara maruz kalan ya da suç mağduru çocuğu tanımlamaktadır.

5395 sayılı kanunda “suça sürüklenen çocuk” ise; kanunlarda suç olarak ifade edilen bir eylemi gerçekleştirdiği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da gerçekleştirdiği eylemden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk anlamına gelmektedir.

Ailenin özen ve yükümlülüklerine ihtiyaç duyan çocuklar, toplumsal sorunlardan en fazla etkilenen gruplardan biridir. Sosyal ve ekonomik sorunların olumsuz etkileri nedeniyle çocukların temel gereksinimleri giderilemez. Bu durum çocukların sağlıklı bireyler olarak toplumda yer almasını engeller. Toplum kendi sosyal ve ekonomik yapısına göre oluşturduğu sosyal politikalar aracılığıyla sosyal risk altında olan bu çocuklar için plan ve programlar oluşturur, çocuk koruma hizmetleri ve uygulamalar sağlar (Yolcuoğlu 2012). Sosyal ve ekonomik sorun yaşayan ailelerde ortaya çıkan

zorluklar çocuğun aile sistemi içinde yerinin gözden geçirilmesine neden olarak, çocuğun bakımı ve gelişimini sosyal bir sorun olarak gündeme getirir (Cılga 1984).

Sosyal hizmet mesleğinin temel ve etkili olduğu alanlardan biri çocuk refahı alanıdır. Çocuk refahı alanında sosyal hizmet uzmanları diğer meslek mensupları birlikte multidisipliner bir anlayışla, ekip çalışması ruhuyla hizmet üretirler. Bu alanda sosyal hizmet uzmanları mesleki rolleri gereği başat fonksiyonları gerçekleştirirler. Ülkemizde sosyal refah alanındaki yaşanan gelişmeler çocuk refahı alanında değişimlere neden olmaktadır. Çocuk refahı uygulamalarında son yıllarda bakım hizmetlerinin aile odaklı bir anlayışa yöneldiği söylenebilir. Aile odaklı yaklaşımla birlikte, kurum bakım politikasının ise ev tipi kuruluşlara doğru evrildiği ve 2017 yılı sonunda kışla tipi kurum bakım hizmeti veren kuruluşların tamamen sonlandığı görülmektedir.

4.3. ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ

Genel anlamda tüm dünyada var olan sosyal ve ekonomik sorunlardan en çok etkilenen toplumsal grup çocuklardır. Bu durum çocukların temel ihtiyaçları karşılanamamasına neden olmakta ve sağlıklı bireysel sağlıklarını koruyarak gelişimlerini sağlamlarını zorlaştırmaktadır. Geniş aile yapısından çekirdek aileye geçişle geniş aile desteğinin azaldığı görülmektedir. Geniş aile desteğinin azalması ile oluşan yoksunlukla bazı aileler çocukların ihtiyaçlarını karşılayamadıkları durumlarla karşılaşmaktadırlar. İhtiyaçları karşılanmayan, yoksun bırakılan çocukların sosyal sistemin diğer unsurları aracılığıyla korunması ve gözetilmesi sonucuyla karşılanmaktadır (Yolcuoğlu 2009).

Literatür değerlendirmesi yapıldığında “çocuk koruma sistemi” kavramının ortak bir tanımının olmadığı görülmektedir. Devletlerin kendi koşullarından kaynaklanan özelliklerine göre çocuk koruma sistemlerinin farklılaştığı ve hatta devletlerin bölgelerine göre de farklılıkların görülebileceği söylenebilir. Çocuk koruma sistemi genel anlamda “aile refahı” ve “çocuk refahı” gibi tanımlamalarla birlikte ele alınmaktadır. Çocuk koruma sistemi; literatürde, çocuğun ihmali ve istismarından kaynaklanan sosyal tehlikelerden korunmasını sağlamak üzere oluşturulan koruma

hizmetlerini veya sosyal yardımların tamamı olarak tanımlanmaktadır (Hetherington 2006).

Devlet, kişisel haklar ve sorumluluklar temelinde sosyal düzenlemeler yaparak çocuk koruma hizmetlerini şekillendirir. Kamusal alan ve özel alan belirgin bir biçimde ayrıldığı bu hizmetlerde, ailenin özel alanlarına ve mahremiyeti özen gösterilmektedir. Çocuk koruma sistemlerinde amaç çocuğun ailenin bir bireyi olarak aile içinde veya aile dışında her türlü sosyal tehlikelere karşı korunmasıdır (Beter 2010).

Aile refahı alanında geliştirilen hizmetlerde devlet, toplumun çocukla, toplumun aileyle ve toplumun toplumla ortak amaçlarını ortaya çıkaran refah hizmetlerini desteklemektedir. Yardımlaşma ve dayanışmanın ön planda olduğu sosyal sistemlerde, çocuğun korunma ihtiyacı ortak bir sorumluluktur. Aile ve çocuk arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi ve çocuğun bakımı çocuk koruma sisteminin odağındadır (Beter 2010).

Çocuğun koruma hizmetlerinden yararlanma sürecinde korunma gereksiniminin karşılanması adına alınacak kararlara çocuğun içinde bulunduğu ebeveyn, yakın akraba ve toplumdaki oluşmuş sistemin diğer parçaları da etki etmektedir. İhmalin ve istismarın etkisinde kalarak dezavantajlı duruma düşen çocuğun haklarının korunması amacıyla oluşturulan organizasyonların tamamını farklı sınıflandıran çalışmalar olduğu bilinmektedir. Palier (2004)'ün yaptığı çalışma bu farklı sınıflamalara örnek gösterilebilir. Palier bu çalışmada sistemleri üç gruba ayırarak incelemiştir. Bu yapılardan Anglo-Amerikan çocuk koruma sistemini uygulayan devletlere İngiltere, Kanada ve ABD'yi örnek vermiştir. Sosyal demokrat çocuk koruma sistemine Norveç, Finlandiya gibi devletleri ve muhafazakar sosyal koruma sistemine Fransa, Almanya ve Hollanda gibi devletleri örnek göstermiştir.

Palier (2004) yaptığı sınıflamada, Anglo-Amerikan modeline sosyal devlet fonksiyonlarının zayıflatıldığı eleştirisini getirmektedir ve bu modelin aileyi desteklemek yerine çocuğun korunmasına odaklandığı belirtmektedir. Sınıflamanın diğer bir grubu daha çok İskandinav ülkelerinde görülen sosyal-demokrat koruma sistemidir. Bu sistemde, çocuğa ve ailelere daha fazla koruyucu ve önleyici hizmet sağlandığını vurgulamıştır. Son olarak muhafazakar sosyal koruma sisteminde ailenin ve toplumun korunmasını amaçlayan koruma hizmetlerine vurgu yapmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, çocuk koruma sistemlerinin ülkeden ülkeye uygulamaların farklılık göstermesinde elbette ki toplumların sosyo-kültürel yapısı, sosyal refah düzeyi, ülkenin siyasi alt yapısı, çocuk ve aile kavramlarına ilişkin genel bakış açısı ve tutumlar önemli yer tutmaktadır. Bunun yanı sıra ülkelerin ekonomik güçlerinin de çocuk koruma sistemine aktarılan kaynağın yeterliliğinde belirleyici olduğu görülmektedir. Toplumsal gelişimin yaşandığı, sosyal refahın yaygınlaştığı tüm alanlarda olduğu gibi; çocuk refahı alanında gelişmekte ve çocuklar için nitelikli koruma hizmetleri oluşturulabilmektedir.

4.3.1. Dünya’da Çocuk Koruma Hizmetleri

Bu bölümde anglo-amerikan çocuk koruma sistemi örneği İngiltere, sosyal demokrat çocuk koruma sistemi örneği Norveç ve muhafazakâr çocuk koruma sistemi örneği Hollanda üzerinden çocuk koruma hizmetlerine genel bir bakış sağlanacaktır.

4.3.1.1. İngiltere’de çocuk koruma hizmetleri

İngiltere çocuklara özel çıkarılan ilk yasal düzenleme olan Çocuklara Karşı Zulumu Önleme ve Çocukların Korunması Kanunu 1889 yılında kabul etmiştir. Bu kanunda, devletin, çocuk ile ebeveyn arasındaki ilişkileri düzenleme, çalışma yaşamındaki koşulları ve genel anlamda çocuğun korunması konuları ele alınmıştır. Daha sonra 1908 yılında Çocuk Kanunu ve 1933 yılında Çocuk ve Genç Bireyler Kanunu kabul edilerek çocuk koruma sisteminin oluşmasında önemli adımlar atılmıştır. Çocuk koruma hizmetlerini yerel yönetimlere bırakan Çocuk Kanunu 1948 yılında kabul edilmiştir. 1948- 1989 yılları arasında çocuk refahı kavramı üzerinde durulmuştur. 1989’da uygulamaya konulan Çocuk Kanunu’nu ile çocuk koruma hizmetlerinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kanunla çocuk koruma sistemi ile ilgili mevzuat bir araya getirilmiştir. Çocuğun yargılanması sistemi, çocuğun korunması sistemi bu kanunla birbirinden ayrılmıştır. Çocukların devlet korumasına alınmasını zorlaştıran ve aileleri güçlendiren güncellemeler 2004 yılında yapılmıştır (Beter 2010).

Çocuk çalışmalarında; 1989 Çocuk Yasası, çocuk refahının en üstte olduğunu teyit etmiştir. Çocuklarla çalışmada, çocuğun çalışmaların odak noktası ve birincil

sorumlulukta olduklarını garanti etmek, sosyal çalışmacıların kendi sorumluluklarıdır. Yasa, çocukların kendi aileleri tarafından büyütölmelerinin çocuklar için en iyisi olduğu ve eğer ek destek ya da koruma gerekiyorsa bunun sosyal bakım çalışanlarının ebeveynlerle ortak çalışmasıyla bağlanabileceği felsefesi ile desteklenmiştir. Bu amaçla ebeveynler planlara ve kararlara dahil edilmelidirler ancak, son derece önemli bir şekilde, çocuklar yeterli anlayışa sahip olduklarında onların da duygu ve istekleri hesaba katılmalı ve onlar da karar verme sürecine dahil edilmelidir (Wilson ve ark. 2008).

İngiltere’de korunma gereksinimi olan çocuklar yararına ailenin ihtiyacı olan destek ve hizmetler için yerel yönetimlere önemli sorumluluklar verilmiştir. İhmal ya da istismara uğramış çocukların tespiti halinde multi-disipliner ve farklı kurumlara verilen sorumluluklarla oluşan sosyal hizmet müdahaleleri söz konusudur. Bu uygulamalar standardı önceden belirlenmiş çocuk koruma planlarına göre yapılmaktadır. Bu planlara ailede dâhil edilmektedir ve bu ortaklık önemsenmektedir. Aile ile yerel yönetimler arasında oluşturulan bağın sağlıklı çalışmaması ve çocuğun ihmal ve/veya istismarının gerçekleşmesi gibi durumlarda vaka için hukuksal işlemler yapılmaktadır. Hukuksal işlemler en son düşünölen adımdır. Öncelikli olarak çocuk ve aile arasında yaşanan problemlerin çözümde ailenin, çocuğun korunma gereksiniminin karşılanmasıda görev alan çocuk koruma sisteminin parçası olan kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde olması beklenir. Bakım kararı olmayan çocuklarla ilgili hazırlanan planlarla yerel yönetimler çocuğun ailesi yanında desteklenmesini amaçlamaktadır (Beter 2010).

Sonuç olarak İngiltere’de çocuk koruma sisteminin temel yaklaşımının koruyucu ve öneyici hizmetleri geliştirerek çocuğun ailesi yanında desteklenmesi olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.1.2. Norveç’te çocuk koruma hizmetleri

Çocuk, Eşitlik ve Sosyal İçerme Bakanlığı Norveç’te çocuk refah alanından sorumlu bakanlıktır. Norveç çocuk refah kanununda çocuk refah hizmetlerinin iki temel amacı olduğu belirtilmektedir. Birincisi, ailesi yanında sağlıklı gelişiminin sağlanamayacağı koşullarda yaşamına devam eden çocukların, ihtiyacı olan

koruyucu ve önleyici hizmetlere doğru zamanda ulaşabilmelerini sağlamak; ikincisi çocuğun ihtiyaçlarının kendini geliştirebileceği sosyal çevrede karşılanmasını desteklemektir. Destek ve doğru zaman ifadelerinden yola çıkarak çocuk refah hizmetlerinde Norveç'in koruyucu ve önleyici uygulamaları benimsediği söylenebilir. Çocuk Refahı Kanununda, çocuğun refahını sağlamak adına çocuğun ve ailesinin sorunlarının önlenmesi bunun sağlanması içinde koruyucu ve önleyici hizmetlerde erken müdahalenin gerekliliğini belirtilmektedir. Koruyan ve önleyen hizmetler zorunlu kılınmıştır.

Çocuk refahı ve koruma hizmetleri 1990'lı yıllarda yenilenmeye ihtiyaç duymuştur. Bu nedenlerle çocuk koruma yasası yenilenmiş ve aile dışında bakıma gereksinimi olan çocuklar için gönüllü anlaşmalarına büyük önem vermiştir. 2003'ten beri bölgesel çocuk ve gençlik refahı yönetimleri, çocuğa kalacak bir yer bulmak için yerel yönetimleri desteklemeye başlamıştır. Bu reformlar, refah hizmeti alanında modern uygulamaların karakteristik bir örneğidir. Buradaki amaç, gençlerin kuruluşlarda kalmaları gibi pahalı çözümleri kullanmak yerine kaynakların daha etkili kullanılması için incinebilir ailelerle çocuk koruma hizmetleri arasındaki ilişkiye vurgu yapmaktır (Erath ve Littlechild 2015).

Çocuk koruma çalışması genellikle düşük gelirli ailelerin gereksinimlerini karşılamaktadır. Genel olarak bu aileler, işsiz ya da maluliyet tazminatı almaktadır. Ebeveynlerin profiline baktığımızda, genel olarak bu bireylerin fiziksel, ruhsal sorun yaşadıkları görülmektedir. Uluslararası sınıflandırma standartlarına bakıldığında, çocukları koruma altına altında bulunan ailelerin sadece beşte biri orta sınıfı oluşturmaktadır. Çocukları koruma altında olan ailelerin %80'i parasal yardım almakta ya da yüklerini hafifletmek için tasarlanan hizmetlerden yararlanmaktadırlar. Bu kişiler çocuk refahı hizmeti alıcısıdırlar ve Norveç'te 1990'lardan sonra çocuk refahı alanı oldukça büyük gelişme göstermiştir. Çocuk koruma ve refahını sağlayan bu hizmetler oldukça önemlidir. Çünkü yoksul aileler, sosyal güvenlik sisteminden, eğitim ya da sağlık sisteminden yeterli yardım alamamaktadırlar. Ailelerin sadece küçük bir kısmı, çocukların güvenliğini sağlayamamaktadır. Aslında çocuk hizmetlerinin düşük gelirli ailelere refah desteği sağlaması ya da sorunları olan bireylere destek sağlaması hiç de şaşırtıcı değildir. Hizmetten yararlanan çocuk ve genç sayısı 1995–2005 arasında %50 oranında artmış ve başvuruların yaklaşık %60'ı çocuk korumayla ilgili soruşturmalarda sonuçlanmıştır. Ancak neoliberal gündemin

önemli bir kısmında böyle genişmeyi görmek zordur. Tersine bir durum İngiltere’de açıkça mevcuttur. Çoğunlukla risk altındaki çocuklarla meşgul olan araştırmacılar, çocuk ve gençlerin gereksinimlerine yönelik harcamalarda azalmanın olduğunu ortaya koymaktadır (Erath ve Littlechild 2015).

Çocuk koruma hizmetlerinde Norveç ve ABD’yi karşılaştıran bir araştırmaya göre Norveç ve ABD arasında çocuk koruma hizmetleri açısından farklı durumlar ortaya çıkmıştır. ABD’de genel olarak hak temelli yaklaşılmayan sosyal hizmet uygulamalarına Norveç’te ise hak temelli uygulamalar olarak kabul edildiği vurgulanmıştır. Aile refahı hizmetleri Norveç’te oldukça geniş bir alanda varlığını sürdürürken, ABD’de daha sınırlı aile refahı hizmetleri sunulduğu ortaya çıkmıştır. ABD’deki sistem “çocuk koruma sistemi” olarak, Norveç’teki sistem “aile hizmet sistemi” olarak tanımlanmaktadır. ABD’de çocuk refah sistemi müdahalenin başlaması için yüksek risk durumu beklerken, Norveç’te ise müdahale için düşük risk yeterli görülmektedir. ABD’de ev dışı kuruluş hizmetleri benimsenirken, Norveç’te ise çoğunlukla hizmetler çocuğun aile yanında bakımı üzerine odaklanmıştır. (Berrick ve Skivenes 2013).

2011 yılında UNICEF tarafından hazırlanan “Zengin Ülkelerde Çocuk Refahı” başlıklı raporda İskandinav refah modelini uygulayan ülkelerin de yaklaşım ve uygulamaları yer almıştır. Bahse konu raporda barınma, sağlık, sağlıklı çevre, katılım, eğitim, çocuk yoksulluğu gibi başlıklarda yapılan ölçümlerle çocuk refahı açısından dünyada ilk beş ülke sırasıyla Hollanda, Norveç, İzlanda, Finlandiya, İsveç olarak ifade edilmektedir (Taşpınar ve ark. 2014).

4.3.1.3. Hollanda’da çocuk koruma hizmetleri

Hollanda’da çocuklara özel hazırlanmış yasal bir düzenleme yoktur. Kısmi düzenlemelere Gençlik Bakım Kanununda (2005) ve Sosyal Destek Kanununda (2007) yer verilmiştir. Hollanda idari yapısında Sağlık, Refah ve Spor Bakanlığı, çocuklar ve ailelere sunulan profesyonel hizmetlerden sorumludur. Diğer taraftan yerel yönetimlerin 15 büyük kentin ve 415 yerel yönetimin de, çocuk ve ailelere sunulan refah hizmetleriyle ilgili görev ve sorumlulukları vardır.

Hollanda çocuk koruma sistemi üç temel birimden oluşmaktadır.

- Genel hizmetler: Genel hizmetler çocukların sağlıklı gelişimlerinin sürekliliğini sağlamak ve aile sisteminde oluşacak basit sorunlar büyümeden önlemeyi amaçlamaktadır.

- Önleyici hizmetler: Sorunların ortaya çıkmadan tanınması ve bu sayede erken müdahaleyi gerçekleştirmeyi ön plana alan hizmetleri barındırmaktadır.

- İhtisaslaşmış hizmetler: Çocuk koruma sisteminin müdahale sürecini tanımlayan hizmetlerdir. Çocuk ve ailelerin durumlarını inceleyerek değerlendiren ve belirlenen ihtiyaçların nasıl karşılanacağını ortaya koyan hizmetleri kapsar.

Çocuk istismar veya ihmale uğradığında ya da böyle bir durumla ilgili şüphe edildiğinde vatandaşlar gençlik dairelerinin bir birimi olan Çocuk İstismarı Tavsiye ve Rapor Merkezi'ne başvurabilirler. Başvuru üzerine bu birimler gerekli sosyal inceleme sürecini tamamlar ve sosyal müdahale planı hazırlayarak uygun çözüm yollarını arar. Bu süreç çocuk ve aile ile işbirliği içinde yürütülür. Gençlik daireleri, vakalarla ilgili önemli sorunlar tespit eder ve süreçte incelemeye konu ailenin işbirliğiyle hareket etmemesi durumunda vaka Güvenlik ve Adalet Bakanlığı sorumluluğu altında bulunan Çocuk Bakımı ve Koruma Kurulu'na havale edilir. Kurulun temel görevi korunma ihtiyacı olan çocukla ilgili koruma gereksinimlerini karşılamak, çocuğun velayetiyle ilgili konularda çocuk mahkemesine rapor vermek ve suça sürüklenen çocuklar içinde adli süreçleri izlemektir. Kurulun diğer bir görevi de çocuğun korunma ihtiyacını oluşturan sorunların çocuğun gelişimine etkisini incelemek çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen bir durum varsa, bu etkinin çocuğun hayatını hangi ölçüde etkilediğini ortaya koymaktır. Kurulun yaptığı çalışmalar sonunda hazırladığı rapor doğrultusunda çocuk mahkemeleri, çocukları koruma altına alabilir, gözetim emri kararı alabilir, (velayet hakkının kısıtlanması ve resmi vasi atanması) ya da velayetin kaldırılması kararı alabilmektedir (<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari> Erişim tarihi:01.01.2019).

4.3.2. Türkiye'de Çocuk Koruma Hizmetleri

Bu başlık altında Türkiye'de çocuk koruma hizmetlerinin tarihsel gelişimi ve günümüzde çocuk koruma hizmetlerine genel bir bakış yapılacaktır.

4.3.2.1. Türkiye’de çocuk koruma hizmetlerinin tarihsel gelişimi

Çocuk koruma politikaların ülkemizde gelişim seyrini gözden geçirmek için tarihsel süreç gözden geçirilmelidir. Osmanlı döneminde vakıflar, ahi ve lonca örgütlenmeleri korunma ihtiyacı olanların, ekonomik yoksunluk yaşayanların, kimsesiz bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında etkili bir rol almıştır. İslam dininin yoksul ve kimsesizlerle ilgili yaklaşımının etkisiyle bur türden dayanışma vakıflarının oluştuğu söylenebilir (Altan 2006).

Çocukların korunmasına yönelik uygulamalar İslam öncesi Türk toplumlarında görülmektedir. Uygurlar döneminde evlat edinme sisteminin günümüzdekinden biraz farklı olarak uygulandığı tarihçiler tarafından belirtilmektedir. Türklerin islamiyeti kabulünden sonra dinin etkisi ile kimsesiz kalmış çocuklara sahip çıkılmasına ve ailenin yerini alan yakın akrabalar yoluyla eksikliğin giderilmesine geleneksel bir özen gösterilmiştir. Velayet uygulaması ve vasiyetnamelerde yetimlerin korunması ve kollanması bu doğrultuda geliştirilen örnek uygulamalardır (Özcan 2006).

İç içe geçmiş aile bağları ve sosyal ilişkilerin, doğal sosyal destek sistemi olarak ihtiyaçların kitleye yayılmasını önlediği düşünülen Türk toplumunda, bu unsurlar Avrupa’ya göre daha geç sosyal politikalar ortaya çıkmasını neden olmuştur. Diğer yandan Türk toplumunun sanayi devrimine geç iştirak etmiş olması da sosyal politikaların gelişmesini geciktirmiştir (Salim 2011).

Cumhuriyetle birlikte önceliğin sanayi ve iktisadi politikalara verildiği görülmektedir. Sosyal yaşamı organize eden önemli yasal çalışmalara (medeni kanun ve ceza kanunu gibi) rağmen, özel anlamda korunma gereksinimi olan çocuklar, genelde ise tüm dezavantajlı gruplara yönelik, genel bir sosyal hizmet politikası oluşturulmamıştır (Salim 2011).

Kurtuluş Savaşı döneminde korunma ihtiyacı olan çocukların ihtiyaçlarını karşılamak üzere Himaye-i Etfal Cemiyeti’ kurulmuştur. Kurtuluş savaşı süresince şehit olan ya da gazi olan kişilerin çocuklarını korunma gereksinimlerini karşılamak hedefiyle kurulan kurum, Türk çocuklarının ülkeye faydalı bireyler olarak yetiştirilmelerini, sosyal haklarını ve bedensel sağlıklarını korumayı amaçlamıştır. (Akyüz 2000).

1908’de Kırklareli’de kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti 1916 yılından itibaren hizmetlerine İstanbul’da devam etmiştir. 30 Haziran 1921’de Ankara’da yeniden

örgütlenen Himaye-i Etfal Cemiyeti çalışmalarını Ankara’da devam ettirmiştir (Uluğtekin 2001).

Himaye-i Etfal Cemiyeti, 1935 yılında Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu adını almıştır. Kuruma kamu yararına çalışan dernek statüsü 1937 yılında verilmiştir. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu 1981 yılında idari anlamda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlanmıştır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunuyla SHÇEK kurulana kadar geçen sürede kurum dernek statüsüyle hizmet vermiştir (Çengelci 1998).

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu 1983 yılında 2828 sayılı yasanın kabulünün ardından Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu olarak çocuk koruma alanında hizmet vermeye devam etmiştir (Salim 2011). Çocuk koruma mevzuatının önemli bir parçası olan 5395 ve 2828 sayılı yasalardan önce, 5387 ve 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunları gelişim süreci açısından önemli parçalardır.

1949 yılında kabul edilen 5387 sayılı yasa ebeveynlerinin özen ve yükümlülüklerinden yoksun kalmış veya maddi ve manevi yetersizliğe maruz bırakılmış çocukların korunma ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla çıkartılmıştır. 5387 sayılı yasa, 0-6 yaş grubu korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili hizmetleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının sorumluluğuna, 7-18 yaş grubu korunma gereksinimi olan çocuklarla ilgili hizmetleri ise Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğuna vermiştir (Akyüz 2000).

1957 yılında kabul edilen 6972 sayılı yasa korunma gereksinimi olan çocuklarla doğrudan ilgili çıkarılan ikinci yasal düzenlemedir. Yasanın tam adı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun’dur (Uluğtekin 2001). Bu yasa, 5387 sayılı yasanın eksik yanlarını tamamlamak amacıyla düzenlenmiştir. 5387 sayılı yasa ile Milli Eğitim Bakanlığına verilen korunma gereksinimi olan çocukların sorumluluğu Yerel Kanunlara göre kurulan “Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birliğine” aktarılmıştır (Akyüz 2000).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 2828 sayılı yasa ile kurulmuştur. Kurum sosyal hizmet uygulamalarını tek bir çatı altında toplamıştır. SHÇEK kuruluşuyla birlikte Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak hizmet vermiştir. 18 Mart 1989 tarihli 256 sayılı kanun hükmünde kararname

ile Başbakanlığa bağlanmıştır (Akyüz 2000). SHÇEK 2011 yılına kadar sosyal hizmet alanlarının tamamında Genel Müdürlük şeklinde hizmet vermiştir.

08.06.2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ile korunma gereksinimi olan çocuklarla ilgili hizmetleri yürüten SHÇEK kapatılmıştır. Bu kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. SHÇEK'in kapatılması ile kuruma bağlı kuruluşlar ASPB devredilmiştir. ASPB sosyal hizmet politikalarını ulusal düzeyde planlayan, uygulayan ve toplumun dezavantajlı gruplarına sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştiren sorumlu bakanlık haline gelmiştir. Dezavantajlı gruplar içinde yer alan korunma gereksinimi olan çocuklara ilişkin hizmetlerin organizasyonu için Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur (Yazıcı 2012).

09.07.2018 tarihli 703 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" adıyla yeni bir çatı altında birleştirilmiştir.

4.3.2.2. Türkiye’de günümüzde çocuk koruma hizmetleri

Korunma gereksinimi olan çocuklarla ilgili çocuk koruma hizmetlerini anlamak, yaşanan değişimleri analiz etmek, değerlendirmek açısından önemlidir. Söz konusu çocuk koruma hizmetlerini değerlendirirken alanda uygulanan bakım yöntemlerinin nasıl algılandığını, işlevsel olup olmadığını, hangi gruplar için işlevsel olduğunu araştırmak, bir yanda geliştirilecek yeni modeller için fikir oluştururken diğer yandan mevcut koruma modellerinde aksayan, çözümlenmesi gereken durumları belirlemek adına önemli görülmektedir. Bu bölümde Türkiye’de korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik çocuk koruma hizmetleri hakkında ayrıntılı bilgi verilecektir.

Çocuk koruma sistemleri ülkemizde genel olarak sosyal hizmet uygulamalarının bir alanı olarak yer almaktadır. Sosyal hizmetler; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nda; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü olarak tanımlanmıştır. Çocuğun

aile içinde gelişimini katkı sağlamak, ailenin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sosyal destek hizmetleri geliştirilmiştir. Sosyal destek hizmetleri arasında rehberlik, eğitim, danışmanlık ve sosyal yardım uygulamalarını sayabiliriz. Bu tür hizmetleri planlamak, örgütlemek ve uygulama görev ve sorumluluğu AÇSHB'na verilmiştir.

Çocuk adalet sisteminin multidisipliner ve çok paydaşlı dağınık yapısına 5395 sayılı yasa uyumlu bir çerçeve getirmiştir. Korunmaya muhtaç çocuk kavramı korunma ihtiyacı olan çocuk olarak çocuk hakları temelli çağdaş çocukluk anlayışıyla yeniden kavramlaştırılmıştır. Yasadaki yaş sınırı uluslararası standartlarla uyumludur. Kanunun alana diğer bir katkısı da suça sürüklenen çocukları da çocuk koruma sisteminde değerlendirmesidir. Bu kanunla suça sürüklenen çocuklar, sadece ceza-adalet sisteminin bir sorun alanı olmaktan çıkarılmıştır.

Çocuk mahkemelerinin organizasyonu, görev, yetki ve sorumlulukları 5395 sayılı yasa ile yeniden düzenlenmiştir. 5395 sayılı yasa suça sürüklenen çocuklarla ilgili güvenlik tedbirleri ve korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili alınacak koruyucu ve destekleyici tedbirlere ilişkin hükümleri kapsamaktadır.

Koruyucu ve destekleyici tedbirler Çocuk Koruma Kanununun 5. Maddesinde ifade edilmektedir. Bu tedbirlerin amacı çocuğun aile yanında desteklenmesi üzerine kurulmuştur. Danışmanlık, eğitim, sağlık, bakım ve barınma ile ilgili tedbirler yasa ile tanımlanmıştır. Koruyucu ve destekleyici tedbirlerle ilgili görev ve sorumluluklar Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşlarından arasında dağıtılmıştır.

Çocuk koruma kanunuyla alanlarına göre farklı bakanlıklara görev ve sorumluluklar dağıtılmış olsa da; bakanlıklara bağlı kurumların görev ve sorumluluklarını yerine getirirken yetersiz kaldıkları alanlar olduğu görülmektedir. Bu yetersizlikler daha çok kurum temelli bakım hizmeti olan korunma ihtiyacı olan çocukların ihtiyaçları gereği destek hizmetlerini alamamalarına neden olmaktadır. Kurum temelli bakım hizmeti alan çocukların ihtiyaçlarının karşılanması yükü altında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yalnız bırakılmaktadır. Bu durum verilen hizmeti olumsuz etkilemektedir. Korunma gereksinimi olan çocuk için durumuna göre birden çok tedbir kararı alınabilmektedir. Tedbirleri uygulayan kurumlar arasında eşgüdümde yaşanan sorunlar nedeniyle farklı kurumlar tarafından uygulanan tedbir kararları birbirinden kopuk yürütülmektedir. Bazı durumlarda

kurumların sorumluluk almaktan uzak durduğu görülmektedir. Oysa sorumluluktan kaçmak yerine kurumların çocuğun yüksek yararını ön planda tuttuğu çalışmaları benimsemesi beklenmektedir. Kurum çalışanlarına da bu tavır nedeniyle çeşitli eleştiriler yapılmaktadır. Alanda sorun olarak algılanan tüm bu durumlarla ilgili çözüm geliştirilebileceği düşünülmektedir. Özellikle korunma gereksinimi olan çocuklarla ilgili alanlarda çalışan, çocuklarla ilgili verilen tedbir kararlarını uygulayan personelin özenle istihdam edilmesi gerekmektedir. Bu personelin alanla ilgili nitelikli bir eğitim almaları sağlanmalı ve alanda süpervizyon ihtiyaçları karşılanmalıdır. Korunma gereksinimi olan çocuklarla ilgili alınan tedbir kararlarının hangi amaçla, çocuk için hangi yararı sağlayacağına doğru değerlendirilmesi önemli bir konudur (<http://www.unicef.org.tr/vera/app/var/files/s/o/sosyal-calisma-gorevlileri-> Erişim Tarihi 30.11.2018).

Korunma ihtiyacı olan çocuklara uygulanan bakım yöntemleri iki ayrı başlık altında; aile yanında ve kurum temelli bakım modelleri olarak düzenlenmiştir. Aile yanında bakım modelleri; öz aile yanında sosyal ve ekonomik destek hizmeti, evlat edindirme ve koruyucu aile hizmetleridir. Kurum temelli bakım modeli; çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk evleri siteleri ve çocuk evleridir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, kurum bakımına alternatif olarak geliştirilmekte olan ev tipi bakım modellerinin de (çocuk evleri siteleri, çocuk evleri) kurum bakımı olarak değerlendirilmesidir.

4.4. ÇOCUĞU AİLE YANINDA DESTEKLEYEN MODELLER

4.4.1. Sosyal Ve Ekonomik Destek Hizmetleri

Çocukların ihmal ya da istismardan korunması, bu sürece müdahale edilmesi ve koruyucu önleyici hizmetlere kadar sosyal devletin çocukların yaşamlarına dair rolüne ilişkin farklı uygulamalar mevcuttur. Sosyal devlet olmanı gereği olarak fırsat eşitsizliğinin, örneğin ekonomik yoksulluk gibi, etkilerini azaltarak sosyal adaleti hakim kılarak, bireyin sosyal işlevselliğini güçlendirmenin yollarını aramaya yönelik sosyal hizmetler geliştirilmelidir. Ebeveynlerinin ekonomik şartlarının çocukların yaşam deneyimlerini belirlediği her zaman göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye’de son yıllarda çeşitli alanlarda olumlu gelişmeler olduğu görülmektedir. Diğer taraftan; ülkemizin sosyal verilerinden hareketle, çocukların yaşam kalitesi bakımından halen insan onuruna yaraşır ve çocukların sağlıklı gelişimine sağlayacak ortamlara yeterince ulaşamadığı düşünülmektedir. En önemli sorunlardan biri yoksulluk olarak göze çarpmaktadır. Genel yoksulluk içinde yüksek oranda çocuk nüfusu, aileleriyle birlikte yoksulluk yükü altında ezilmektedir. Sosyal hizmet açısından çocuk yoksulluğuyla mücadele ve buna bağlı gelişen sosyal dışlanmanın etkisini azaltmak adına sistemli, bütünlüğü olan bir bakışla farklı seviyelerde sosyal hizmet müdahalesini ihtiyaç duyulmaktadır (Yolcuoğlu, 2012).

Çocuk-merkezli koruyucu ve önleyici hizmetler aracılığıyla oluşturulan erken müdahale programları aracılığıyla ailelerin gereksinimlerinin karşılanması ve güçlendirilmeleri sağlanabilir. Çocuk yoksulluğunun etkisiyle çocukların kötü muameleye uğradıkları ve ekonomik yoksunluğun çocuklar için sosyal dışlanmaya neden olduğu bilinmektedir. Çocuk yoksulluğunun bu etkisi çocukların sosyal iyilik halinin sağlanması adına, ‘erken müdahale’ sürecini ön plana çıkarmıştır. Erken müdahale koruyucu önleyici hizmetlerin bir parçası olarak risk yaratan unsurların ortadan kaldırılmasını, ailelerin riske karşı korunmalarını, direnç kazanarak güçlendirilmelerini hedeflemelidir (Yolcuoğlu 2012).

Aile ve çocuk refahı alanında gerçekleştirilecek sosyal hizmet uygulamalarında çocuk odaklı bir anlayış hakim olmalıdır. Çocuğun yararına oluşturulacak uygulamalar ailenin işlevselliğini kazanmasına yardımcı olacaktır.

Çocuk refahı alanında sosyoekonomik destek uygulamaları ileri refah ülkelerinde aile sigortası kapsamında uygulanmaktadır. Gelişmekte olan ülke olarak tanımlanan Türkiye’de ekonomik gerekçelerle çocukların korunma ihtiyacı olan çocuk durumunda değerlendirilmesi ülkenin ekonomik gerçekleriyle bağlantılı olup bir taraftan da kavramlarla ilgili tartışmaları da gündemde tutmaktadır. Ekonomik gerekçeler ileri refah ülkelerinde çocukların devlet tarafından korunma altına alınmasına neden olarak kabul edilmemektedir. Çocukların ihmal ya da istismarının boyutları çocukların korunma ihtiyacı ile ilgili belirleyici unsurdur.

Kurum temelli bakımın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alınarak çocuğun ailesi yanında güçlendirilmesi için yürütülen çalışmalar ülkenin gelişmişlik düzeyi, ülkenin sosyal değerleri, toplumun çocuğa bakış açısı ile değişkenlik

göstermektedir. Türkiye’de çocuğun ailesinin yanında yetiştirilmesini zorlaştıran unsurlar arasında yoksulluk ve yoksulluğun getirdiği diğer sosyal sorunların varlığı söz konudur (Beter 2010).

Çocuğun gereksinimlerinin en sağlıklı şekilde karşılanabileceği yer aile ortamıdır. Sosyal ve ekonomik destek hizmetleri çocuğun aile yanında desteklenmesini amaçlayan alternatif hizmet modellerindedir. Sosyal ve ekonomik destek hizmetleri ekonomik gerekçelerle ailelerde oluşan sorunlar nedeniyle çocuğunun korunma kararı alınması gereken durumların ortadan kaldırılmasını amaçlar. Sosyal yardımlarla aile işlevselliğinin korunması ve yoksulluğun çocukları ailelerinden uzaklaştırmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Sosyal ve ekonomik destek hizmetlerini oluşturan 15.04.2011 tarihli 27906 sayılı resmi gazetede yayımlanan “ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği” 03.03.2015 tarihli resmi gazetede yayınlanan yeni bir yönetmelikle “Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Yönetmeliği” olarak değiştirilmiştir. Bu düzenleme, yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan ve hayatlarını asgari seviyede dahi sürdürmekte zorluk yaşayan kişilere ve ailelere kaynakların sağladığı imkanlar ölçüsünde ayni ve nakdi yardım yapılmasını hedeflemektedir (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti> Erişim Tarihi: 19.12.2018).

Sosyal ve ekonomik destek (SED); aracılığıyla ekonomik destekle birlikte ailelere psiko-sosyal destek hizmetini sağlanmaktadır. Bu hizmet modeli ile ailenin sosyal işlevinin korunması, çocuğun öz ailesi yanında yaşamının devamının sağlanması hedeflenmektedir. Koruma kararı yaş nedeniyle sonlandırılan genç bireylerden maddi desteğe ihtiyaç duyanlar bu düzenleme ile ihtiyaç süreleri boyunca desteklenir. Bu destekle gençler yasal haklarına kavuşarak iş bulana kadar bağımsız yaşam becerilerini koruyarak kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti> Erişim Tarihi: 19.12.2018).

Ekonomik yoksunluk nedeniyle eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel faaliyetlere erişim imkânı kısıtlı olan çocuklara sunulan “Sosyal ve Ekonomik Destek” hizmeti etkinliği artırılarak yaygınlaştırılmalıdır. Çocukların ailelerinin yanında bakımı ve desteklenmesi amaçlı “Aileye Dönüş Projesi” devam etmektedir. 2017 yılında

yaklaşık 104 bin çocuk Sosyal ve Ekonomik Destek hizmeti ile ailesi yanında desteklenmiştir. Ülke genelinde SED ile desteklenen çocuk sayısı, 1 yılda %18 artarak 84 binden 104 bine ulaşmıştır (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/yayinlaranabaslik/cocukhizmetleri-genel-mudurlugu-2017-bulteni.pdf>).

4.4.2. Koruyucu Aile

Koruyucu aile hizmeti, çocuk refahı alanında korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik uygulanan bir bakım modelidir. Koruyucu aile hizmetinin üç temel işlevi vardır. Bunlar; çocuğun öz ailesinin işlevini kaybetmesi gibi nedenlerle geçici veya sürekli olarak ailesinden yoksun kalan veya yüksek yararı nedeniyle oluşan bu sağlıksız koşullarda kalması uygun olmayan çocuğun, sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için gereken koşulları oluşturma işlevi (bakım-*care* işlevi), çocuğun oluşan sağlıksız koşullardan etkilenmemesi, zarar görmemesini sağlamak işlevi (koruma-*protection* işlevi), çocuğun sağlıklı kişilik gelişimi için uygun tedbirleri almak işlevi (tedavi-*treatment* işlevi) olarak ifade edilmektedir. Sosyal hizmetler alanında koruyucu aile temel olarak, geçici bir bakım modeli olup, öz ailedeki sorunların çözümlenmesi ve uygun koşulların sağlanmasıyla çocuğun biyolojik ailesine döndürülmesi veya evlat edindirme hizmetlerinden yararlandırılması ile işlevi sonlandırılır (Doğan 2013).

Koruyucu aile hizmeti ile, ailesinden geçici bir süre ayrılmak zorunda kalan, korunma gereksinimini oluşturan koşulların ortadan kalkması ile ailesine dönme olasılığı olan çocukların kurum bakımının olumsuz etkilerini yaşamamasının önüne geçerek bir aile yanına yerleştirilmesi düşüncesinden doğmuştur (Yolcuoğlu 2009).

Koruyucu aile modeli, biyolojik ailesiyle yaşama şansı bulamayan ve çeşitli nedenlerle korunma gereksinimi oluşan çocukların geçici veya uzun süreli, gönüllü veya ücretli olarak kurumsal gözetimle bir aile veya kişilerin yanına yerleştirilmesidir (Karahana 2007).

Çocuk; koruyucu aile modeli ile kurum bakımının olumsuz etkilerinden korunacağı gibi özel ilgi ve desteğe, ebeveyn ilgi ve sevgisine, doğal aile hayatını tecrübe etmeye ve toplumsal süreçlere dahil olma şansı yakalar. Çocuk, olgunlaşmış

bir yetişkinliğe geçiş için doğal ihtiyaçlarının sağlıklı bir şekilde karşılanabileceği aile ortamına ihtiyaç duyar. Bu ortam çocuğun hem pratik hem de duygusal bağımsızlığını sağlayabileceği bir hayat tecrübesi sağlar (Csaky 2009).

Korunma ihtiyacı olan çocukların koruyucu aile hizmet modelinden yararlanabilmesi için sosyal hizmet uzmanları tarafından değerlendirme yapılması gerekmektedir. Değerlendirme sonucuna göre uygun olan çocuklar koruyucu aile modelinden yararlanır. Karar verme sürecinde çocuğun biyolojik ailesinden yasal bir izin alınmasına gerek yoktur (Tomanbay 2013).

Koruyucu aile mevzuatında belirtildiği gibi; çocuğun korunma gereksinimini oluşturan koşullara göre belirlenen sürede, kurum denetiminde ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımı ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen korunma ihtiyacı olan çocuğun biyolojik ailesi dışında bir başka aile yanında yetiştirilmesine ilişkin olarak verilen eğitimi, özel zorlukları ve ihtiyaçları olan korunmaya muhtaç çocuğa hizmet vermek üzere koruyucu aile temel eğitimini almış kişiler koruyucu aile hizmetinde yer alır. Koruyucu aile, akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli, geçici koruyucu aile modeli, süreli koruyucu aile modeli ve uzmanlaşmış koruyucu aile modeli şeklinde uygulanır (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/koruyucu-aile> Erişim Tarihi: 19.12.2018).

Korunma gereksinimi olan çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılanabileceği en doğal koşulları aile ortamı sağlamaktadır. Kurum bakımına alternatif olarak koruyucu aile modeli ev dışı hizmetlerde bu nedenle tercih edilmektedir. Ülkemizde geleneksel yapısının da etkisiyle koruyucu aile yeterince gelişmemiştir. Sosyal hizmet uygulamalarının tarihsel gelişimi olan sosyal refah ülkelerinde koruyucu aile modeli çocuk koruma hizmetlerinde en etkin yöntemdir.

İstatistiklere bakıldığında; 2011 yılında 1.190 koruyucu aile de toplam 1.282 çocuk koruma altında iken bu sayı 2015 yılında 3797 koruyucu aile yanında kalan 4615 çocuk sayısına yükselmiştir. 2017 yılında ise 4654 koruyucu aile yanında 5642 çocuk sayısına ulaşmıştır.

Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk sayısı, bir önceki yıla göre %28 artarak 5.004'den 5.642'e çıkmıştır. 2017 yıl sonu itibarıyla koruyucu aile yanında 5.642 çocuk yerleştirilmiştir (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/yayinlar-ana-baslik/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu-2017-bulteni.pdf>).

Tablo 1. Koruyucu Aile ve Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocuk Sayısı

Yıllar	Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocuk Sayısı
2014	3283	4008
2015	3797	4615
2016	4115	5004
2017	4654	5642

4.4.3. Evlat Edinme Hizmetleri

Evlat edinme kavramı, 01.01.2002 tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanunundan önceki mevzuat uyarınca literatürde “kan bağına dayanmaksızın bir akitle yasal ve sosyal açıdan ana ve/veya baba ve çocuk bağına kurulmasıdır (Koşar 1992) ” şeklinde tanımlanmakta idi. 4721 sayılı Kanunla evlat edinmede akit şartı kaldırılmıştır. Evlat edinmenin yeni tanımı, kan bağına dayanmaksızın yasal ve sosyal açıdan ana ve/veya baba ve çocuk bağına kurulması şekline dönüşmüştür (Asan 2003).

Öz anası, babası ve yakın akrabaları ile yaşamaktan yoksun korunmaya muhtaç çocukları tanımı kapsamına giren bu çocukların bakımını ve korunmasını devlet üstlenmiştir. Devlet bu çocukların bakımı ve korunması için çeşitli hizmetler sunmaktadır. Evlat edinme bu hizmetlerden biridir. Evlat edinme, hem çocuğun aileye hem de ailenin çocuğa ilişkin gereksinimine yanıt vermektedir (Asan 2003).

Evlat edinen kişilerin bir çocuğun bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanması, eğitimi konusunda bilgi ve beceriye sahip olan, yaşama pozitif anlam yükleyen, ekonomik yeterliliği olan, sosyal iletişim becerileri olan, çevresi ile olumlu ilişkiler geliştirebilen, fiziksel ve ruhsal sağlığının yerinde olan bireyler olması beklenmektedir (Koşay 2013).

Evlat edindirme hizmetinden yararlanan çocuk üzerindeki etkenlerden biri; çocuğun psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması sürecinde evlat edinen ebeveynlerin çocuk ile ilgili beklentileri, ebeveynlerin kültürel yapıları, tutum ve

davranışlarıdır. İkinci bir etken ise çocuğun evlat edinme sürecinden önce doğuştan getirdiği kişisel özellikleri ve sonradan kazandığı özellikleridir (Yavuzer 2012).

Ülkemizde evlat edinme işlemleri; Çocuğun korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Türk Medeni Kanunu, Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük, ilgili kurumun mevzuat ve işleyişe yönelik olarak hazırladığı genelge ve resmi yazılar kapsamında yapılmaktadır (<http://www.cocuk hizmetleri.gov.tr/uygulamalar/evlat-edinme> Erişim Tarihi 27.12.2018).

Evlat edinmede, evlat edinilenle evlat edinecek kişi veya eşler arasında en az 18 yaş fark olması, evlat edinecek kişiler evli ise evliliklerinin en az beş yıllık olması veya evlat edinecek ebeveynlerin otuz yaşını doldurmuş olması, evli olmayan kişi evlat edinmek isterse en az 30 yaşını doldurmuş olması şartları aranmaktadır. Evli olmayan kişilerin birlikte evlat edinmesi mümkün değildir. Eşlerden biri, diğerinin çocuğunu evlat edinebilmesi için en az iki yıldan beri evli olmalı veya kendisi otuz yaşını doldurmalıdır (<https://cocuk hizmetleri.aile.gov.tr/evlat-edinme> Erişim Tarihi 27.12.2018).

AÇSHB'nın 2017 yılı aralık ayı istatistiklerine göre toplam 16.171 çocuk evlat edindirilmiştir. 2017 yılında ise 1.164 çocuk evlat edindirilmiştir (<https://cocuk hizmetleri.aile.gov.tr/evlat-edinme> Erişim Tarihi 27.12.2018).

Tablo 2. 2014 – 2017 Yılları Arasında Evlat Edindirilen Çocuk Sayısı

Yıllar	Evlat Edindirilen Çocuk Sayısı
2014	824
2015	869
2016	492
2017	1164

4.4.4. Koruyucu Ve Destekleyici Tedbirler

Yoksunluğu olan ailelere sadece ekonomik destek sağlamak çocukların sağlıklı gelişimi için yeterli bir adım olmayacaktır. Yoksunluğu olan ailelerde meydana gelen psikolojik, sosyal ve duygusal sorunların çözümüne odaklanan, aileyi destekleyen

rehberlik ve danışmanlık hizmetleri oluşturulmalıdır. Çocuk refahı alanında çocuğun korunma gereksinimi oluşmadan çocuğun sağlıklı ve nitelikli bir ortamda gelişimini tamamlaması, sosyal risklerden uzak kalabilmesi için koruyucu ve destekleyici hizmetler gerçekleştirmek önemlidir (Yolcuoğlu 2009).

Sosyal devletin niteliği gereği aileyi doğrudan ve dolaylı etkileyen her türlü karar alma ve faaliyetleri yürütmek için sosyal politikalar oluşturulur. Aile odaklı sosyal politikalar arasında ekonomik tedbirler olarak aileyi ekonomik anlamda güçlendirecek, ailenin sosyal işlevini korumak amaçlı rehberlik ve yönlendirme hizmetleri sunacak ve kurumsal yapılarla ailenin yerini alacak veya ailenin işlevini karşılayan organizasyonlar oluşturacak programlar yer almaktadır (Çopur ve Erkal 2013).

Koruyucu ve Önleyici Önlemler, risk taşıyan grupların sorunlar ortaya çıkmadan veya sorun ortaya çıktıktan sonra güçlendirilmelerini amaçlayan hizmet modelidir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluşlar aracılığıyla sağlanan Koruyucu ve Önleyici Hizmetler, aile ve çocuk arasındaki bağı güçlendirmek, ebeveynlere çocuk yetiştirme ve eğitimi konularında rehberlik yapmak, çocukların istenmeyen alışkanlıklardan korunması gibi uygulamaları kapsar. Bu uygulamalar aracılığıyla aile kurumunun güçlendirilmesi, aile içi ve toplumsal ilişkilerin sağlıklı hale gelmesi ve sorunlar ortaya çıkmadan engellenmesi amaçlanmıştır (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/koruyucu-ve-onleyici-hizmetler-daire-baskanligi> Erişim Tarihi:27.12.2018).

Üç aşamada ele alınan önleyici hizmetlerde birincil düzey önleme; Çocukların gelişimlerinin önündeki engelleri kaldırarak sorunların ya da sosyal risklerin ortaya çıkmasını engellemeyi amaçlayan ve toplumun tüm kesimlerine ayırım gözetmeden ulaştırılan önleyici hizmetleri kapsar.

İkincil düzey önlem; geleceğe yönelik programları kapsar. Sosyal riskin oluşumunu durdurmak ya da ortaya çıktığında etkisini en aza indirmek hedefindedir.

Üçüncül düzey önleme; sorunu yaşayan kitleye ulaştırılan sorunun tekrarının önüne geçmek için planlanmış hizmetleri kapsar.

AÇSHB ülkemizde risk altında olan çocukların korunma gereksinimlerinin karşılanması, iyilik hallerinin, esenliklerinin ve haklarının güvence altına alınmasını amaçlamıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı ÇKK ile tanımlanan koruyucu ve destekleyici tedbirler sağlık, eğitim, danışmanlık, bakım ve barınma tedbirleridir. ÇKK

ile tanımlanan tedbirler AÇSHB'in görev ve sorumluluklarında belirtilen hükümler çerçevesinde yürütülür. Bakanlığın koruma sistemindeki diğer kamu kurum ve kuruluşlarının hizmetlerin eşgüdümü sağlayarak koordinasyon sorumluluğu da vardır. Yerel düzeyde hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak için çocuk koruma sisteminin parçası olan ve çocuğun yüksek yararını amaçlayan kurum ve kuruluşların yerel temsilcilerinden oluşturulan il koordinasyon kurulları oluşturulmuştur.

5395 sayılı ÇKK içerisinde yer alan tedbir kararlarına bakıldığında; çocuğun normal gelişim gösterebilmesi ve bunun sonucunda sağlıklı bir birey olarak toplum içinde varlığını sürdürebilmesini amaçlayan uygulamalar oldukları görülmektedir. Çocuğun ailesi yanında desteklenerek yetiştirilmesi amaçlayan tedbirler destekleyici tedbir kararları olarak tanımlanmıştır. Çocuğun ailesi yanında desteklenmesinin mümkün olmadığı durumlarda bakım ve gözetiminin sosyal hizmet kurumları aracılığıyla yapılmasını sağlayan tedbirler ise koruyucu tedbir kararları olarak tanımlanmıştır.

5395 sayılı Kanun'un beşinci maddesinde danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık, barınma konularında alınacak tedbir kararları aşağıdaki gibi ifade edilmiştir. Buna göre;

Danışmanlık tedbiri, çocuk yetiştirme konusunda çocuğa bakmakla yükümlü kişilere; eğitim ve gelişimlerine ilişkin sorunlarının çözümünde ise çocuklara yol gösteren uzmanlarca gerçekleştirilen rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini kapsar.

Eğitim tedbiri, çocuğun eğitsel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yaş ve durumuna uygun bir eğitim kurumuna devamının sağlanması ya da iş ve meslek sahibi olabileceği mesleki kurslara devamını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bakım tedbiri, korunma ihtiyacı olan ve ailesinin özen ve yükümlülüklerini yerine getirmediği belirlenen çocuğun kurum temelli bakım hizmetlerinden ya da koruyucu aile hizmetinden yararlandırılmasıdır.

Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması için gerekli geçici veya sürekli sağlık hizmetlerini ve bağımlılık yapan maddeleri arındırılması amacıyla yürütülen rehabilitasyon hizmetlerini kapsar.

Barınma tedbiri, yaşam alanı olmayan çocuklu kişilere veya hayati tehlikesi bulunan hamile kadınlara uygun barınma imkanının sağlanmasına yönelik hizmetleri kapsar.

ÇKK acil korunma kararı olarak tanımladığı uygulama ise korunma kararını oluşturan koşulların belirleneceği sosyal inceleme çalışmasının sonucu beklenmeden alınacak tedbir kararını ifade eder. Acil koruma kararı, AÇSHB İl Müdürlüğü veya çocuk savcısı tarafından talep edilebilmektedir. Çocuk mahkemesi bu kararı resen de alabilir. Kısıtlı zaman nedeniyle çocuk hakimi önce acil koruma kararı alabilir. Sosyal inceleme çalışması sonradan yaptırılır. Bu çalışma sonunda verilen karar yeniden değerlendirilir. Korunma ihtiyacı olan çocuk AÇSHB'ye bildirilir ve çocuğun bakım gereksinimleri kurum temelli bakım yoluyla karşılanacaksa, öncelikle kuruma kabulü yapılır. Çocuğun kuruma kabulünden sonra çocuk ve sosyal çevresi ile ilgili sosyal inceleme çalışması yapılır. Yapılan sosyal inceleme çalışması çocuğun kuruma kabulünden sonra 5 gün içerisinde tamamlanamayacak kadar zaman gerektiriyor ise, çocuğun kabulünden sonraki 5 gün içinde, çocuk mahkemesinden acil korunma kararı talep edilir. Çocuk mahkemesi üç gün içerisinde kararını vererek değerlendirme yapmak durumundadır. Acil koruma kararı geçici karar olması nedeniyle otuz gün içinde çocukla ilgili son karar verilmelidir. Son karar için AÇSHB'nin ilgili birimleri gerekli sosyal inceleme çalışmasını yaparak koruma altına alınmasına ya da ailesine döndürülmesine yönelik karar verilmesi için çocuk mahkemesine başvuruda bulunur.

4.5. KURUM BAKIM MODELLERİ

Korunma gereksinimi olan çocuklarla ilgili kurum temelli bakım hizmetlerinde, 1983 yılından önceki dönemlerde ve SHÇEK'in kurulması ile 1983 sonrasında kışla tipi kurumlarda kurum temelli bakım hizmeti verildiği görülmektedir. 1990 sonrasında ise kışla tipi kurum temelli bakım hizmetlerine alternatif arayışlarının olduğu görülmektedir (Söğütü 2015).

Kurum temelli bakımının gelişim sürecine bakıldığında, kışla tipi kurum temelli bakım hizmetlerinin başlangıç olduğu görülmektedir. Kışla tipi kurumların belirgin özellikleri arasında çok sayıda çocuğun bir arada yaşaması, yetersiz sayıda personel aracılığıyla verilen hizmetler, otorite ağırlıklı ve merkeziyetçi kurumsal yapı ön

plana çıkmaktadır. Kışla tipi kurum temelli bakım hizmeti alan çocuklar, bakım verenlerin ilgi ve desteğine yeterince ulaşamamaktadır (Şimşek ve ark. 2008)

Çocukların sosyal izolasyon nedeniyle toplumdaki soyutlanmasına neden olan kışla tipi kurum bakımında, çocukların bakımlarının ve eğitimlerinin bir arada gerçekleştirildiği büyük binalar inşa edilmekte ve çocukların ihtiyaçları ve bakımı burada gerçekleştirilmektedir (Taşteki 1992).

Kalabalık ve çok sayıda çocuğun barındığı kışla tipi kuruluşların yetersizliği nedeniyle bu tür kuruluşlardan ve hizmetlerden zamanla çocuk refahına paralel olarak azalmaya gidilmiştir. Günümüzde kuruluşlar, kalabalık koğuş sisteminin yerine oda sistemine ve az sayıda çocuğa hizmet veren kuruluşlar haline dönüştürülmüştür (Yazıcı 2013).

Ülkemizde kurum bakımı hizmetleri, kışla tipi kurum temelli bakım modellerinden olan çocuk yuvaları, (0-12 yaş arası) yetiştirme yurtları (13-18 yaş arası) aracılığıyla yürütülmekteydi. Daha sonra çocuk evleri ve çocuk evleri siteleri (0-18 yaş arası) kurum temelli bakım hizmetleri olarak geliştirilmiştir. 2017 yılında kışla tipi kurum temelli bakım modeli olan çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları sonlandırılmıştır.

4.5.1. Çocuk Koruma Hizmetlerinde Ev Tipi Kurum Bakım Modelleri

Ev tipi kuruluşlar, kışla tipine göre daha az sayıda (5-10) çocuk grubuna hizmet veren, çocukların kendilerine ait odalarda, barınma ve diğer gereksinimlerinin karşılandığı kuruluşlardır. Kurum temelli bakım hizmetleri “çocukları topluma hazırlama merkezi” niteliği ve koşullarını taşımalıdır. Ülkemizde ev tipi kuruluşlar 2004 yılından itibaren SHÇEK tarafından oluşturulmaya başlanmıştır. Bu hizmetler çocuk evleri ve çocuk evleri siteleri olarak varlıklarını devam ettirmektedir.

4.5.1.1. Çocuk evleri siteleri

Çocuk Evleri Siteleri; 5 - 10 çocuğun bağımsız odalarla barınma ihtiyaçlarının karşılanarak yaşamlarını sürdürdükleri ve temel gereksinimlerinin karşılandığı, toplu yaşamın taşıdığı risklerin en aza indirildiği, kışla tipi kurum bakımına göre daha

sağlıklı koşullarda yetiştirilebilecekleri, ev ortamına benzer yapılarla oluşturulan ilişki ağı içinde çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını ifade eder. Çocuk evleri sitelerinin fiziksel yapıları müstakil evlerden oluşturulan binaların yer aldığı siteler şeklindedir.

Ülkemiz çocuk koruma sisteminin uzun yıllar bir parçası olan kışla tipi kurum temelli bakım yönteminin, ekonomik maliyetinin yüksek olması ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri bilinmektedir. Çocuk evleri siteleri aracılığıyla verilen kurum temelli hizmet modeli çocuk koruma sistemine dahil edilmeden önce proje olarak gerçekleştirilmiştir. Proje koruma altında olan çocukların ev ortamına benzer koşullarda ve ilişki ağıyla sosyal sağlıklarının korunması ve kendine güven duygularının desteklenmesi yoluyla gelişmelerini sağlamak ve bu sayede işlevsel birey olarak topluma katılımlarını hedeflenmiştir (Tornacı 2008).

ÇES bakım modeli yoluyla çocukların sosyal izolasyon yaşamadan toplumsal faaliyetlere katılmaları, toplumsal aktivitelerde yer alarak sosyal becerilerini geliştirmelerini, sosyal beceriler edinerek toplum değerlerinin farkına varmalarını sağlamak amaçlanmıştır. ÇES'in sağladığı fiziksel koşullar olan çocukların kendilerine ait yatak odaları, mutfakları, dinlenme alanları ve ders çalışma ortamlarıyla ev tipi kurum bakıma en yakın modeller arasındadır.

Sevgi evleri ismi ile başlayan bu hizmet modeli 19 Şubat 2014 tarihli Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına dair kanunun 29. Maddesiyle “çocuk evleri sitesi” şeklinde değiştirilmiştir. 2011 yılında kapatılan SHÇEK'in görevleri AÇSHB'na devredilmiştir. Ancak devirle birlikte mevzuatta değişiklik yapılmamıştır. SHÇEK dönemine ait eski mevzuatla iş ve işlemler yapılmaktadır. Çocuk evleri sitelerinde idari iş ve işlemler çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları mevzuatına göre yürütülmektedir. Ülke genelinde 2017 yılı Aralık ayı itibariyle toplam 108 çocuk evleri sitesinde 6.208 çocuk hizmet almaktadır (<http://www.cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler> Erişim Tarihi 27.12.2018).

4.5.1.2. Çocuk evleri

Ülkemizde değişen ve gelişen sosyal, ekonomik ve kültürel yapı sosyal refahın gelişmesini sağlarken, işlevini kaybetmiş ve çocuk refahı alanında sorgulanır hale

gelen hizmetlerin de değişmesine ve geliştirilmesine neden olmuştur. Kışla tipi kurum temelli bakım hizmetlerinde yaşanan olumsuzluklar nedeniyle yeni hizmet modelleri üzerinde durulmaya başlanmıştır. Sonuç olarak; çocukların toplu halde yaşadıkları ve temel gereksinimlerinin bu koşullarda karşılamaya çalışan kuruluşlar yerine en çok 5-8 çocuğun bir arada yaşadığı çocukların doğal ihtiyaçlarını karşılayacak ev ortamını sağlayan çocuk evleri hizmet modeli benimsenmiştir (Keten 2017).

Çocuk evi hizmet modeli, kışla tipi modelinin ürünleri olan yetiştirme yurtları ve çocuk yuvalarından farklı olarak koruma altında olan çocuğun sosyal yaşama dahil olmaları ve toplumsal aktivitelerden uzak olmamaları amacını taşımaktadır (Yıldırım 2013).

Ülkemizde yeni bir hizmet modeli olarak ÇEV; ilin sosyal ve kültürel bakımdan çocuklara, çocukların ihtiyaçlarına duyarlı kişi ve ailelerin yoğunlukta bulunduğu bölgelerinde, apartman daireleri veya müstakil konutlardan oluşan, ortalama 6 çocuğun kaldığı evlerden oluşmaktadır.

Aile içinde yaşadıkları çeşitli problemler sebebiyle psikolojik olarak tahrip olmuş ve korunma kararı alınarak yurt-yuvaya yerleştirilmiş çocukların buradan ayrıldıktan sonra toplumsal hayata uyum sağlamada güçlükler yaşadıkları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle çocukların koğuş tipi kuruluşlarda değil, kendilerini evlerinde hissedebilecekleri sıcak bir yuva ortamında yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamaya çalışılmaktadır. Çocuk evleri modelinde, çocukların okul ve mahalle arkadaşlıkları, komşuluk ilişkileri kurmalarına özel bir önem verilmektedir. Aile yaşamının rutinlerinden sayılabilecek, misafir karşılama, odasını temiz tutma, birlikte yemek yapma ve yeme, televizyon seyretme, alışveriş yapma vb. faaliyetleri öğrenme ve yaşama imkânı sunulmaktadır. Böylece bu çocukların korunma kararı kaldırıldıktan sonra (18 yaşını doldurup kuruluştan –evden- ayrılınca) toplumsal hayata daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olmak amaçlanmaktadır.

Bu çerçevede çocuk evlerinde kalan çocuklar, evlerde cinsiyet ve yaşa göre gruplandırılmaktadır. Çocuklar çocuk evlerinde aralarındaki yaş farkı en fazla üç olacak şekilde yaklaşık 6-8 kişi kalmaktadır. Ancak aynı evde kalan kardeş çocuklar arasında yaş farkı dikkate alınmamaktadır. Bu evlerde üç vardiya halinde, 24 saat çalışma esasına göre çalışan, çocuk bakımı konusunda eğitim almış bakıcı anneler/babalar bulunmaktadır. Bakıcı anne/babalar çocuklar ile birlikte kalmakta, evin düzenini

sağlamakta, temizlik ve yemeği yapmakta, aynı zamanda çocuklar ile birebir ilgilenmeye çalışmaktadır. Ayrıca bu evlerin her birinin bir tane çocuk evi sorumlusu vardır. Ev sorumluları farklı meslek elemanlarından sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, çocuk gelişimci, hemşire, öğretmen vb. olabilmektedir. Meslek elemanları; çocukların sosyal, fiziksel, psikolojik, sosyal gelişimlerini takip etmekte, çocukların eğitim süreci ile ilgili gerekli çalışmaları yapmaktadır. Ev sorumluları evin işleyişi ile ilgili, koordinasyon merkezi müdürlüğü ile çocuk evi arasında iletişim ve etkileşimi sağlayıcı roller üstlenmektedir.

Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik 05.10.2008 tarihli ve 27015 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik çerçevesinde ÇEV’de idari iş ve işlemler yürütülmektedir.

Çocuk evi ilk olarak Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğünce 2000 yılında açılmıştır. Ülke genelinde 2017 yılı Aralık ayı itibariyle toplam 1.195 çocuk evinde 6.341 çocuk hizmet almaktadır (<http://www.cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler> Erişim Tarihi:27.12.2018).

4.5.2. Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri

Suç mağduru, suça sürüklenen ve sokakta yaşayan çocuklara hizmet veren merkezlerin çocukların özelliklerine göre farklı isimlerle (Çocuk ve Gençlik Merkezleri, Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ve Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri) adlandırılması, çocukların korunmaya muhtaçlığı ve mağduriyetlerine işaret ettiğinden; 19.02.2014 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6518 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Çocuk Destek Merkezi olarak yeniden tanımlanmıştır (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/yonetmelikler> Erişim Tarihi: 27.12.2018). Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği ise 29.03.2015 Tarih ve 29310 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Suç mağduru, suça sürüklenen, sokakta ve risk altında bulunan çocuklara özgü farklı ihtisaslaştırılmış Çocuk Destek Merkezleri koruma altında olan çocuklara sosyal rehabilitasyon hizmeti vermektedir. Bu merkezler çocukların temel ihtiyaçlarını karşılayarak, bedensel, duygusal, ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarını belirlemektedir. Bu merkezler, çocukların bireysel ihtiyaçlarına uygun sosyal rehabilitasyonu gerçekleştirerek aileye ve yakın çevrelerine dönmelerini sağlamak

veya farklı sosyal hizmet müdahalesine uygun duruma gelmelerini hızlandırmak amacıyla hizmet vermektedir.

Merkezler; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, sokakta yaşama, gebelik, madde bağımlılığı gibi ihtisas alanlarında yaş gruplarına (11-14/15-18) ve cinsiyetlerine göre sınıflandırılmaktadır. Yaşları 11'in altındaki korunma gereksinimi olan çocuklar için aile odaklı bakım modelleri ya da diğer sosyal hizmet birimleri olan çocuk evleri veya çocuk evleri sitelerinden yararlandırılmaları sağlanır.

Çocuk Destek Merkezleri öncelikli olarak 11-18 yaş grubu cinsel istismar mağduru çocuk alanında ihtisaslaşmak üzere kurulmuş merkezlerdir. Merkezler, suça sürüklenen çocuklara, suç mağduru çocuklara, sokakta yaşayan çocuklara, refakatsiz sığınmacı çocuklara, gebe çocuklar ve çocuk annelere, madde bağımlısı çocuklara farklı şekilde ihtisaslaştırılmış kuruluşlardır. (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/cocuk-destek-merkezleri>).

Çocuk destek merkezleri aracılığıyla sosyal rehabilitasyonu sağlanan çocuklara "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme" hükümleri gereği insan onuruna yaraşır, özel hayatın gizliliğini ve kişilik haklarını koruyan hizmetler sağlanmaktadır. 2017 Yılı Aralık ayı itibari ile toplamda 65 çocuk destek merkezinde 1640 çocuğa hizmet sunulmaktadır.

4.6. BENLİK KAVRAMI

Bu başlık altında, benlik kavramı ve benlik kavramına ilişkin kuramlar ele alınmıştır.

Korunma ihtiyacı olan çocukların korunma gereksinime bağlı olarak bakım hizmetlerinden yararlanmaları sağlanır. Çocukların bu hizmeti alırken kendisiyle ilgili bakım sorumluluğunu yürütenlerle bağ kurması doğal bir sonuçtur. Çocuklar bağlanma kuramına göre kurum bakım hizmetlerinden yararlanırken bakım personeli ve grup sorumlularından benlik kavramı boyutuyla olumlu ya da olumsuz etkilenirler.

Benlik kavramı koruma altında olan ve kurum bakım hizmeti alan çocuklar içinde diğer çocuklarda olduğu gibi, insanlarla etkileşimden ya da kendi duygularıyla ve düşünceleriyle iç diyaloglarından çıkar. Kurum bakımı sürecinde disiplin ve sevgi objeleriyle bakım personelinden, uygun davranışı gösterme baskısıyla akranlarından, başarı ya da başarısızlıkla akademik yaşantılarından ve bunlara benzer olaylardan etkilenir. Tüm bu yaşantı ve tecrübeler ruh ve beden sağlığını, çevreyle ilişkilerini, akademik hayatını ve meslek tercihini etkileyebilir. Olumlu benlik kavramı oluşumu kurum bakım sürecinde bakım personeli ve çocuk üzerinde etkili olan diğer kurum çalışanlarının tutum ve davranışlarından etkilenir. Çocuğun olumlu benlik kavramı gelişimine katkı sağlayacak tutum ve davranışlar yoluyla birleşen bilişsel süreçlerle oluşan şemalar birbirleriyle etkileşir ve genel bir benlik kavramı oluşur.

4.6.1. Benlik ve Benlik Kavramı

Benlikle ilgili literatüre bakıldığında “The Principles of Psychology” başlangıç olarak görmekteyiz. Bahse konu kitap William James tarafından 1890 yılında yazılmış ve 1950’ de tekrar basılmıştır (Yılmaz 2016) .

James (1950 Akt Yılmaz 2016) “The Principles of Psychology” kitabında “maddesel benlik”, “sosyal benlik”, “ruhsal benlik” ve “saf ego” olmak üzere dört benlik türü üzerinde durmuştur. Aynı çalışmasında James benlik türlerini, “bilen ben” ve “bilinen ben” olarak da sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre maddesel, sosyal ve ruhsal benlik türleri bilen bene, saf ego bilinen bene karşılık gelmektedir (Yılmaz 2016) .

Benlik, kişinin yapılandırılmış bilgilerden, kendi öğrendiklerini ayırarak kendine ilişkin çok özel tanımlamalar yapmasıdır (Ashmore ve Jussim 1997). Benlik, yaşadığı olaylar karşısında, kişinin kendine ilişkin değerlendirmeleri ile şekillenmektedir ve ailesinin, yakın arkadaşlarının, öğretmenlerinin kendisiyle ilgili düşüncelerinden etkilenmektedir (Yapıcı ve Yapıcı 2005).

Bağlanma Kuramına göre, kişinin bakım sorumluluğunu üstelenen kişi ya da kişilerle arasındaki ilişkiler sonucunda, benlik gelişmektedir. Benlik, bu ilişkinin niteliğine göre yapılanmaktadır (Demir 2015).

Bir başka tanımda benlik; kişiliğin gelişim sürecinde oluşan bir boyutu olarak ele almakta ve bireyin kendi özelliklerine, yeteneklerine, istek ve ideallerine, değer yargılarına ilişkin düşünceleri olarak görmektedir (Baymur 1983). Kişiliğin dengesini ve bütünlüğünün devamlılığını sağlayan benlik, kişiliğin odak noktasıdır, Diğer sistemler benliğin çevresinde kümeleşir (Öner 1987).

Benlik “gerçek”, “ideal” ve “olması gereken” olarak üç boyutludur. Kişinin sahip olduğunu düşündüğü benlik “gerçek benlik” kendisi için istediklerini ifade eden benlik “ideal benlik” ve olması gerektiğine inandığı özellikleri ifade eden benlikte “olması gereken benlik” olarak kabul edilir. İdeal benlik ile gerçek benlik arasındaki fark hayal kırıklığına, tatminsizlik duygusuna, üzüntü gibi hüznle ilişkili duygulara; olması gereken benlikle gerçek benlik arasındaki fark ise korku, huzursuzluk gerginlik gibi duygulara neden olabileceği söylenebilir (Higgins 1987).

Bazı araştırmacılar, benlik türleri arasındaki farkların bazı duygulara sebep olduğundan bahsetmişlerdir. Örneğin, Horney (1950) ideal benliği, hayal gücünün etkili olduğu ve hedeflenen bir benlik türü olarak açıklarken, nevrotik kişilerin yaşadığı ideal benliklerini gerçekleştirme baskısının kendileri hakkında kusurlu değerlendirme yaparak hatalı yargı oluşturmalarına neden olduğunu ifade etmiştir. Ogilvie (1987) var olunan kişi ile olmak istenmeyen benlik arasındaki fark ne kadar fazla ise kişinin kendini o kadar iyi hissedeceğini ifade etmiştir. Yaşam doyumu için ideal benlikle gerçek benlik arasındaki farktan daha çok istenmeyen benlikle gerçek benlik arasındaki farktan oluşur kanaatindedir (Akt Yılmaz 2016).

Çocuğun ne olduğu ne olması gerektiği ya da ne olmak istediği arasında bir miktar ayrılık bulunması kaçınılmaz ve sağlıklı bir olgu olarak düşünülebilir. Başkalarının hatırlatmaları olmasa bile çocuk kendi yaşantı çevresi için, yeteneklerinin sınırını kavrayabiliyor. Kendinde olmayan yetenekleri var sayan, başaramayacağını bildiği konularda kendini yeterli sayan ve oyunlarında kendisine aslında ulaşamayacağı bir kahraman süsü veren çocuğun “gerçek” ve “ideal” benlikleri arasında bir fark vardır (Jersild 1983).

Gerçek benlik ve ideal benliğin birleştiği alan ne kadar büyük olursa, bireyin uyumlu ve bir o kadar da kaygıdan uzak olduğu belirtilmektedir. Benlik kavramı bireyin hem dünyayı hem kendi davranışlarını algılamasını etkilemektedir (Baymur 1983).

Hayatın normal akışı içinde “gerçek” ve “ideal” benlikler arasında bir farkın bulunması genellikle yalnız kaçınılmaz bir olgu değil fakat aynı zamanda sağlıklı bir olgudur diyebiliriz. Kendi güçlerini arayan ve bunları gerçekleştirmeye çalışan çocukta olanla olması gereken arasında daima bir boşluk bulunacaktır. Ne var ki, çocuğun mümkün olmayana yönelmesi ya da gerçekte başardığından dolayı bir doyum sağlama yeteneğinden yoksun oluşu halinde ise bu fark bir sağlık işareti olmaktan çıkmakta ve bir hastalık belirtisi haline dönüşmektedir. Çocuğun aşma gücü bulamadığı sınırlardan ötürü kendini kınaması halinde ise gerçek benlik ideal benlik arasındaki fark özel bir endişe konusu olacak kadar büyük demektir. Çocuğun bu şekilde kendini kınaması çok defa başkalarının zorladığı bir başarısızlığın dürtüsü ile ortaya çıkar (Jersild 1983).

Freud, bireyin ruhsal gelişimini *alt benlik*, *benlik* ve *üst benlik* olmak üzere üç bölümde ele almıştır. Bu üç benliğin de insan davranışları üzerinde etkileri bulunmaktadır. Alt benlikte bireyin haz alma duygusu baskındır. Benlikte, davranışların akıl yönü ortadadır. Üst benlikte ise toplumsal yaşam ve kurallara uyma bulunmaktadır. Bireyin üst benliği, alt benliğinin haz alma amacıyla oluşan isteklerine karşı koymak için uğraşmaktadır (Ekşi 1990).

“Benlik” ile “benlik kavramı” çemberin ve dikdörtgenin üst üste konması gibidir. Çemberin benlik, dikdörtgen de çemberin üzerine konan benlik kavramı olduğu düşünülebilir. Çemberin ve dikdörtgenin çakıştığı alan uygunluk alanını gösterir. Dikdörtgenin çemberin dışında kalan kısımları benlik kavramının benlikle uyumlu olmadığı alandır. Dikdörtgenin çemberde örtmediği alan benliğin kavranamayan, algılanamayan bölümleridir. Kişinin kendini olduğundan farklı algıladığı alan ise dikdörtgenin köşelerinin çemberden taşan parçaları simgeler (Yörükoğlu 2007).

Benlik kavramının farklı tanımlarıyla karşılaşılmaktadır. Bakırcıoğlu (2002) benlik kavramını, kişiyi kendisi yapan, diğerlerinden farklılaştıran duygu, tutum ve davranışlarının tümüyle örgütlenerek oluşturduğu bütünlük olarak tanımlamıştır.

Benlik kavramı, kişinin kendisi ile ilgili düşünceleridir ve bu düşünceler, kişinin etrafındakilerle etkileşimi sonucunda zamanla oluşmaktadır. Kişinin kendi hakkında sahip olduğu düşüncelerin mahiyetine göre özgüveni, içine kapanıklığı ya da dışa

dönüklüğü gibi kavramlar da ortaya çıkmaktadır. Benliğe ilişkin memnuniyet düzeyi benlik saygısının düzeyini belirlemektedir (Yavuzer 2012).

Kendisine güvenen, başarıma arzusuna sahip, zorluklara karşı güçlü olması gibi özellikler, benlik saygısı yüksek olan kişilerde görülmektedir. Benlik saygısı düşük olan kişiler ise kötümserdir, kendine güvenleri azdır, zorluklar karşısında kolayca umutsuzluğa kapılırlar (Yörükoğlu 1990).

“Ben kimim?” sorusunun yanıtı, bireyin ben kavramını tanımlamaktadır. Fiziksel ve somut betimlemeyle başlayan bu süreç, yaşın ilerlemesi ile soyutlaşarak karmaşık hale gelmektedir. Çocuğun yaşamında etkin ve önem verdiği kişiler çocuktaki benlik kavramının gelişmesini etkileyen ögelerin başında gelmektedir. Benlik kavramı sadece kişilerin birey hakkındaki düşünce ve değerlendirmelerini yansıtan bir ayna değildir. Birey, kişilerin kendisiyle ilgili düşünce ve değerlendirmelerini kendi duygu, düşünce, gözlem ve algılamalarıyla karşılaştırarak bir senteze gider ve böylece bir bütüne ulaşır (Öner 1996).

İnsanların amaçları, kendisi hakkındaki duyguları ve düşünceleri tarafından da şekillenebilmektedir. Kişinin kendisi hakkındaki düşünceleri, amaçlarının yanı sıra davranışlarını da etkilemektedir. Benlik saygısının davranışlar üzerinde etkili olmasından yola çıkarak, insanların davranışlarını anlayabilmek için benlik saygısı düzeyinin bilinmesi gerekmektedir (Branden 1969).

Ebeveynlerin yetiştirme tutumları, çocuğun benlik kavramının gelişimini etkiler. Ebeveynler ve bakım verenler, olumlu yönde bir benlik kavramının gelişimi için temelleri oluşturan kişilerdir. Çocuğun sevilip sevilmemesi, fikirlerine saygı duyulup, duyulmaması, yaşı ilerledikçe sosyal çevresi tarafından sevgi saygı görüp görmemesi, akranlarınca beğenilip, beğenilmemesi gibi etkenler çocuğun benlik saygısı üzerinde etkili olan unsurlardandır (Yavuzer 2016).

Aile benlik kavramı gelişimi etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Ebeveynler Çocuğun kimlik tanımlanması, şekillenmesi, pozitif veya negatif algılanması ebeveynlerin etkisi ile oluşur. Benlik kavramı gelişimini, çocuğun hayatı boyunca etkileyen ebeveynler, bireyin benlik algısının kökenine dayanan içselleşmiş figürlerdir (Umberson 2016).

Koşulsuz sevgi olumlu benlik gelişimini destekler. Koşulsuz sevgi, bireyin önkoşulsuz, sorgulamadan, olduğu gibi kabul eder ver her koşulda sevgi ve saygıyı hakkettiğini kabul eden bakış açısının bir ürünüdür. Koşulsuz sevgiyle yetişen bireylerin benlik kavramları güçlü ve olumludur (Cüceloğlu, 1992).

Kişinin ilişkide bulunduğu ve önem verdiği insanların kişiyi beğenip beğenmemesi, onunla övünmesi veya ondan utanması, onun hakkında söyledikleri şeyler benliğin oluşumunu etkilemektedir (Baymur 1983).

Benlik saygısının oluşumu iki temel kaynaktan oluşmaktadır. Bunlardan biri, bireyin ne olmak istediği ile ne olduğu arasındaki kıyaslamadır. İkincisi ise bireyin sosyal etkileşimde bulunduğu ve önem verdiği kişilerden gelen geribildirimler ve değerlendirmelerdir (Knightleya ve Whitelock 2007).

Bireyin ihtiyaçlarının zamanında karşılanması bireyin kendisini değerli ve önemli hissetmesini sağlar. Kendisini değerli hisseden bireyin; kendisini ifade etme şeklinde, alışkanlıklarında ve çevreyle etkileşiminde de değişimler ortaya çıkar. Bireyin ihtiyaçlarının doğru zamanda karşılanması olumlu benlik kavramına zemin hazırlamaktadır. Bireyin ihtiyaçlarının doğru zamanda karşılanabileceği ve sonrasında etkilerinin pozitif yönde ilerleyebileceği en doğal ortam ailedir. Bu doğal ortamın zarar görmesi durumunda benlik kavramı olumsuz yönde etkilenebilmektedir (Rosenberg 1965).

Benlik saygısıyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda, benlik saygısını pozitif ya da negatif etkilediği düşünülen etkenler şunlardır. Ailenin sosyal ve ekonomik durumu, ebeveyn ilgisi ve bu ilginin çocukta hissettirdiği değerli duygusu, ebeveynlerin birlikte ya da ayrı yaşaması ve kardeş sayısıdır (Yörükoğlu 1990).

Bireyin yetersizlik duygusu, kendisini istenilmeyen birey gibi algılaması, yaşam öyküsünde ihmal veya istismara uğramış olması, devamlılığı olan olumsuz eleştiri, kişinin cesaretini kıran davranışlar, bireyin değer verdiği kişilerin kaybı, ailenin yapısının bozulması, temel ihtiyaçların çocukluk döneminde doğru zamanda ve nitelikli karşılanamaması gibi nedenlerle benlik saygısında azalma olabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan başarısızlık duygusunun sürekliliği, aidiyet duygusunun zarar görek bir gruba ait olamama duygusu, aile ortamında yaşanmamış olma, fiziksel özelliklerde kusur algısı, sevgi yoksunluğu, abartılı koruyan ve destekleyen tavırlara maruz kalma, ait olunan grup normlarına uyum

sağlayamama nedeniyle oluşan hor görülme duygusu, karşılığı olmayan beklentiler gibi nedenler de benlik saygısının azalmasına neden olabilmektedir. (Mullis ve ark 1992; Williams ve ark 1984; Quatman ve ark 2001).

Anderson; benlik saygısını geliştirmek için çocukluk ve gençlik döneminde bireylerin günlük yapmak istediği aktivitelerin desteklenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (Anderson ve ark. 1999).

Karşılıklı güven ortamının sağlanması, çocuk ve genç bireyleri olumsuz etkileyebilecek tüm davranış ve tavırlardan kaçınılması, yeterli olan yönlerinin desteklenmesi onların olumlu benlik saygısı geliştirmelerinde etkili olabilir (Pehler 2001).

Çocuk ve genç bireylerin bir grubun üyesi olmaları, benlik saygılarını geliştirmektedir. Çocuğun yeni geliştirdiği yetenek ya da davranışlarının onaylanması da benlik saygılarına katkı sağlayabilmektedir. Ayrıca çocuk ya da gencin günlük aktivitelerinde onlar için önemli bireylerin, onları cesaretlendiren ve onaylanan tutumları da benlik saygılarının gelişimini olumlu etkileyebilmektedir (Roberts 1993).

4.6.2. Benlik Kavramına İlişkin Kuramlar

Benlik kavramına ilişkin kuramsal yaklaşımlar giderek önem kazanmaktadır. Bu kavram üzerinden geliştirilen kuramsal yaklaşımlar esas alınarak benlik kavramının niteliklerini belirleyici çalışmalar yapılabilmektedir. Buna bağlı olarak bu bölümde kuramsal yaklaşımlardan söz edilecektir.

Benlik kavramı ile ilgili üç kuramsal yaklaşım üzerinde durulacaktır. Bu yaklaşımlar; Simgesel etkileşimciler, Erikson'un kimlik üzerine çalışması, fenomenolojik yaklaşımlar olarak sıralanmıştır.

Simgesel Etkileşimciler: Benlik kavramı ile ilgili ilk araştırmalardan birini gerçekleştiren Cooley, benlik kavramına sosyolojik bir anlam yüklemiştir. Benlik kavramının kişinin içinde yaşadığı sosyal çevreden ayrı düşünülmeceğini ifade etmiştir. Diğer bir araştırmacı Mead'de bireydeki benlik kavramının, örgütlenmiş topluluğun ya da sosyal grubun etkisiyle oluştuğu üzerinde durmuştur (Öner 1987).

Simgesel etkileşimlilerden Cooley ve Mead, benlik kavramına daha sosyolojik açıdan eğilmişlerdir ve birey toplum ilişkisi çerçevesinde yeni bir görüş geliştirmişlerdir (Erkan 1995)

Cooley (1968), James tarafından toplumsal benlik olarak adlandırılan toplumsal öge üzerinde durmuştur. Bu öge üzerinde derinleşirken, literatüre “ayna benlik” kavramını kazandırmıştır. Ayna benlik kavramı, bireyin diğer insanların onu nasıl algıladıkları ve nasıl değerlendirdiklerine ilişkin kavramdır. Ayna benlik kavramı üç ana ögeden oluşur. Bu ögeler, (1) bireyin diğer insanlar tarafından nasıl algılandığına ilişkin tasarımı, (2) başkalarının bireyin bir davranışı hakkında geliştirdiği yargının ondan yarattığı tepki ve (3) benliğe ait geliştirilen gurur duyma, utanma v.b. gibi duygularıdır (Akt: Erkan 1995).

Mead (1934) de Cooley’in ayna benlik kavramını esas almış ve benlik kavramının bireyin başkaları ile toplumsal iletişimleri sonucu oluştuğuna işaret etmiştir. Mead’e göre birey, çevresindekilerin tepkilerini onlara göre davranacak biçimde sezmek için dış dünyayı onlar gibi algılamayı öğrenir. Bireyin sahip olduğu roller kadar benlikler mevcuttur. Bu rollerin bazıları birey için oldukça geniş ve hayati önem taşır (Akt: Erkan 1995).

Mead, iletişimin olmadığı koşullarda, benlik kavramının oluşamayacağını ifade etmiştir. Benlik toplumsal yaşamın içinde olan bir ögedir vurgusunu yapmaktadır. Benliğin oluşumuyla birey kendisiyle diğerleriyle kurduğu iletişim profili ile iletişim kurmaktadır (Cüceloğlu 2002).

Erikson’un Kimlik Üzerine Çalışması : Erikson’a (1963) göre dış dünya (outer world) kişinin sosyal çevresi, çevresinde ona bakım verenler ya da kendisinin önemsendiği insanlardır.

Erickson benlik gelişimini sekiz evreden oluşan aşamalarla tanımlamıştır. Her bir evrede benlik gelişimsel bazı gelişmeleri sonlandırmakta, problemleri ortadan kaldırır ve o evreye özgün bir psikososyal baskıyla mücadele eder. Benliğin o evrede geçirdiği psikososyal baskının adı evrenin adı olarak kabul edilir. Erikson’a göre benlik her evrede olumlu ögeye karşı birde olumsuz öge ile karşılaşır.

Kuramın ilk evresinde temel güvenin karşıtı temel güvensizliktir. Bu evrede, anne-çocuk ilişkisinin devamlılığı, tutarlılığı, aynılığı çocukluk döneminde "temel

güven duygusunun" özünü oluşturmaktadır. Bu evredeki çocuğa verilenler çocuk tarafından kendi varlığı ile eş tutulur: "Ben bana verilenim" (1 am what I amgiven) (Öztürk 1995). Erikson(1963) genel anlamda temel güven duygusunu, çocuğun bakım ihtiyaçlarını karşılayanların tutarlılığı ve devamlılığı ile ilişkilendirmiştir. Bu durum aynı zamanda, hem bireyin ilk yıldaki yaşantıları sonucu başkalarını ne kadar güvenilir bulduğu, hem de kendinin ne kadar güvenilir olduğuyula ilgili duygusudur.

Özerklik evresinde, özerkliğin karşıtı utanç, kuşku duygularıdır. Bu dönemde genel anlamda çocuk kendi kas sistemindeki etkisini artırmaktadır. Kas sisteminde çocuğun etkili olmasıyla birlikte anal kasların tutma ve bırakma işlevi de gelişir. Bir çok ihtiyacında bakım verene bağımlı olmaya devam ederken çocuk özerkliğini talep etmeye başlar, bu durum eşit olmayan güçler yanı anne ve çocuk arasında isteklerin karşıtlığını ortaya çıkarmaktadır (Erikson 1963).

Cinsel ayrılıkların tanındığı dönem girişim evresidir. 3 - 6 yaşlarını kapsayan bu evrede olumlu benlik ögesi girişim duygusudur. Bu evrenin baskı yaratan unsuru suçluluk duygusunun oluşmasıdır. Erikson'a (1968) göre çocuk kendinin farkına varmıştır ve ne olmak istediğini ortaya koymaya çalışır.

Çalışma ve yapıcılık evresinde, 6 - 7 yaşlarındaki çocuk artık gerçek yasama girmeye hazır gibidir. Bu dönemin baskı unsuru yetersizlik ve aşağılık duygusudur. Çocuk eğitim yaşamında öğrenci olarak değerini, yalnızca öğrenmeye isteğinin değil, ebeveynlerinin, geldiği sosyal ve kültürel çevresinin ve elbiselerinin de belirleyici olduğunu anlamaya başlar. Bu süreç çocuğun kendisini değersiz hissetmesine neden olursa, çocuğun yaşam boyunca kişilik gelişimini etkileyecektir (Erikson 1963).

Ergen gencin "benlik kimliğinin" kesin olarak şekil aldığı dönem besinci kritik dönem olan kimlik evresidir. Pekışmiş bir benlik duygusunun oluşması ergen gencin temel görevidir. Erikson bunu rol dağılımı olarak tanımlamaktadır (Eksi 1990).

Genç yetişkinin "yakın ilişkiler" kurduğu evre yakınlaşma evresi olarak tanımlanmaktadır. Birey kendi kimliğini bir başka bir birey ya da başka bireylerin kimliği ile birleştirmeye hazırdır. Bu evrede yalnızlık duygusu baskı unsurudur.

Orta yaş dönemi üretkenlik evresidir, benliğin en belirgin işlevi üretme, yaratma ve ürettiklerine özenle bağlanmasıdır. Bu evrede verimsizlik, durağanlık, benliğin yoksullaşması baskı unsurudur (Öztürk 1995).

Yaşlılık dönemi benliğin bütünlüğü evresidir. Yaşlılık döneminde çocukluğa geri dönüş söz konusudur. Bu dönemden güçlenerek çıkan bireylerde akıl ve bilgelik gelişmiş olacaktır. Bu dönemde baskı unsuru aşağılama, hor görme duygularıdır. Yaşlı birey, işe yaramadığını, çaresizlik içinde olduğunu ve kendini zayıf olarak algılar Erikson (1963).

Fenomenolojik Yaklaşımlar: Piers-Harris benlik kavramının temelini oluşturan yaklaşım olarak bilinir. Araştırma açısından bu nedeniyle önemli bir yaklaşımdır. Fenomenoloji yaklaşımın ilklerin olan Rogers, teorisinde üç temel kavram olan “organizma, fenomenol alan ve benlik” kendi yaklaşımı çerçevesinde tanımlamıştır. Organizma, entegre olmuş, organize bir bütündür, fenomenal alan (ya da algısal alan) bireyin tecrübelerinin bir özet halidir. Çocuk büyürken fenomenal alanın bir kısmı "ben" ve "benim" olarak farklılaşır. Rogers'a göre benlik kavramı: *"Ben " veya "benim " karakteristiklerini algılama ile "ben " veya "benim " kavramlarının diğer bireylerle ve yaşamın çeşitli yönleriyle ilişkilerini algılamada oluşan bir gestaltdir. Bu gestaltda farkındalık mümkündür. "* olarak tanımlamaktadır (Güngörmüş 1986).

Algısal ya da insani yaklaşım diye adlandırılan fenomenolojik akımın kuramcıları, bireyi onun gözüyle inceleyen bir görüşü benimsemişlerdir (Erkan 1995).

“ Fenomenal çevre”, benlik olmamak üzere, bireyin kendisi ve kendisi dışındaki tüm algılarını içerir. “Fenomenal benlik” bireyin, kendisi hakkındaki tüm benlik kavramlarının örgütlenmiş biçimidir. Fenomenal benlik, benlik kavramlarının bir yığını ya da ilavesidir. Bu benlik, algılanan benlik olarak da anılmaktadır. Fenomenal benlik, aynı zamanda, belirli bir durumdaki benliktir. “ Benlik kavramı” ise, bireyin şimdiki ve geçmiş zamandaki gözlemleri sonucu örgütlenen algılarının tümüdür. Benlik kavramı, bir bireyin kendisi hakkında inandığı şeydir. Benlik kavramı, her insanın özellikle kriz ya da seçim anlarında kendisini anlamak için danıştığı bir harita olarak kabul edilmektedir (Erkan 1995).

Rogers (1959) benliği bir bireye ait algılar, tutum ve inançların birlikteliğinin tutarlı olarak tanımlandığı durum olarak tanımlamıştır. İnsanların kendilerini gerçekleştirmek isterler, bireyin kendi özelliklerini en iyi bilen bireyin kendisi

olduğundan; bireyin kendini gerçekleştirebilmesi için ise benlik imajı ile ideal benlik kavramının birbiriyle uyumlu olması gerektiğini vurgulamıştır.

Rogers (1959) benliğin benlik saygısı, benlik imajı ve ideal benlik olmak üzere üç unsurunu olduğunu ifade etmiştir.

Rogers (1959)'a göre benlik kavramı, davranışın belirleyici özelliğindedir. Benlik kavramı bireyin çevresi ile etkileşimiyle oluşur ve bu oluşum bireyin kendinin farkına varması andan itibaren başlar. Birey içinde bulunduğu sistemi benlik kavramına uyumlayarak algılar. Birey benlik kavramına uygun yaşam tecrübelerini benliğinde özümledikten sonra, uygun olamayanları red eder ya da benlik kavramına uyumlandıracak biçimde değiştirir.

Bu yaklaşımda daha çok Rogers'ın adı geçmekle birlikte , Lecky ile Combs ve Snygg'in de çalışmalarından söz edilmektedir. Wylie(1974), adı geçen bu kuramcıların bireyin davranışını belirlemede bilinçli benlik kavramının rolünü vurguladıkları için fenomenolojik kuramcı olarak adlandırıldıklarına değinir.

Lecky (1945) benlik kavramını “kişiliğin çekirdeği” olarak tanımlar. Kişilik “birbiri ile uyumlu olan değerlerin örgütlenmesi” dir. Kişiliğin örgütlenmesi dinamik bir süreçtir. Bu süreç içinde sürekli olarak yeni düşünceler özümленir ve eski düşünceler reddedilir ya da değiştirilir. Kişiliğin çekirdeği olarak benlik kavramı, hangi kavramların genel kişilik örgütlenmesinin özümlenmesi için uygun olduğunu belirlemede kilit rol oynar. Kişiliğin örgütlenmesi sürecinde karşılaşılan herhangi bir tehdit sıkıntılara yol açar.

4.7. BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TEORİ VE SOSYAL HİZMET

İnsan ilişkilerinde sorun çözmeyi ve bireyi güçlendirerek özgürleştirmeyi amaçlayan sosyal hizmet mesleğinin uygulama alanlarında benlik kavramı insanın iyilik hali ve sosyal işlevselliği için önemli bir unsurdur.

Benlik kişiliğin bir parçasıdır ve tamamlayıcısıdır. Kişinin tavır alışlarını, çevresini algılayışını, gösterdiği uyum tarzını ve tepkilerini “kişilik” başlığı altında topladığımızda kişinin yaşantılarının önemi ortaya çıkar. Üreten ve sosyal

işlevselliğini koruyabilen bireylerin varlığı olumlu bir kişilik gelişimi ile doğrudan bağlantılıdır. Üreten ve sosyal işlevini koruyan kişiler mutlu ve yaşam doyumu yüksek bireyler olarak topluma katkı sunarlar. Sonuç olarak işlevsel birey toplumu güçlendirir.

Gerçekliği anlamak ve uyum sağlamak; sosyal çevreden gelen uyarıcıları algılamak, seçip yapmak, hafızaya işlemek, duruma göre hatırlamak, düşünme işlevini karşılamak; kavramları yorumlamak; karşılaşılan sorunlara çözüm getirmek gibi fonksiyonları olan benlik kavramı sosyal işlevselliğin ve iyilik halinin ana unsurlarından biri olarak görülür. Sosyal hizmet mesleğinin odağında olan insanın iyilik hali; işlevselliğini koruyabilen ya da sosyal işlevselliği zarar gördüğünde uygun sosyal hizmet müdahaleleri ile güçlendirilen bireyin ulaşabildiği yerdir.

Bireylerin geçmiş yaşantılarıyla oluşan bilişlere bağlı olarak gelişen tutum ve varsayımlar bilişsel yaklaşımı tanımlar. Benlik ile ilgili bilişlerin çocukluk döneminden itibaren başladığı dikkate alındığında çocukluk döneminde yaşanan travmaların benlik kavramının gelişimine olumsuz etki yapacağı bilinmektedir. Benlikle ilgili oluşan sorunlar bu konudaki düşünce ve inançlara odaklanılarak çözümlenebilmektedir. Sosyal hizmet mesleği müdahale planı içinde bilişsel yaklaşım aracılığıyla benlik kavramının gelişimini sağlamayı hedefler.

Davranışçı psikoloji, normal veya anormal davranışın öğrenme aracılığıyla oluştuğunu öne sürmektedir. Davranış gözlenebilen, kaydedilen, ölçülebilen eylem, hareket ya da yanıtlardır. Davranışçı teoriler öğrenmenin uyarıcı nesne ve davranış arasında bir bağ kurarak geliştiğini, pekiştirerek de davranış değiştirmenin gerçekleştiğini kabul eder (Duyan ve ark.2008).

Davranışçı terapi davranışların nedenlerine, oluşumlarına ve öğrenilmiş davranışların mevcut sorunlara nasıl katkıda bulduklarına odaklanırken, bilişsel terapi düşünce ve duyguların gelişimine ve hatalı inanç ve bilgi işlem süreçlerinin, müracaatçıların kişisel ve sosyal sistemlerindeki problemlere nasıl yol açtiklarına odaklanır. Bilişsel davranışçı terapi müracaatçılara, yaşadıkları mevcut zorlukların incelenmesi ile tespit ettiği düşünce, duygusal tepki ve davranış örüntülerini analiz edip, bunları “gerçeklik testi” ne tabi tutarak yardımcı olmayı ve bu üç alanda sırasıyla izleme ve değerlendirmenin etkilerindeki yeni yaklaşımları denemeyi amaçlar (Sheldon 2011).

Bu çerçeve, bilişsel süreçler (insanların deneyimlerini ve düşünceler, duygular ve davranışlar arasındaki etkileşimleri nasıl yorumladıkları ve bunlara anlam yükledikleri) çalışmalarından çıkarılan kavramları öğrenme teorisinden seçilmiş kavramlarla bütünleştirir. Pek çok kişisel sorun ve sorun yaratıcı duygu durumu ile his kişinin kendi hatasından, şeylerin nasıl oldukları ve nasıl olmaları gerektiği konusundaki irrasyonel ve sabit düşünüşten kaynaklanır. Bir bakıma düşüncelerimiz ve inançlarımızın lütfuyla yaşarız. Deneyimlerimizle ilgili ne düşündüğümüze ve nasıl düşündüğümüze göre tepki veririz. Geniş ölçekte, yaşamda neden hoşnutluk duyduğumuzun, neden mutlu olduğumuzun ve neden memnun olduğumuzun derecesi, yaşantılarımızın nasıl gittiği ile nasıl olması gerektiği konusunda neye inandığımızın birbirine uymasına ya da birbirini tutmasına ilişkin bir işlevdir. Bir kişinin beklentileri ve alışkanlıkları ile düşünce örüntüleri büyük ölçüde çocuklukta şekillenir. Temel olarak bu şema kişinin kendisi, değerleri, yaşamdan umabilecekleri ve umdukları konusundaki sürekli kanıdır (Sheafor ve Horejsi 2014).

Piaget bilişsel gelişimin doğumla başlayan bir süreç olduğunu ve başka bir anlamıyla organizmanın çevreyle olan uyumu olarak tanımlamaktadır. Bilişsel gelişim çevreyle olan etkileşim aracılığıyla devamlı değişen ve davranışlarımıza etki eden, şekillendiren şemalar aracılığıyla ilerler. Çevreyle etkileşim sırasında bilgiler değerlendirilir. Eskiye ve yeni oluşan bilgiler karşılaştırılarak şemaların yenilenerek yeniden şekillendirilmesi sağlanır (Ahioglu 2011).

Piaget öğrenmeyi özümseme, uyum, ve bilişsel denge kavramları ile açıklamaktadır. Eski bilgi ile yeni bilgi kişide çelişki yaratıyorsa ve yeni bilgi var olan yapı tarafından özümsemezse dengesizlik oluşur. Yeni bir şema oluşturarak birey bu dengesizlikten kurtulmak ister. Özümseme kavrayarak dönüştürmeyi içermektedir. Uyum ise zihni değiştirmeyi gerektirir. Dengenin kurulması ile bilişsel gelişim oluşur. Bireyin bilişsel işlevlerini şemaları oluşturur. İşlevler yaşam boyu devam edecektir (Nicolopoulou, 2004).

Genel bir kural olarak insanlar inançları, değerleri ve ahlaki standartları ile uyum içinde olan şekillerde davranmaya gayret ederler. Bir kişi inançları ile neyin doğru ve uygun olduğu ve aslında nasıl davranıyor olduğu arasında bir tutarsızlık ya da bağlantısızlık algılsa bilişsel ahenksizlik yaşar. Sonrasında kişi davranışını inançlarına ve standartlarına daha bağdaştır hale getirmeye çalışacaktır. Bununla

birlikte insanlar bazen bu türden bir ahenksizliğe, davranışlarına daha iyi uyan yeni inançlar benimseyerek tepki verirler (Sheafor ve Horejsi 2014).

Sosyal hizmet müdahale sürecinde teori, deneysel veriler ve hem müracaat edenin hem de sosyal hizmet uzmanının sezgileri kullanılır. Burada da sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı arasında ilişki hiyerarşiyle oluşmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı, uzman, eğitici rollerindedir (Duyan ve ark.2008).

Bilişsel-davranışçı kuramların sosyal hizmet müdahalesindeki temel amacı, müracaatçının sosyal işlevselliğini geliştirmektir. Sosyal hizmet müdahalesi müracaatçının sosyal işlevselliğini geliştirirken bireyin algılama, düşünme ve kendi yaşam tecrübelerini anlamlandırmada daha olumlu ve gerçekçi çözüm yöntemleri bulmasına yardımcı olmaktadır (Sheafor ve Horejsi 2014).

BDT düşünce, duygu ve inançların iç içe olduğu ve müracaatçıların sorunlarının hafifletilmesi veya ortadan kaldırılması girişimlerinde, bunların bir arada değerlendirilmeleri gerektiğini varsaymaktadır. BDT uygulayan sosyal çalışmacının rolü, müracaatçının davranış, düşünce ve duygularını değerlendirerek, bunların onun ortaya koyduğu probleme nasıl katkıda bulduklarını belirlemek ve müracaatçıya davranışlarını veya düşünme süreçlerini, daha olumlu ve kabul edilebilir sonuçları oluşturacak biçimde değiştirmesinde yardımcı olacak müdahaleleri sağlamaktır (Teater 2015).

BDT hedefi, müracaatçıların hayatlarındaki zorluk ve sorunların çözülmesi için uyumsuz düşünce ve/veya davranışların daha olumlu, kabul edilebilir olanlarla değiştirilmesidir. Bu yaklaşım sosyal çalışmacı ve müracaatçıların işbirliği içerisinde olmaları gereken bir sürece işaret etmektedir (Vonk Early 2009; Akt Teater 2015).

Sosyal çalışmacının rolü, müracaatçıya mevcut probleminin nasıl kendi düşünce, duygu ve davranışlarının etkileşiminden ortaya çıktığını işaret etmek için daha yönlendirici bir pozisyon aldığı, destekleyici bir öğreticilik veya rehberliktir. Sosyal çalışmacı, müracaatçıya mevcut problemine katkı sağlayan düşünce, duygu ve davranışların bağlantılarını örnekleyebilecek/tanımlayabilecek bir takım uygulamalarla rehberlik ederek değerlendirme sürecini kolaylaştırmaktadır. Sosyal çalışmacı bu süreçte daha yönlendirici olduğundan müracaatçının bilişsel süreç veya davranışlarını düzeltebileceği bazı müdahaleler belirlemektedir ki müracaatçıya seans dışında tamamlaması için bazı ödevler verilmesi bu kapsamda düşünülebilir.

Sosyal çalışmacı müracaatçıya düşünce ve davranışlarını değiştirme teşebbüslerinde denemesi gereken somut öneriler getirebilir (Macdonald 2007).

Genelci sosyal hizmet uygulaması açısından bilişsel davranışçı yaklaşımlar müracaatçının davranışlarıyla ilgili farkındalığını sağlamaya yardımcı olmaktadır. Özellikle, genç, işlevsiz, motivasyon düşüklüğü olan, düşmanca, isteksiz ve savunmacı müracaatçılar bu yöntemlere cevap verebilmektedir. Çünkü bu yaklaşımlar, müracaatçının ihtiyaç duyduğu dışsal yapıyı sağlayabilmektedir. Bilişsel davranışçı uygulama, anlık insan davranışı ile bağlantılı acil faktörler üzerinde odaklanır. Bu yaklaşımla çalışan bir sosyal hizmet uzmanı, müracaatçının çevresine müdahale ederek, işlevini kaybeden bilişi daha işlevsel olanla değiştirir ve istenilen davranışın gelişimini sağlamaya çalışır (Derezotes 1999; Akt: Duyan ve ark 2008).

Bilişsel/davranışçı müdahaleleri kullanan bir sosyal hizmet uzmanı, değiştirilemeyecek düşünce ya da davranışın olmadığını düşünür. Çoğu birey önce davranışlarında, sonra düşünce sonra da duygularında değişikliklerin gerçekleştiğini söylemektedir (Derezotes 1999; Akt: Duyan ve ark 2008).

Bu yaklaşım özellikle depresyon, düşük benlik saygısı ve benliği savunmaya yönelik düşünceleri olan müracaatçılarla çalışmada yararlı olmaktadır. Çocuklar, ergenler ve yetişkinlerle çalışmada kullanılabilir (Sheafor ve Horejsi 2014).

Bilişsel yaklaşıma göre; bireylerin bilişleri, geçmiş yaşam tecrübeleriyle bağlantılı tutum ya da varsayımlar üzerine kurulmuştur (Beck ve ark 1979). Ruhsal bir durumun ya da sorunun doğal yapısını kavramak için, bireyi huzursuz eden yaşantı ile ilgili düşünceleri dikkatle değerlendirilmelidir (De Rubies ve ark 2001).

Benlikle ilgili bilişlerin çocukluk yaşantılarından başlayarak oluştuğu ve diğer bilişlerle benzerlik gösteren şekillerde yapılandığı kabul edilmektedir. Benlik ile ilgili problemlerde bu konudaki düşünce ve inançlara odaklanılarak çözümlenebilmektedir (Öz ve Hiçdurmaz 2011).

Bilişsel davranışçı yaklaşım ruhsal problemlerin rehabilitasyonunda üç temel ilkeyi benimsemektedir (Dobson ve Dozois 2001). Bu ilkeler:

1. Bilişsel süreçler davranışın temelini belirler.
2. Bilişsel süreçler izlenebilen ve değiştirilebilen niteliktedir.
3. Bilişsel yapılarda oluşan değişimle istendik davranış kazandırılabilir.

Yukarda bahsedilen üç ilkenin benlikle ilgili sorunların rehabilitasyonunda uygulanması kendi duygu ve düşüncelerini tanıma, otomatik düşüncelerini yakalama, analiz etme ve bunları gerçekçi düşüncelerle değiştirme, bunları yaparken de yapılan olumsuz yükleme ve bilişsel çarpıtmaları fark etme, negatif düşüncelerin ortaya çıktığı zorlayıcı durumları tanıma ve problemler karşısında bireyi güçlendirmek için baş etme örüntülerinin değiştirilmesi yoluyla olabilmektedir (Öz ve Hiçdurmaz 2011).

5. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmayla ilgili gereç ve yöntem hakkında bilgiler sunulmuştur.

5.1. GENEL TANIMLAR

Korunma İhtiyacı Olan Çocuk: Fiziksel, zihinsel, ahlaki, psikolojik gelişimi ile şahsi güvenliği tehlikede olması nedeniyle ihmal veya istismara maruz kaldığı tespit edilen ya da suç mağduru olup kurum temelli bakım hizmeti alan 9-15 yaş arası çocuğu ifade eder.

Kurum Bakımı: AÇSHB bağlı kurumlarda, farklı yoksunlukları nedeniyle korunma gereksinimi oluşan çocukların toplu yaşanan fiziksel yapılarda temel ihtiyaçlarının karşılanması veya ailesiyle birlikte yaşama imkanı olmayan çocukların gruplar şeklinde veya toplu olarak yaşamaları ve bu süre içerisinde temel gereksinimlerinin ebeveyn yerine geçen yetişkinler tarafından karşılandığı bakım modeli olarak tanımlanmaktadır.

Ev Tipi Bakım Modelleri: AÇSHB'nin hizmet modellerinden korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik kışla tipi kurum bakımından uzaklaşmak amacıyla geliştirdiği ev ortamına yakın kuruluşlarda çocukların bakımını amaçlayan "çocuk evleri" ve "çocuk evleri siteleri" hizmet modelleri kapsar. "Çocuk evleri"; 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimlerini, "Çocuk Evleri Sitesi"; Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşu ifade eder.

Benlik Kavramı: Bu çalışmada, kişiyi kendisi yapan, diğerlerinden farklılaştıran duygu, tutum ve davranışların tümüyle örgütlenerek oluşturduğu bütünlüğün Piers Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği aracılığıyla ölçülen ölçek puanlarıdır.

5.2. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak verilen kurum bakımı hizmetlerinde son yıllarda iyileştirmeler yapılmıştır. Kışla tipi kurum bakımı sonlandırılmıştır. Çocuk evleri ve çocuk evleri siteleri gibi modellere geçilmiş olsa da kurum bakımının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin devam ettiği düşünülmektedir. Kurum bakım hizmetinin iki farklı modelinden yararlanan çocukların benlik kavramına etki eden faktörleri araştırmak bu araştırmanın temel amacıdır.

Bu çalışma çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma altında olan 9-15 yaş grubu çocuklarda benlik kavramı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamıştır. Elde edilen verilerden iki farklı çocuk refahı hizmetinin çocukların benlik kavramı üzerindeki etkisini incelemeyi de hedeflemektedir.

Bu çalışmanın seçilmesinin diğer bir nedeni de literatür taraması sonucunda çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde kalan çocukların benlik saygısı düzeylerini aynı anda değerlendiren bir araştırmanın daha önce yapılmamış olmasıdır. Literatürde kurum bakımında kalan çocuklar ile ailesi yanında kalan çocukları karşılaştıran araştırmalar bulunmaktadır, çocuk evleri siteleri ve çocuk evlerine ilişkin araştırmaların yetersiz kaldığı görülmektedir.

5.3. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma genel tarama modelinin bir türü olan betimleyici ilişkisel tarama modeli ile tasarlanmıştır. Karasar, ilişkisel tarama modelini, “iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modeli” olarak tanımlamaktadır (Karasar 2006). Araştırmalarda kullanılan genel tarama modelleri, var olan durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlar.

5.4. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın araştırma grubunu (evreni) Doğu Karadeniz illerinde (Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Gümüşhane, Bayburt) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde koruma altında olan 9-15 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Örneklem seçilmeksizin tam sayım yöntemiyle Çocuk Evleri ve Çocuk Evler Sitelerinde kalan 9–15 yaş arası tüm çocuklara erişilmesi hedeflenmiştir. Bu bölgede bulunan Çocuk Evleri Sitelerinin toplam kapasitesi 264 hizmet alan çocuk sayısı 126 dır. Yine aynı bölgede bulunan Çocuk Evlerinin toplam kapasitesi 248 ve hizmet alan çocuk sayısı 200 olarak belirlenmiştir. Çocuk Evleri Siteleri ve Çocuk Evlerinden hizmet alan çocuk sayısı 326 olarak belirlenmiştir. Toplam hizmet alan çocuk sayısının 182'si 9-15 yaş arasındadır. Çocuk Evlerinde kalan 90 ve Çocuk Evleri Sitelerinde kalan 50 çocuğa ulaşılmıştır.

5.5. ARAŞTIRMANIN SORULARI

1. ÇEV ve ÇES'de koruma altında olan çocukların cinsiyetleri ile benlik kavramı düzeyleri arasında fark var mıdır?
2. ÇEV ve ÇES'de koruma altında olan çocukların yaşları ile benlik kavramı düzeyleri arasında fark mıdır?
3. ÇEV ve ÇES'de koruma altında olan çocukların koruma altına alınma yaşları ile benlik kavramı düzeyleri arasında fark var mıdır?
4. ÇEV ve ÇES'de koruma altında olan çocukların koruma altında kaldıkları süre ile benlik kavramı düzeyleri arasında fark var mıdır?
5. ÇEV ve ÇES'de koruma altında olan çocukların yararlandıkları hizmet modeli ile benlik kavramı düzeyleri arasında fark var mıdır?
6. ÇEV ve ÇES'de koruma altında olan çocukların ebeveyn durumu ile benlik kavramı düzeyleri arasında fark var mıdır?

7. ÇEV ve ÇES’de koruma altında olan çocukların anne ya da baba ile görüşme durumları ile benlik kavramı düzeyleri arasında fark var mıdır?

8. ÇEV ve ÇES’de koruma altında olan çocukların grup sorumlusu görüşme sıklığı ile benlik kavramı düzeyleri arasında fark var mıdır?

Yukarıda ifade edilen sorular araştırmamızın temel sorularını oluşturmaktadır.

5.6. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ

Araştırmanın bağımlı değişkeni, ÇEV ve ÇES’de koruma altında olan çocukların benlik kavramı düzeyleridir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri, ÇEV ve ÇES’de koruma altında olan çocukların sosyodemografik özellikler, bakım hizmet modeli, ebeveyn durumu, koruma altına alınma nedenleri gibi değişkenlerdir.

5.7. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırma verileri, Kasım 2018 – Ocak 2019 tarihleri arasında korunma ihtiyacı olan çocukların bakım hizmeti aldıkları Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde hazırlanan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Evreni oluşturan çocukların tümüne ulaşmak amacıyla anket formları hazırlanmış ve grup sorumlusu meslek elemanlarının desteğiyle uygulanmıştır. Uygulama öncesinde ve sonrasında meslek elemanlarına çalışmanın amacı, yöntemi ve etik anlayışıyla ilgili bilgi verilmiştir. Çocukların katılımında gönüllük esas alınmıştır.

Araştırma Ocak 2018–Mayıs 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve araştırmanın yürütülmesi sürecinde aşağıdaki çalışma takvimi izlenmiştir.

1. Araştırma konusunun belirlenmesi: Ocak 2018
2. Araştırma ile ilgili alanyazın taraması: Ocak 2018-Mart 2018
3. Araştırma deseninin seçilmesi: Şubat 2018
4. İncelenecek evreni belirleme: Şubat 2018

5. Verilerin toplanmasına uygun yöntem belirleme: Mart 2018
6. Örneklem planlanması: Mart 2018
7. Tez konusunun onaylanması: Mayıs 2018
8. Etik kurul onayı için başvuru evraklarının hazırlanması: Temmuz 2018
9. Etik kurul onayı: Ağustos 2018
10. Verilerin toplanması: Kasım 2018- Ocak 2019
11. Veri girişlerinin yapılması: Ocak 2019
12. Verilerin analize hazırlanması: Ocak 2019
13. İstatistiksel analizin yapılması: Şubat 2019
14. İstatistiksel analizin yorumlanması: Şubat 2019- Mart 2019
15. Tezin yazımı: Ocak 2018- Mayıs 2019

5.8. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplamak amacıyla “Çocuk Tanıtım Bilgi Formu” ve “Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği” kullanılmıştır (Ek 1 ve 2).

5.8.1. Kişisel Bilgi Formu

Çocuk evlerinde ve çocuk evleri sitelerinde koruma altında olan 9–15 yaş arası çocuklara uygulanan bu form, çocukların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilerini, kuruma kabul nedenlerini, çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde kalış sürelerini ve aileleriyle ilgili bilgileri elde etmek amacıyla hazırlanmış tanıtım formudur. Toplam 19 sorudan oluşmaktadır.

5.8.2. Piers- Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği

“Kendim Hakkında Düşüncelerim” adı ile anılan 80 maddelik “Piers- Harris Çocuklar için Benlik Kavramı Ölçeği” dokuz-on altı yaş (9-16) grubundaki öğrenciler için 1964 yılında Piers ve Harris tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde geliştirilmiştir. Ölçek çocukların kendilerine (özüne) yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Piers- Harris'in geliştirmiş olduğu Çocuklar için Benlik Kavramı Ölçeğinin on ikinci sınıf öğrencileri ile standardizasyonu yapılmıştır. Değışik yas gruplarının ve cinsiyet farklarının olmadığı saptanan bu ölçeğın güvenirligi iç tutarlık ve değışmezlik (testtekrartest) teknikleriyle saptanmıştır. Spearman Brown ve Kuder Richardson21 formülleriyle elde edilen iç tutarlık katsayıları .78 ile .98 arası, Pearson Momentler Çarpımı formülüyle elde edilen puan değışmezliğı korelasyon katsayıları .71 ile .77 arası bulunmuştur. Bu veriler ölçek güvenirliginin doyurucu olduğu seklinde yorumlanmıştır.

Soru formunun başında açıklayıcı bir yönerge vardır. Bu yönergeyi ve ölçek maddelerini en az üçüncü sınıf seviyesinde, okuma yazma bilen her birey kolayca anlayabilir. Uygulama her cümle için evet ya da hayır yanıtlarının birinin seçimini içermektedir. Yanıtlama işleminin yaklaşık yirmi dakika kadar sürmektedir (Öner 1996).

Ölçek, Çataklı ve Öner (1986) tarafından Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Türkçeleştirilmiş olan Benlik-Kavramı Ölçeğinin iç tutarlılığı, (madde benzeşikliğı ya da test homojenliğı) ve puan değışmezliğı sınanarak güvenirlilik düzeyi incelenmiştir. Bu çalışma için yeni bir örneklem seçimine gidilmiştir. Düşük ve yüksek sosyoekonomik düzeyi temsil eden beş İstanbul okulunun ikinci ve sekizinci sınıflarından 447 öğrenci seçilmiştir. Ölçek bu öğrencilere bir günden yedi güne kadar değışen zaman aralıklarıyla iki kez uygulanmıştır. Daha sonra başka ortaokul ($N = 310$ ve $N = 358$) örneklemlerine daha uzun aralıklı (5 ay ile 1 yıl) tekrar test uygulaması yapılarak ölçeğın değışmezlik düzeyini yansıtan korelasyon katsayıları bulunmuştur.

Genelleştirilmiş KR 20 formülünün uygulanmasıyla elde edilen Cronbach Alfa katsayıları ile ölçeğın iç tutarlılığı sınanmıştır. .81 ve .89 arası alfa değerleri ölçeğın yüksek homojenlik düzeyinde olduğunu belirlemiştir. Bu güvenirlilik katsayıları özgün İngilizce formundaki Kuder Richardson 21 formülüyle elde edilen. .78 ile .93 düzeyindeki iç tutarlık katsayılarından daha yüksek kabul edilmektedir. Bu nedenle Türkçe ölçeğın güvenirliginin özgün İngilizce formundan daha sağılam ve yüksek olduğu belirlenmiştir.

Mevcut çalışmada ise, ölçeğın Cronbach Alfa değeri $\alpha = .85$ olarak bulunmuştur. Ölçeğın alt boyutlarının Cronbach α değerleri řu şekildedir: mutluluk, doyum alt boyutunun Cronbach α değeri .67; kaygı alt boyutunun .60; popülarite,

sosyal beğeni ya da gözde olma alt boyutunun .66; davranış ve uyma-konformite alt boyutunun .61; fiziksel görünüm alt boyutunun .61; zihinsel ve okul durumu alt boyutunun ise .66'tür.

Yapı geçerliği için 456 altıncı sınıf öğrencisinin puanına faktör analizi uygulanmıştır. Yorumlanabilir nitelikte olan altı faktör ölçeğin alt testlerini oluşturmuştur. Altı faktör toplam puan değişiminin %42'sini açıklamaktadır. Katkı düzeyine göre sıralanan faktörler şöyle isimlendirilmiştir: (1) davranış, (2) zeka ve okul durumu, (3) fiziksel görünüm ve nitelikleri, (4) kaygı, (5) sosyal beğenirlik ya da gözde olma, (6) mutluluk.

Alt boyutların içerikleri ve Türkçe ölçekteki maddeleri aşağıdadır;

1. Mutluluk ve Doyum: Çocuğun mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğü gibi konuları içermektedir (Madde No: 2, 4, 13, 36, 37, 39, 40, 43, 50, 52, 55, 61, 74).

2. Kaygı: Çocuğun derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini içermektedir (Madde No: 6, 7, 8, 10, 26, 28, 30, 37, 47, 61, 68, 74, 79).

3. Popülarite, Sosyal Beğeni ya da Gözde Olma: Çocuğun okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranılan bir birey olması ile ilgili konuları içerir (Madde No: 1, 3, 11, 27, 33, 46, 49, 51, 57, 69, 72).

4. Davranış ve Uyma: Sosyal yaşamında çocuğun uyumlu davranışlarına yönelik konuları içermektedir (Madde No: 12, 14, 18, 25, 31, 34, 35, 45, 56, 59, 64, 67, 68, 75, 77, 78).

5. Fiziksel Görünüm: Çocuğun fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik konuları içermektedir. (Madde No: 15, 23, 29, 36, 41, 54, 55, 60, 63, 73).

6. Zihinsel ve Okul Durumu: Çocuğun zihinsel durumu, okul içerisindeki aktivitesi ve geleceğe ilişkin düşüncelerini içeren maddelerden oluşmaktadır. (Madde No: 9, 16, 21, 24, 30, 42, 70).

Üçüncü sınıf ve üstü eğitim düzeyinde olan bireylere grup uygulaması; okuma-yazma güçlüğü olanlara ya da hiç okuyamayanlara bireysel uygulama yapılmaktadır. Yanıt formunu kullanarak "evet" "hayır" şıklarından birisini işaretlemeleri istenmektedir. Ölçeğin puanlaması bir yanıt anahtarı vasıtasıyla

yapılmaktadır. Ölçek puanı yanıt anahtarına uyan maddelerin sayısal toplamıdır. Elde edilen benlik kavramı ham puanı 0 ila 80 arasında değişmektedir (Öner 1996).

5.9. VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRMESİ

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS for Windows 23.0 programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Çözümlemede sayımla elde edilen bulgular için sayı ve yüzde dağılımları, ölçümle elde edilen bulgular için ortalama±standart sapma, ortanca, en küçük ve en büyük değer dağılımları sunulmuştur.

Ölçekler ve sayısal değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Diğer değişkenler ile olan farkın test edilmesinde normal dağılım göstermediğinden parametrik olmayan testlerden Mann Withney U testi ile Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Uygulanan testlerde $p<0.05$ düzeyi anlamlı kabul edilmiştir.

5.10. ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırma uygulanmadan önce Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 14.08.2018 tarih ve 2018/31 sayılı karar alınmıştır (Ek 4). Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocuklara uygulanacak anket formlarına araştırmanın amacı, sorumlu araştırmacının iletişim bilgileri ve gönüllülük esasına dayandığı bilgisi eklenmiştir. Katılımcılara kendilerinden alınan bilgilerin yalnızca bu çalışma için kullanılacağı ve başka amaçla kullanılmayacağı belirtilmiştir.

5.11. SAYILTILAR

- Araştırmaya katılan çocukların görüşmede sorulara samimi içten ve dürüst cevap verdiği varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan çocukların formunun araştırmanın amacına yönelik veriler toplama bakımından uygun olduğu varsayılmıştır.

5.12. SINIRLILIKLAR

- Araştırma 2018 yılında Doğu Karadeniz illerinde (Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Gümüşhane, Bayburt) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde kalmakta olan toplam 140 çocuğu kapsamaktadır.
- AÇSHB bağlı Doğu Karadeniz Bölgesinde ÇES ve ÇEV’de koruma altında olan çocuk sayısının 182’si 9-15 yaş arasındadır. Çocukların aile yanında izinli olmaları ya da anket uygulamasına isteksiz olmaları gibi nedenlerle 9-15 yaş arası çocukların tamamına ulaşılamamıştır. 9–15 yaş arası çocuklardan Çocuk Evlerinde kalan 90 ve Çocuk Evleri Sitelerinde kalan 50 çocuğa ulaşılmıştır.

6. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular tanımlayıcı ve çözümleyici olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

6.1. TANIMLAYICI BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların sosyodemografik özellikleri, bakım modeli, korunma altına alınma yaşı, korunma altında kaldığı süre gibi veriler tanımlayıcı bulgular olarak aktarılmıştır.

Tablo 3. Çocukların Yaşadığı İllere göre Dağılımı

YAŞADIĞI İL	SAYI	YÜZDE
Trabzon	44	31,4
Gümüşhane	23	16,4
Rize	19	13,6
Giresun	44	31,4
Artvin	10	7,1
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %31,4'ü Trabzon, %16,4'ü Gümüşhane, %13,6'sı Rize, %31,4'ü Giresun, %7,1'i Artvin illerinde yaşamaktadır.

Tablo 4. Çocukların Cinsiyet Durumu

CİNSİYET	SAYI	YÜZDE
Erkek	70	50
Kız	70	50
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %50'si erkek, %50'si kızlardan oluşmaktadır. Toplam 140 çocuk araştırmaya katılmıştır.

Tablo 5. Çocukların Yaş Durumu

YAŞ GRUBU	SAYI	YÜZDE
9 – 11 Yaş	71	50,7
12 – 15 Yaş	69	49,3
Ortalama ±Standart Sapma	12,27±,162	
Ortanca Yaş	12	
En Sık Veri Toplanan Yaş	14	
En Düşük- En Yüksek Yaş	9-15	
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %50,7'si 9–11 yaş aralığında, %49,3'ü 12-15 yaş aralığındadır. Araştırma 9-15 yaş gurubu korunma altında olan çocuklarla yapılmıştır. Ortalama yaş 12,27 ±,162 iken ortanca yaş 12 ve en sık veri toplanan yaş ise 14'dür.

Tablo 6. Çocukların Eğitim Durumu

EĞİTİM DURUMU	SAYI	YÜZDE
İlkokul	16	11,4
Ortaokul	83	59,3
Lise	41	29,3
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %11,4'ü ilkokul, %59,3'ü ortaokul, %29,3'ü lise öğrencisidir.

Tablo 7. Çocukların Koruma Altına Alınma Yaşları

KORUMA ALTINA ALINMA YAŞI	SAYI	YÜZDE
1 - 3 Yaş	10	7,1
4 - 6 Yaş	20	14,3
7 - 9 Yaş	54	38,6
10 - 12 Yaş	39	27,9
13 - 15 Yaş	17	12,1
Ortalama ±Standart Sapma	8,81±,266	
Ortanca Yaş	9	
En Sık Veri Toplanan Yaş	8	
En Düşük- En Yüksek Yaş	1-15	
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %7,1'i 1-3 yaş aralığında, %14,3'ü 4-6 yaş aralığında, %38,6'sı 7-9 yaş aralığında, %27,9'u 10-12 yaş aralığında, %12,1'i 13-15 yaş aralığında iken koruma altına alınmıştır. Araştırma 9-15 yaş gurubu korunma altında olan çocuklarla yapılmıştır. Bu gurubun koruma altına alınma ortalama yaşı 8,81 ±,266 iken ortanca yaşı 9 ve en sık veri toplanan koruma altına alınma yaşı ise 8'dir.

Tablo 8. Çocukların Koruma Altında Kaldığı Süre

KORUMA ALTINDA KALDIĞI SÜRE	SAYI	YÜZDE
1 - 3 Yıl	82	58,6
4 - 6 Yıl	33	23,6
7 - 9 Yıl	17	12,1
10 - 12 Yıl	7	5,0
13 - 15 Yıl	1	,7
Ortalama ±Standart Sapma	3,77±,245	
Ortanca Süre	3	
En Sık Veri Toplanan Süre	1	
En Düşük- En Yüksek Süre	1-14	
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %58,6'sı 1-3 yıl aralığında, %23,6'sı 4-6 yıl aralığında, %12,1'i 7-9 yıl aralığında, %5,0'ı 10-

12 yıl aralığında, %0,7'si 13–15 yıl aralığında süre ile koruma altındadır. Araştırma 9-15 yaş gurubu korunma altında olan çocuklarla yapılmıştır. Bu gurubun koruma altında kaldığı sürede ortalama yıl $3,77 \pm,245$ iken ortanca süre 3 yıl ve en sık veri toplanan süre ise 1 yıldır.

Tablo 9. Çocukların Bakım Hizmet Modeli

BAKIM HİZMET MODELİ	SAYI	YÜZDE
Çocuk Evleri	90	64,3
Çocuk Evleri Sitesi	50	35,7
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %64,3'ü Çocuk Evlerinde, %35,7'si Çocuk Evleri Sitelerinde koruma altındadır.

Tablo 10. Çocukların Yararlandığı Bakım Hizmetinde Kaldığı Süre

HİZMET MODELİNDE KALDIĞI SÜRE	SAYI	YÜZDE
1 - 3 Yıl	88	62,9
4 - 6 Yıl	34	24,3
7 - 9 Yıl	14	10,0
10 - 12 Yıl	3	2,1
13 - 15 Yıl	1	,7
Ortalama $\pm$ Standart Sapma	3,37 $\pm$,217	
Ortanca Süre	3	
En Sık Veri Toplanan Süre	1	
En Düşük- En Yüksek Süre	1-14	
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %62,9'ü 1–3 yıl aralığında, %24,3'ü 4–6 yıl aralığında, %14'ü 7–9 yıl aralığında, %2,1'i 10-12 yıl aralığında, %0,7'si 13–15 yıl aralığında süre ile koruma altındadır. Araştırma 9-15 yaş gurubu korunma altında olan çocuklarla yapılmıştır. Bu gurubun yararlandığı bakım hizmetinde kaldığı sürede ortalama yıl $3,77 \pm,217$ iken ortanca süre 3 yıl ve en sık veri toplanan süre ise 1 yıldır.

Tablo 11. Çocukların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumu

EBEVEYN DURUMU	SAYI	YÜZDE
Sadece Anne Sağ	19	11,4
Sadece Baba Sağ	41	59,3
Her İkisi de Sağ	77	29,3
Yanıtız	3	97,9
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %11,4'ünün annesi yaşamaktadır. %59,3'ünün babası yaşamaktadır. %29,3'ünün hem annesi hem de babası yaşamaktadır. %2,1'i bu soruya cevap vermemiştir. Buna göre çocukların yaklaşık 1/3'ünün hem annesi hem de babası hayattadır.

Tablo 12. Çocukların Ebeveynlerinin Birlikte Yaşama Durumları

EBEVEYN BİRLİKTE YAŞAMA DURUMU	SAYI	YÜZDE
Evet	32	22,9
Hayır	100	71,4
Yanıtız	8	5,7
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %22,9'unun ebeveynleri birlikte yaşamaktadır. %94,3'ünün ebeveynleri birlikte yaşamamaktadır. %5,7'sinin bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 13. Çocukların Kardeş Durumu

KARDEŞ DURUMU	SAYI	YÜZDE
Evet	118	84,3
Hayır	20	14,3
Yanıtız	2	1,4
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %84,3'ünün kardeşi vardır. %14,3'ünün kardeşi yoktur. %1,4'ü bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 14. Çocukların Koruma Altına Alınma Nedenleri

KORUNMA ALTINDA ALINMA NEDENİ	SAYI	YÜZDE
Annenin Ölümü	9	6,4
Babanın Ölümü	7	5,0
Her İkisinin de Ölümü	1	,7
Anne ve Babanın Terk Etmesi	6	4,3
Anne ve Babanın Boşanması	42	30,0
Anne ve Baba Tarafından İhmal ve İstismar edilme	60	42,9
Yanıtsız	14	10,0
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %6,4'ü annesinin ölümü nedeniyle, %5,0'ı babasının ölümü nedeniyle, %0,7'si annesi ve babasının ölümü nedeniyle, %4,3'ü anne ve babanın terk etmesi nedeniyle, %30'u anne ve babasının boşanması nedeniyle, %42,9'unun anne babasının ihmal ve istismarı nedeniyle koruma altına alınmıştır. %10,0 bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 15. Çocukların Anne İle Görüşme Durumu

ANNE İLE GÖRÜŞME DURUMU	SAYI	YÜZDE
Evet	100	71,4
Hayır	30	21,4
Yanıtsız	10	7,1
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyacı olan çocukların %71,4'ü annesi ile görüşmektedir. %21,4'ü annesi ile görüşmemektedir. %7,1'i bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 16. Çocukların Baba İle Görüşme Durumu

BABA İLE GÖRÜŞME DURUMU	SAYI	YÜZDE
Evet	94	67,1
Hayır	33	23,6
Yanıtsız	13	9,3
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyaacı olan çocukların %67,1'i babası ile görüşmektedir. %23,6'sı babası ile görüşmemektedir. %9,3'i bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 17. Çocukların Kardeş İle Görüşme Durumu

KARDEŞ İLE GÖRÜŞME DURUMU	SAYI	YÜZDE
Evet	119	85,0
Hayır	10	7,1
Yanıtsız	11	7,9
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyaacı olan çocukların %85,0'i kardeşi ile görüşmektedir. %7,1'i kardeşi ile görüşmemektedir. %7,9'u bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 18. Çocukların Grup Sorumlusu Meslek Elemanı İle Görüşme Durumu

MESLEK ELEMANI İLE GÖRÜŞME DURUMU	SAYI	YÜZDE
Her Gün	67	47,9
Haftada İki Kez	54	38,6
Haftada Bir Kez	15	10,7
Ayda Bir	4	2,9
TOPLAM	140	100,0

Araştırmaya katılan korunma ihtiyaacı olan çocukların %47,9'u gurup sorumlusu meslek elemanı ile her gün, %38,6'sı haftada iki kez, %10,7'si haftada bir kez, %2,9'u ayda bir görüşmektedir.

6.2. ÇÖZÜMLEYİCİ BULGULAR

6.2.1. Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Koruma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan çocukların benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları, standart sapma değerleri ve aralarındaki korelasyona ilişkin bulgular Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel Bulgular ve Korelasyonlar

ÖLÇEKLER	n	$\bar{X}$	Ss	1	2	3	4	5	6	7
Benlik Kavramı Ölçeği	140	59,86	9,335	-	,727**	,681**	,647**	,679**	,582**	,613**
Mutluluk ve Doyum	140	9,74	2,649		-	,679**	,320**	,344**	,385**	,361**
Kaygı	140	8,62	2,436			-	,267**	,367**	,242**	,315**
P, SB ya da GO	140	8,23	2,245				-	,328**	,351**	,374**
Davranış ve Uyuma	140	12,30	2,469					-	,198*	,207*
Fiziksel Görünüm	140	7,84	1,884						-	,517**
Zihinsel ve Okul Durumu	140	4,77	1,809							-

** p<0,01

Tablo 19’da görüldüğü üzere, koruma altındaki çocukların toplam ölçek puan ortalamaları ile alt ölçekleri arasında (sırasıyla $r=,727$, $r=,681$, $r=,647$, $r=,679$, $r=,582$ ve $r=,613$) kuvvetli düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.01$). Buna göre, benlik kavramı puanları arttıkça alt ölçeklerde belirtilen eğilimlerin de arttığı söylenebilir.

6.2.2. Çeşitli Değişkenlere Göre Gruplar Arası Karşılaştırma Sonucu Elde Edilen Bulgular

Korunma altındaki çocukların cinsiyetlerine göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre U Testi Sonucu

Ölçek	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Puan	Erkek	70	71,86	5030,50	2354,500	,069
	Kız	70	69,14	4839,50		
Mutluluk ve Doyum	Erkek	70	76,01	5321,00	2064,000	,104
	Kız	70	64,99	4549,00		
Kaygı	Erkek	70	73,04	5112,50	2272,500	,456
	Kız	70	67,96	4757,50		
P, SB ya da GO	Erkek	70	69,27	4849,00	2364,000	,717
	Kız	70	71,73	5021,00		
Davranış ve Uyum	Erkek	70	71,72	5020,50	2364,500	,718
	Kız	70	69,28	4849,50		
Fiziksel Uyum	Erkek	70	78,91	5523,50	1861,500	,012*
	Kız	70	62,09	4346,50		
Zihinsel ve Okul Durumu	Erkek	70	64,76	4533,00	2048,000	,089
	Kız	70	76,24	5337,00		

*p<0,05

Tablo 20’ye göre araştırmaya katılan erkek ve kız çocuklar arasında toplam ölçek (U=2354,500), mutluluk ve doyum (U=2064,000), kaygı (U=2272,500), popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma (U=2364,000), davranış ve uyum (U=2364,500), zihinsel ve okul durumu (U=2048,000) puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır (p>0,05). Bu sonuca göre korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede, okul çevresi ve arkadaşları

arasında sevilen, kabul ve saygı gören, arandığı bir birey olması ile ilgili konularda, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda ve okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinde cinsiyetin etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Buna karşın fiziksel uyum puanı ile (U=1861,500) çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (p<0,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, koruma altındaki erkek çocuklarının, koruma altındaki kız çocuklarına göre fiziksel görünümlemlerinden daha hoşnut oldukları, bir başka ifadeyle koruma altındaki kız çocuklarının aynı durumdaki erkek çocuklarına göre fiziksel görünümlemlerinden hoşnut olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 21, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre U Testi Sonucu

Ölçek	Yaş Grupları	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Puan	9 – 11 Yaş	71	73,60	5225,50	2229,500	,359
	12 – 15 Yaş	69	67,31	4644,50		
Mutluluk ve Doyum	9 – 11 Yaş	71	75,85	5385,50	2069,500	,110
	12 – 15 Yaş	69	64,99	4484,50		
Kaygı	9 – 11 Yaş	71	75,42	5355,00	2100,000	,142
	12 – 15 Yaş	69	65,43	4515,00		
P, SB ya da GO	9 – 11 Yaş	71	68,06	4832,00	2276,000	,464
	12 – 15 Yaş	69	73,01	5038,00		
Davranış ve Uyum	9 – 11 Yaş	71	71,67	5088,50	2366,000	,726
	12 – 15 Yaş	69	69,30	4781,50		
Fiziksel Uyum	9 – 11 Yaş	71	74,93	5320,00	2135,000	,182
	12 – 15 Yaş	69	65,94	4550,00		
Zihinsel ve Okul Durumu	9 – 11 Yaş	71	78,87	5600,00	1855,000	,012*
	12 – 15 Yaş	69	61,88	4270,00		

*p<0,05

Tablo 21'e göre araştırmaya katılan 9-11 yaş grubu çocuklar ile 12-15 yaş grubu çocuklar arasında toplam ölçek (U=2229,500), mutluluk ve doyum (U=2069,500), kaygı (U=2100,000), popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma (U=2276,000), davranış ve uyum (U=2366,000), fiziksel uyum (U=2135,000) puanları açısından

anlamli bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sonuca göre korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiğı heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede, okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranan bir birey olması ile ilgili konularda, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda ve çocukların fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinde yaşın etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Buna karşın araştırmaya katılan 9-11 yaş arası çocuklar ile 12-15 yaş arası çocukların zihinsel ve okul durumu alt ölçeğı puanları arasında anlamlı bir fark ($U=1855,000$) olduğı sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, koruma altındaki 9-11 yaş grubu çocuklarının, koruma altındaki 12-15 yaş arası çocuklara göre okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğı ilişkin düşüncelerinin daha olumlu oldukları söylenebilir.

Koruma altındaki çocukların okul türlerine göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Ölçek	Okul Türü	n	Sıra Ort,	sd	χ^2	p	İkili Karşılaştırma
Toplam Puan	İlkokul	16	80,03	2	3,773	,152	
	Ortaokul	83	73,53	2			
	Lise	41	60,65	2			
Mutluluk ve Doyum	İlkokul	16	80,72	2	9,968	,007*	1-2
	Ortaokul	83	76,71	2			2-3
	Lise	41	53,94	2			
Kaygı	İlkokul	16	95,22	2	9,164	,010*	1-2
	Ortaokul	83	71,20	2			1-3
	Lise	41	59,43	2			
P, SB ya da GO	İlkokul	16	60,28	2	1,229	,541	
	Ortaokul	83	72,40	2			
	Lise	41	70,63	2			
Davranış ve Uyum	İlkokul	16	91,25	2	4,931	,085	
	Ortaokul	83	68,59	2			
	Lise	41	66,27	2			
Fiziksel Uyum	İlkokul	16	80,63	2	5,135	,077	
	Ortaokul	83	74,20	2			
	Lise	41	59,06	2			
Zihinsel ve Okul Durumu	İlkokul	16	80,41	2	7,814	,020*	2-3
	Ortaokul	83	75,74	2			
	Lise	41	56,02	2			

*p<0,05

Tablo 22’ye göre araştırmaya katılan çocukların okul türleri ile toplam ölçek puanı ($\chi^2= 3,773$), popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($\chi^2=1,229$), davranış ve uyum ($\chi^2=4,931$), fiziksel uyum ($\chi^2=5,135$) puanları arasında anlamlı bir fark

olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sonuca göre korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, arandığı bir birey olması ile ilgili konularda, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda ve çocukların fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinde, okul türünün etkili bir değişken olmadığı söylenebilir,

Buna karşın araştırmaya katılan çocukların okul türleri ile mutluluk ve doyum ($\chi^2=9,968$), kaygı ($\chi^2=9,164$), zihinsel ve okul durumu ($\chi^2=7,814$) puanları arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur, Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U testi yapılmış;

- Mutluluk ve Doyum alt ölçeği için yapılan test sonucuna göre ilkökula gidenler ile ortaokula gidenler arasında ve ortaokula gidenler ile liseye gidenler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İlkokula giden çocukların ortaokula giden çocuklara göre yaşam doyumlarının yüksek ve mutluluk algılarının daha güçlü olduğu söylenebilir. Benzer durum ortaokula giden çocuklarla liseye giden çocuklar içinde söylenebilir, Ortaokula giden çocukların mutluluk ve yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.
- Kaygı alt ölçeği için yapılan test sonucuna göre ilkökula gidenler ile ortaokula gidenler arasında ve ilkökula gidenler ile liseye gidenler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İlkokula devam eden çocukların, ortaokula ve liseye devam eden çocuklara göre eğitimle ilgili konularda daha fazla heyecan, korku ve kaygı yaşadıkları söylenebilir.
- Zihinsel ve Okul Durumu alt ölçeği için yapılan test sonucuna göre ortaokula gidenler ile liseye gidenler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ortaokula giden çocukların liseye giden çocuklara göre okul içerisinde aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğu söylenebilir.

Bu sonuçlara göre, korunma altındaki çocukların, mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerinde ve okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerini belirlemede okul türünün etkili bir değişken olabileceği söylenebilir.

Koruma altındaki çocukların koruma altına alınma yaş aralıklarına göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Korunma Altına Alınma Yaş Grubuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Ölçek	Korunma Altına Alınma Yaşı	n	Sıra Ort,	sd	χ^2	p	İkili Karşılaştırma
Toplam Puan	1-3 Yaş	10	50,35	4	5,092	,278	
	4-6 Yaş	20	72,80	4			
	7-9 Yaş	54	76,45	4			
	10-12 Yaş	39	71,27	4			
	13-15 Yaş	17	58,97	4			
Mutluluk ve Doyum	1-3 Yaş	10	46,70	4	12,562	,014*	1-2
	4-6 Yaş	20	75,48	4			1-3
	7-9 Yaş	54	80,06	4			2-5
	10-12 Yaş	39	70,95	4			3-5
	13-15 Yaş	17	47,26	4			
Kaygı	1-3 Yaş	10	66,35	4	5,249	,263	
	4-6 Yaş	20	75,60	4			
	7-9 Yaş	54	77,20	4			
	10-12 Yaş	39	67,09	4			
	13-15 Yaş	17	53,47	4			
P, SB ya da GO	1-3 Yaş	10	54,90	4	3,320	,506	
	4-6 Yaş	20	68,78	4			
	7-9 Yaş	54	76,59	4			
	10-12 Yaş	39	66,08	4			
	13-15 Yaş	17	72,50	4			
Davranış ve Uyum	1-3 Yaş	10	55,55	4	4,871	,301	
	4-6 Yaş	20	67,85	4			
	7-9 Yaş	54	78,59	4			
	10-12 Yaş	39	63,62	4			
	13-15 Yaş	17	72,50	4			
Fiziksel Uyum	1-3 Yaş	10	52,60	4	5,952	,077	
	4-6 Yaş	20	76,00	4			
	7-9 Yaş	54	72,42	4			
	10-12 Yaş	39	76,37	4			
	13-15 Yaş	17	55,00	4			
Zihinsel ve Okul Durumu	1-3 Yaş	10	40,70	4	8,590	,072	
	4-6 Yaş	20	81,88	4			
	7-9 Yaş	54	71,92	4			
	10-12 Yaş	39	74,44	4			
	13-15 Yaş	17	61,12	4			

*p<0,05

Tablo 23'e göre araştırmaya katılan çocukların korunma altına alındıkları yaş grupları ile toplam ölçek puanı ($\chi^2=5,092$), kaygı ($\chi^2=5,249$), popülarite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($\chi^2=3,320$), davranış ve uyum ($\chi^2=4,871$), fiziksel uyum ($\chi^2=5,952$), zihinsel ve okul durumu ($\chi^2=8,590$) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sonuca göre korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranılan bir birey olması ile ilgili konularda, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda ve çocukların fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinde, korunma altına alınma yaşının etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Buna karşın araştırmaya katılan çocukların koruma altına alınma yaşları ile mutluluk ve doyum ($\chi^2=12,562$) puanı arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U testi yapılmış olup; 1-3 yaş ile 4-6 yaş arasında, 1-3 yaş ile 7-9 yaş arasında, 4-6 yaş ile 13-15 yaş arasında ve 7-9 yaş ile 13-15 yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu sonuca göre, koruma altındaki çocukların mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarında, koruma altına alınan yaşın etkili bir değişken olabileceği söylenebilir.

Erken yaşlarda (1-3 yaş aralığı) koruma altına alınan çocukların diğer yaş gruplarına göre mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarının daha düşük olduğu görölmektedir. Erken yaşlarda koruma altına alınarak kurum bakımının olumsuz etkilerini uzun süreli yaşamanın etkisiyle bu grup çocuklarda mutluluk ve yaşam doyumunun yetersiz olduğu görölmektedir, 13-15 yaş grubu çocuklarda da koruma altına alınma sürecinin yaşattığı travmanın erken ve akut dönemde olduğu düşünülerek diğer grup çocuklara göre (1-3 yaş grubu hariç) mutluluk ve yaşam doyumunun yetersiz olduğu söylenebilir.

Koruma altındaki çocukların koruma altında kaldıkları süreye göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Korunma Altında Kaldıkları Süreye Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Ölçek	Korunma Altındaki Süre	n	Sıra Ort,	sd	χ^2	p	İkili Karşılaştırma
Toplam Puan	1-3 Yıl	82	71,39	4	7,450	,114	
	4-6 Yıl	33	77,14	4			
	7-9 Yıl	17	69,68	4			
	10-12 Yıl	7	40,07	4			
	13-15 Yıl	1	5,50	4			
Mutluluk ve Doyum	1-3 Yıl	82	68,69	4	9,873	,043*	2-4
	4-6 Yıl	33	82,17	4			3-4
	7-9 Yıl	17	73,26	4			
	10-12 Yıl	7	39,29	4			
	13-15 Yıl	1	5,50	4			
Kaygı	1-3 Yıl	82	67,70	4	5,681	,224	
	4-6 Yıl	33	79,94	4			
	7-9 Yıl	17	75,65	4			
	10-12 Yıl	7	54,71	4			
	13-15 Yıl	1	12,00	4			
P, SB ya da GO	1-3 Yıl	82	69,84	4	5,933	,204	
	4-6 Yıl	33	77,06	4			
	7-9 Yıl	17	74,41	4			
	10-12 Yıl	7	46,71	4			
	13-15 Yıl	1	8,50	4			
Davranış ve Uyum	1-3 Yıl	82	72,61	4	2,498	,645	
	4-6 Yıl	33	70,42	4			
	7-9 Yıl	17	70,50	4			
	10-12 Yıl	7	48,64	4			
	13-15 Yıl	1	53,00	4			
Fiziksel Uyum	1-3 Yıl	82	71,63	4	4,586	,332	
	4-6 Yıl	33	76,70	4			
	7-9 Yıl	17	59,59	4			
	10-12 Yıl	7	63,00	4			
	13-15 Yıl	1	11,50	4			
Zihinsel ve Okul Durumu	1-3 Yıl	82	75,73	4	9,564	,048*	1-4
	4-6 Yıl	33	67,24	4			
	7-9 Yıl	17	69,47	4			
	10-12 Yıl	7	36,86	4			
	13-15 Yıl	1	2,00	4			

*p<0,05

Tablo 24'e göre araştırmaya katılan çocukların korunma altında geçirdikleri süre ile toplam ölçek puanı ($\chi^2=7,450$), kaygı ($\chi^2=5,681$), popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($\chi^2=5,933$), davranış ve uyum ($\chi^2=2,486$) ve

fiziksel uyum ($\chi^2=4,586$) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sonuca göre korunma altında geçirdikleri sürenin çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, arandığı bir birey olması ile ilgili konularda, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda ve çocukların fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinde, korunma altına alınma yaşının etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Buna karşın araştırmaya katılan çocukların koruma altında geçirdikleri süre ile mutluluk ve doyum ($\chi^2=9,873$) ve zihinsel ve okul durumu ($\chi^2=9,564$) puanları arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U testi yapılmıştır;

- Mutluluk ve Doyum alt ölçeği için yapılan test sonucuna göre korunma altında kalma süresi 4-6 yıl ile 10-12 yıl arasında olanlar ve 7-9 yıl ile 10-12 yıl arasında olanlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Koruma altında kalınan süre arttıkça buna paralel olarak mutluluk ve yaşam doyumu ölçek puanları da düşmektedir. En düşük ölçek puanı 10-12 yıl koruma altında olan çocuklara ait ortalama ölçek puanı iken en yüksek puan bu farklılık ilişkisinde 4-6 yıl süre ile koruma altında olan çocuklara aittir. Bu bulgu üzerinden koruma altında kalınan süre arttıkça çocukların mutluluk ve yaşam doyumlarının azaldığı söylenebilir.
- Zihinsel ve Okul Durumu alt ölçeği için yapılan test sonucuna göre korunma altında kalma süresi 1-3 yıl ile 10-12 yıl arasında olanlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Koruma altında kalınan süre arttıkça çocukların zihinsel okul durumu ölçek puanları düşmektedir. 10-12 yıl koruma altında kalan çocukların 1-3 yıl koruma altında kalan çocuklara göre okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin daha olumsuz olduğu söylenebilir. Koruma altında kalınan süre arttıkça çocukların okul içerisindeki aktivite becerileri ve geleceğe ilişkin düşünceleri olumsuz etkilenmektedir.

Bu sonuca göre, koruma altındaki çocukların mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin

algularında ve okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinde koruma altında geçirdikleri sürenin etkili bir değişken olabileceği söylenebilir.

Koruma altındaki çocukların yararlandıkları hizmet modeline göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Yararlanılan Hizmete Göre U Testi Sonucu

Ölçek	Yararlandığı Hizmet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Puan	Çocuk Evleri	90	72,09	6488,50	2106,500	,532
	Çoc, Ev, Sitesi	50	67,63	3381,50		
Mutluluk ve Doyum	Çocuk Evleri	90	73,40	6606,00	1989,000	,252
	Çoc, Ev, Sitesi	50	65,28	3264,00		
Kaygı	Çocuk Evleri	90	70,12	6310,50	2215,500	,880
	Çoc, Ev, Sitesi	50	71,19	3559,50		
P, SB ya da GO	Çocuk Evleri	90	76,69	6902,50	1692,500	,014*
	Çoc, Ev, Sitesi	50	59,35	2967,50		
Davranış ve Uyum	Çocuk Evleri	90	70,14	6312,50	2217,500	,886
	Çoc, Ev, Sitesi	50	71,15	3557,50		
Fiziksel Uyum	Çocuk Evleri	90	73,46	6611,00	2135,000	,182
	Çoc, Ev, Sitesi	50	65,18	3259,00		
Zihinsel ve Okul Durumu	Çocuk Evleri	90	75,02	6752,00	1843,000	,072
	Çoc, Ev, Sitesi	50	62,36	3118,00		

*p<0,05

Tablo 25'e göre çocukların yararlandığı hizmet modelleri ile toplam ölçek (U=2106,500), mutluluk ve doyum (U=1989,000), kaygı (U=2215,500), davranış ve uyum (U=2217,500), fiziksel uyum (U=2135,000) ve zihinsel ve okul durumu (U=1843,000) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (p>0,05). Bu sonuca göre korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algularında, mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algularında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin

konularında, çocukların fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinde ve okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinde hizmet modelinin etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Buna karşın çocuk evleri modeli ile çocuk evleri sitesi modelinden faydalanan çocuklar ile popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($U=2215,500$) puanı arasında anlamlı bir fark ($U=1692,500$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, çocuk evleri hizmet modelinden yararlanan çocukların, çocuk evleri sitesi modelinden yararlanan çocuklara göre okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranan bir birey olması ile ilgili konularında daha olumlu oldukları söylenebilir.

Çocuk evlerinde koruma altında olan çocukların benlik ölçeği puanlarının çocuk evleri sitelerinde kalan çocuklara göre anlamlı bir fark içermese de yüksek olduğu belirlenmiştir. Çocuk evlerinin sağladığı fiziksel koşullar, yaşanan fiziksel alanların kent yaşamının içinde olması gibi etkenlerin çocuklara olumlu bir potansiyel kattığı düşünülebilir. Bu olumlu etkiyle çocukların okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranan bir birey olması popülerite ve sosyal beceri gerektiren konularında daha yeterli oldukları görülmektedir. ÇEV hizmet modelinden yararlanan çocukların kendilerini ifade etme ve iletişim kurma yöntemlerinin kendine güven duygusuyla beslenerek ÇES hizmet modelinden yararlanan çocuklara göre daha yeterli olduğu söylenebilir.

Koruma altındaki çocukların bakım hizmetinden yararlandıkları süreye göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Yararlanılan Hizmete Süresine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Ölçek	Yararlanılan Süre	n	Sıra Ort,	sd	χ^2	p	İkili Karşılaştırma
Toplam Puan	1-3 Yıl	88	69,48	4	6,092	,192	
	4-6 Yıl	34	80,19	4			
	7-9 Yıl	14	63,21	4			
	10-12 Yıl	3	46,33	4			
	13-15 Yıl	1	5,50	4			
Mutluluk ve Doyum	1-3 Yıl	82	68,57	4	9,413	,052	
	4-6 Yıl	33	83,12	4			
	7-9 Yıl	17	65,25	4			
	10-12 Yıl	7	30,33	4			
	13-15 Yıl	1	5,50	4			
Kaygı	1-3 Yıl	82	66,98	4	6,517	,164	
	4-6 Yıl	33	82,53	4			
	7-9 Yıl	17	71,71	4			
	10-12 Yıl	7	51,33	4			
	13-15 Yıl	1	12,00	4			
P, SB ya da GO	1-3 Yıl	82	67,07	4	10,693	,030*	1-2 2-4
	4-6 Yıl	33	83,10	4			
	7-9 Yıl	17	75,82	4			
	10-12 Yıl	7	24,00	4			
	13-15 Yıl	1	8,50	4			
Davranış ve Uyum	1-3 Yıl	82	70,95	4	,232	,994	
	4-6 Yıl	33	70,31	4			
	7-9 Yıl	17	68,93	4			
	10-12 Yıl	7	72,50	4			
	13-15 Yıl	1	53,00	4			
Fiziksel Uyum	1-3 Yıl	82	72,62	4	3,620	,460	
	4-6 Yıl	33	70,91	4			
	7-9 Yıl	17	59,25	4			
	10-12 Yıl	7	75,83	4			
	13-15 Yıl	1	11,50	4			
Zihinsel ve Okul Durumu	1-3 Yıl	82	72,96	4	6,368	,173	
	4-6 Yıl	33	71,78	4			
	7-9 Yıl	17	65,07	4			
	10-12 Yıl	7	32,00	4			
	13-15 Yıl	1	2,00	4			

*p<0,05

Tablo 26'ya göre araştırmaya katılan çocukların hizmetten yararlandıkları süre ile toplam ölçek puanı ($\chi^2=6,092$), mutluluk ve doyum ($\chi^2=9,413$), kaygı ($\chi^2=6,517$), davranış ve uyum ($\chi^2 =232$), fiziksel uyum ($\chi^2=3,620$) ve zihinsel ve okul durumu ($\chi^2=6,368$) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sonuca göre; benlik kavramına ilişkin genel algılarında, mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiğı heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda, fiziksel görünümlelerinden hoşnut olup olmamalarına yönelik düşüncelerinde ve okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinde hizmetten yararlanma süresinin etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Buna karşın araştırmaya katılan çocukların hizmetten yararlandıkları süre ile popülarite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($\chi^2 =10,693$) puanı arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U testi yapılmış olup; hizmetten 1-3 yıl yararlananlar ile 4-6 yıl yararlananlar arasında ve hizmetten 4-6 yıl yararlananlar ile 10-12 yıl arası faydalananlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu sonuca göre, koruma altındaki çocukların okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranılan bir birey olması ile ilgili konularda, hizmetten yararlanma süresinin etkili bir değişken olabileceğı söylenebilir.

4-6 yıl ÇES ve ÇEV hizmet modellerinden yararlanan çocukların diğer hizmet modelinden yararlanma yılı gruplarına göre yüksek popülarite, sosyal beğeni ya da gözde olma ölçek puanlarının olduğu görölmektedir. 1-3 yıl arası bu hizmet modellerinden yararlanan çocuklara göre yüksek olan ölçek puanı aynı şekilde 10-12 yıl bu hizmet modellerinden yararlanan çocuklara göre de yüksek olduğu görölmektedir. 4-6 yıl süre ile bu hizmet modelleri çocuklar açısından kabul edilebilir süre olarak düşünölebilir, ÇES ve ÇEV hizmet modellerinden yararlanma süresinin uzaması çocukların sosyal becerilerini olumsuz etkilemektedir.

Koruma altındaki çocukların ebeveyn durumuna göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Ölçek	Ebeveyn Durumu	n	Sıra Ort,	sd	χ^2	P	İkili Karşılaştırma
Toplam Puan	Anne Sağ	19	56,92	2	2,554	,280	
	Baba Sağ	41	67,41	2			
	İkisi de Sağ	77	72,82	2			
Mutluluk ve Doyum	Anne Sağ	19	50,03	2	5,546	,062	
	Baba Sağ	41	68,90	2			
	İkisi de Sağ	77	73,73	2			
Kaygı	Anne Sağ	19	58,45	2	1,629	,443	
	Baba Sağ	41	69,65	2			
	İkisi de Sağ	77	71,26	2			
P, SB ya da GO	Anne Sağ	19	56,13	2	2,423	,298	
	Baba Sağ	41	72,12	2			
	İkisi de Sağ	77	70,51	2			
Davranış ve Uyum	Anne Sağ	19	65,76	2	,695	,707	
	Baba Sağ	41	65,87	2			
	İkisi de Sağ	77	71,47	2			
Fiziksel Uyum	Anne Sağ	19	55,61	2	2,620	,270	
	Baba Sağ	41	71,68	2			
	İkisi de Sağ	77	70,88	2			
Zihinsel ve Okul Durumu	Anne Sağ	19	59,71	2	3,884	,143	
	Baba Sağ	41	62,50	2			
	İkisi de Sağ	77	74,75	2			

p>0,05

Tablo 27’ye göre araştırmaya katılan çocukların ebeveynlerinin hayatta olma ile toplam ölçek puanı ($\chi^2=2,554$), mutluluk ve doyum ($\chi^2=5,546$), kaygı ($\chi^2=1,629$), popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($\chi^2=2,423$), davranış ve uyum ($\chi^2=,695$), fiziksel uyum ($\chi^2 =,270$) ve zihinsel ve okul durumu ($\chi^2=6143$) puanları arasında

anlamli bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sonuca göre koruma altındaki çocukların toplam ölçek ve alt ölçek puanları çocukların ebeveyn durumu değişkenine göre anlamli bir fark göstermemektedir.

Koruma altındaki çocukların ebeveynlerin birlikte yaşama durumuna göre benlik kavramı leğinden aldıkları puanların Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28, Benlik Kavramı leği Puanlarının Ebeveynlerin Birlikte Yaşama Durumuna Göre Mann-Whitney H Testi Sonucu

Ölçek	Ebeveynler Birlikte	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Puan	Evet	32	72,66	2325,00	1403,000	,295
	Hayır	100	64,53	6453,00		
Mutluluk ve Doyum	Evet	32	78,05	2497,50	1230,500	,047*
	Hayır	100	62,81	6280,50		
Kaygı	Evet	32	75,64	2420,50	1307,500	,117
	Hayır	100	63,58	6357,50		
P, SB ya da GO	Evet	32	71,80	2297,50	1430,500	,362
	Hayır	100	64,81	6480,50		
Davranış ve Uyum	Evet	32	69,80	2233,50	1494,500	,571
	Hayır	100	65,45	6544,50		
Fiziksel Uyum	Evet	32	76,34	2443,00	1285,000	,088
	Hayır	100	63,35	6335,00		
Zihinsel ve Okul Durumu	Evet	32	71,27	2280,50	1447,500	,410
	Hayır	100	64,98	6497,50		

* $p<0,05$

Tablo 28’e göre çocukların ebeveynlerinin birlikte yaşama durumu ile toplam lek ($U=1403,000$), kaygı ($U=1307,500$), popülarite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($U=1430,500$), davranış ve uyum ($U=1494,500$), fiziksel uyum ($U=1285,000$) ve zihinsel ve okul durumu ($U=1447,500$) puanları arasında anlamli bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sonuca göre korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede, okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranılan bir birey

olması ile ilgili konularda, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda, çocukların fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinde ve okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinde ebeveynlerin birlikte yaşama durumunun etkili bir değişken olmadığı söylenebilir, Buna karşın ebeveynleri birlikte yaşayan çocuklar ve ebeveynleri birlikte yaşamayan çocuklar ile mutluluk ve doyum (U=1230,500) puanı arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, ebeveynleri birlikte yaşayan çocukların, ebeveynleri birlikte yaşamayan çocuklara göre mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarının olduğu daha olumlu oldukları söylenebilir.

Koruma altındaki çocukların kardeş durumuna göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Kardeş Durumuna Göre Mann-Whitney H Testi Sonucu

Ölçek	Kardeş Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Puan	Evet	20	72,83	1456,50	113,500	,687
	Hayır	118	68,94	8134,50		
Mutluluk ve Doyum	Evet	20	67,20	1344,00	134,000	,779
	Hayır	118	69,89	8247,00		
Kaygı	Evet	20	74,50	1490,00	1080,000	,542
	Hayır	118	68,65	8101,00		
P, SB ya da GO	Evet	20	75,83	1516,50	1053,500	,438
	Hayır	118	68,43	8074,50		
Davranış ve Uyum	Evet	20	70,70	1414,00	1156,000	,883
	Hayır	118	69,30	8177,00		
Fiziksel Uyum	Evet	20	61,70	1234,00	1024,000	,336
	Hayır	118	70,82	8357,00		
Zihinsel ve Okul Durumu	Evet	20	64,45	1289,00	1079,000	,535
	Hayır	118	70,36	8302,00		

p>0,05

Tablo 29’a göre araştırmaya katılan çocukların kardeş durumları ile toplam ölçek (U=113,500), mutluluk ve doyum (U=134,000), kaygı (U=1080,000),

popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma (U=1053,500), davranış ve uyum (U=1156,000), fiziksel uyum (U=1024,000) ve zihinsel ve okul durumu (U=2048,000) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir, Bu sonuca göre koruma altındaki çocukların toplam ölçek ve alt ölçek puanları çocukların kardeş durumu değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Koruma altındaki çocukların koruma altına alınma nedenlerine göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Koruma Altına Alınma Nedenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Ölçek	Koruma Altına Alınma Nedeni	n	Sıra Ort,	sd	χ^2	p	İkili Karşılaştırma
Toplam Puan	Anne Ölümü	9	54,89	5	4,400	,493	
	Baba Ölümü	7	62,86	5			
	Anne-Baba Ölümü	1	37,00	5			
	Anne-Baba Terki	6	37,92	5			
	Anne-Baba Boşanması	42	66,68	5			
	Anne-Baba İhm,/istis,	60	64,60	5			
Mutluluk ve Doyum	Anne Ölümü	9	73,67	5	7,184	,207	
	Baba Ölümü	7	47,57	5			
	Anne-Baba Ölümü	1	24,00	5			
	Anne-Baba Terki	6	36,92	5			
	Anne-Baba Boşanması	42	67,80	5			
	Anne-Baba İhm,/istis,	60	63,10	5			
Kaygı	Anne Ölümü	9	66,44	5	3,827	,575	
	Baba Ölümü	7	63,14	5			
	Anne-Baba Ölümü	1	53,00	5			
	Anne-Baba Terki	6	35,50	5			
	Anne-Baba Boşanması	42	64,56	5			
	Anne-Baba İhm,/istis,	60	64,29	5			
P, SB ya da GO	Anne Ölümü	9	50,61	5	5,914	,315	
	Baba Ölümü	7	78,29	5			
	Anne-Baba Ölümü	1	54,00	5			
	Anne-Baba Terki	6	47,25	5			
	Anne-Baba Boşanması	42	70,42	5			
	Anne-Baba İhm,/istis,	60	59,61	5			
Davranış ve Uyum	Anne Ölümü	9	44,83	5	5,366	,373	
	Baba Ölümü	7	79,36	5			
	Anne-Baba Ölümü	1	92,50	5			
	Anne-Baba Terki	6	50,17	5			
	Anne-Baba Boşanması	42	65,10	5			
	Anne-Baba İhm,/istis,	60	63,14	5			
Fiziksel Uyum	Anne Ölümü	9	64,28	5	4,695	,454	
	Baba Ölümü	7	48,43	5			
	Anne-Baba Ölümü	1	10,50	5			
	Anne-Baba Terki	6	50,83	5			
	Anne-Baba Boşanması	42	67,31	5			
	Anne-Baba İhm,/istis,	60	63,58	5			
Zihinsel ve Okul Durumu	Anne Ölümü	9	53,50	5	3,497	,624	
	Baba Ölümü	7	48,07	5			
	Anne-Baba Ölümü	1	65,50	5			
	Anne-Baba Terki	6	55,00	5			
	Anne-Baba Boşanması	42	69,30	5			
	Anne-Baba İhm,/istis,	60	62,52	5			

p>0,05

Tablo 30'a göre araştırmaya katılan çocukların koruma altına alınma nedenleri ile toplam ölçek puanı ($\chi^2=4,400$), mutluluk ve doyum ($\chi^2=7,184$), kaygı ($\chi^2=3,827$), popülarite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($\chi^2 = 5,914$), davranış ve uyum ($\chi^2=5,366$), fiziksel uyum ($\chi^2=4,695$) ve zihinsel ve okul durumu ($\chi^2=3,497$) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sonuca göre koruma altındaki çocukların toplam ölçek ve alt ölçek puanları çocukların koruma altına alınma nedeni değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Koruma altındaki çocukların anne ile görüşme durumuna göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Anne İle Görüşme Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Sonucu

Ölçek	Annesiyle Görüşme	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Puan	Evet	100	65,04	6504,00	1454,000	,799
	Hayır	30	67,03	2011,00		
Mutluluk ve Doyum	Evet	100	62,81	6280,50	1230,500	,133
	Hayır	30	74,48	2234,50		
Kaygı	Evet	100	64,59	6458,50	1408,500	,610
	Hayır	30	68,55	2056,50		
P, SB ya da GO	Evet	100	67,29	6728,50	1321,500	,318
	Hayır	30	59,55	1786,50		
Davranış ve Uyum	Evet	100	65,16	6515,50	1465,500	,847
	Hayır	30	66,65	1999,50		
Fiziksel Uyum	Evet	100	66,39	6639,00	1411,000	,616
	Hayır	30	62,53	1876,00		
Zihinsel ve Okul Durumu	Evet	100	65,30	6529,50	1479,500	,908
	Hayır	30	66,18	1985,50		

$p>0,05$

Tablo 31'e göre araştırmaya katılan çocukların anne ile görüşme durumları ile toplam ölçek ($U=1453,000$), mutluluk ve doyum ($U=1230,500$), kaygı ($U=1408,500$), popülarite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($U=1321,500$), davranış

ve uyum (U=1465,500), fiziksel uyum (U=1411,000) ve zihinsel ve okul durumu (U=1479,500) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Bu sonuca göre koruma altındaki çocukların toplam ölçek ve alt ölçek puanları çocukların anne ile görüşme değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Koruma altındaki çocukların baba ile görüşme durumlarına göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Baba İle Görüşme Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Sonucu

Ölçek	Babasıyla Görüşme	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Puan	Evet	94	66,47	6248,50	1318,500	,201
	Hayır	33	56,95	1879,50		
Mutluluk ve Doyum	Evet	94	67,91	6383,50	1183,500	,041*
	Hayır	33	52,86	1744,50		
Kaygı	Evet	94	67,72	6366,00	1201,000	,052
	Hayır	33	53,39	1762,00		
P, SB ya da GO	Evet	94	65,47	6154,50	1412,500	,440
	Hayır	33	59,80	1973,50		
Davranış ve Uyum	Evet	94	64,39	6052,50	1514,500	,839
	Hayır	33	62,89	2075,50		
Fiziksel Uyum	Evet	94	69,20	6504,50	1062,500	,006*
	Hayır	33	49,20	1623,50		
Zihinsel ve Okul Durumu	Evet	94	66,72	6272,00	1295,000	,152
	Hayır	33	56,24	1856,00		

* $p<0,05$

Tablo 32’ye göre araştırmaya katılan çocukların baba ile görüşme durumları ile toplam ölçek (U=1318,500), kaygı (U=1201,000), popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma (U=1412,500), davranış ve uyum (U=1514,500) ve zihinsel ve okul durumu (U=1295,000) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Bu sonuca göre korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede, okul çevresi ve

arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranan bir birey olması ile ilgili konularda, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda ve okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinde anne ile görüşme durumunun etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Buna karşın babaları ile görüşen çocuklar ve görüşmeyen çocuklar ile mutluluk ve doyum ($U=1183,500$) ve fiziksel uyum ($U=1062,500$) puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, babaları ile görüşen çocukların, babaları ile görüşmeyen çocuklara göre mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarının ve fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinin daha olumlu oldukları söylenebilir.

Koruma altındaki çocukların kardeşleri ile görüşme durumuna göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Kardeş İle Görüşme Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Sonucu

Ölçek	Kardeşle Görüşme	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Puan	Evet	119	64,54	7680,50	540,500	,631
	Hayır	10	70,45	704,50		
Mutluluk ve Doyum	Evet	119	65,35	7777,00	553,000	,709
	Hayır	10	60,80	608,00		
Kaygı	Evet	119	64,61	7688,50	548,500	,680
	Hayır	10	69,65	696,50		
P, SB ya da GO	Evet	119	63,61	7569,50	429,500	,140
	Hayır	10	81,55	815,50		
Davranış ve Uyum	Evet	119	65,49	7793,50	536,500	,602
	Hayır	10	59,15	591,50		
Fiziksel Uyum	Evet	119	65,33	7774,00	556,000	,726
	Hayır	10	61,10	611,00		
Zihinsel ve Okul Durumu	Evet	119	63,60	7568,00	428,000	,135
	Hayır	10	81,70	817,00		

p>0,05

Tablo 33’e göre araştırmaya katılan çocukların kardeşleri ile görüşme durumları ile toplam ölçek (U=540,500), mutluluk ve doyum (U=553,000), kaygı (U=556,000), popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma (U=429,500), davranış ve uyum (U=536,500), fiziksel uyum (U=556,000) ve zihinsel ve okul durumu (U=428,000) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı (p>0,05) tespit edilmiştir. Bu sonuca göre koruma altındaki çocukların toplam ölçek ve alt ölçek puanları çocukların kardeş ile görüşme durumu değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Koruma altındaki çocukların grup sorumlusuyla görüşme sıklığına göre benlik kavramı ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34, Benlik Kavramı Ölçeği Puanlarının Grup Sorumlusuyla Görüşme Sıklığına Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Ölçek	Grup Sorumlusuyla Görüşme Sıklığı	n	Sıra Ort,	sd	χ^2	p	İkili Karş,
Toplam Puan	Hergün	67	69,28	2	1,577	,454	
	Haftada İki Kez	54	70,82	2			
	Haftada Bir Kez	15	56,63	2			
Mutluluk ve Doyum	Hergün	67	69,20	2	2,807	,246	
	Haftada İki Kez	54	71,94	2			
	Haftada Bir Kez	15	53,00	2			
Kaygı	Hergün	67	74,72	2	4,861	,088	
	Haftada İki Kez	54	65,51	2			
	Haftada Bir Kez	15	51,47	2			
P, SB ya da GO	Hergün	67	62,07	2	3,610	,165	
	Haftada İki Kez	54	74,64	2			
	Haftada Bir Kez	15	75,13	2			
Davranış ve Uyum	Hergün	67	74,74	2	5,607	,061	
	Haftada İki Kez	54	66,12	2			
	Haftada Bir Kez	15	49,20	2			
Fiziksel Uyum	Hergün	67	62,78	2	4,202	,122	
	Haftada İki Kez	54	71,25	2			
	Haftada Bir Kez	15	84,17	2			
Zihinsel ve Okul Durumu	Hergün	67	61,88	2	4,198	,123	
	Haftada İki Kez	54	73,47	2			
	Haftada Bir Kez	15	80,17	2			

p>0,05

Tablo 34’e göre araştırmaya katılan çocukların grup sorumlusuyla görüşme sıklığı ile toplam ölçek puanı ($\chi^2=1,577$), mutluluk ve doyum ($\chi^2=2,807$), kaygı ($\chi^2=4,861$), popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma ($\chi^2=3,610$), davranış ve uyum ($\chi^2=5,607$), fiziksel uyum ($\chi^2=4,202$) ve zihinsel ve okul durumu ($\chi^2=4,198$) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır

($p>0,05$). Bu sonuca göre koruma altındaki çocukların toplam ölçek ve alt ölçek puanları çocukların grup sorumlusuyla görüşme değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

7. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırma sürecinde toplanan veriler analiz edilmiş, araştırma bulguları alanyazında yer alan ilgili araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmış ve konuyla ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Bu araştırma için ÇES ve ÇEV’de koruma altında olan çocukların benlik kavramına ilişkin genel algıları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiye bakıldığında; cinsiyetin benlik kavramına ilişkin genel algı üzerinde etkili bir değişken olmadığı anlaşılmaktadır. Kurum bakım hizmetinden yararlanan çocuklarla ilgili Erkan (1995), Şahin (1994) ve Erikçi (2005)’ün yaptığı çalışmalarda da cinsiyet değişkeni açısından benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarıyla ilgili değerlendirme de ise fiziksel uyum üzerinde cinsiyet değişkeninin etkili olduğu görülmektedir. Koruma altında olan erkek çocukların, koruma altındaki kız çocuklara göre fiziksel görünümlelerinden daha hoşnut oldukları söylenebilir. Ocakçı ve Kürtün (2004) kurum bakım hizmetinden yararlanan çocuklarla ilgili yaptıkları çalışmada da kız çocuklarının sosyal beğenirlik ve fiziksel görünüm alt ölçek puanlarının erkek çocuklara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu veri; adölesan dönemde kız çocuklarının dış görünüşleriyle ilgili kaygılarının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu kanaatini oluşturmaktadır.

Karakaya (2018) boşanmanın çocukların benlik kavramına etkisini araştırdığı çalışmasında araştırma grubunda yer alan ebeveynleri boşanmış çocukların cinsiyetleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu kontrol grubunda yer alan ebeveynleri boşanmamış çocukların cinsiyetleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını ve her iki grupta da erkeklerin benlik saygısı puanının, kızların puanından daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Erinç (2015)’in araştırmasında korunma ihtiyacı olan 12-18 yaş grubu çocukların benlik kavramlarını incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, kız çocuklarının erkek çocuklara oranla bireylerarası ilişkilerde kendilerini tehdit altında algılama durumlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın diğer bir bulgusu da kız çocuklarının eleştirilmeye karşı daha dirençli oldukları ve erkek çocuklara göre daha dezavantajlı durumda olduklarını ortaya koymuştur. Aslıhan (1998) parçalanmış veya tam aileye sahip çocuklarla ilgili

çocukların benlik kavramını, depresyon düzeylerini ve akademik başarılarını yaş ve cinsiyet yönünden karşılaştıran araştırmasında, ailenin ve cinsiyet faktörünün çocuklardaki benlik kavramına etkisinin olmadığını, aile yapısı, yaş ve cinsiyetin değişkeninin depresyon düzeyine etkisinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Akyol (2002) araştırmasında yatılı ilköğretim bölge okullarında eğitim alan çocukların benlik kavramlarına bazı değişkenlerin etki edip etmediğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya göre, çocukların cinsiyetlerinin, yaşlarının, kardeş sayılarının ve doğum sıralarının benlik kavramlarında istatistiksel anlamda belirgin bir farklılık yaratmadığını tespit etmiştir.

Sarıkaya (2015)'in çalışmasında ise erkek çocukların benlik saygısı kız çocuklarına göre anlamlı derecede yüksek olduğunu değerlendirmiştir. Akça (2012), Dinç (1992) ve Hatipoğlu (1996)'da yaptıkları araştırmalarda erkek çocukların benlik saygısı puanlarının kız çocuklardan daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Erkan (1986)'ın ebeveyni boşanmış olan ve ebeveyni boşanmamış olan lise öğrencileri ile ilgili araştırmasında boşanmış ya da boşanmamış ebeveyne sahip olmanın erkek çocukların benlik tasarımı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada yaş değişkeninin benlik kavramına ilişkin genel algıya etkisine bakıldığında; yaş değişkeninin benlik kavramına ilişkin genel algı üzerinde etkili bir değişken olmadığı görülmektedir. Alt ölçekler üzerinden değerlendirme yapıldığında ise; araştırmaya katılan 9-11 yaş arası çocuklar ile 12-15 yaş arası çocukların zihinsel ve okul durumu alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Koruma altındaki 9-11 yaş grubu çocuklarının, koruma altındaki 12-15 yaş arası çocuklara göre okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin daha olumlu oldukları söylenebilir. 12-15 yaş döneminde çocuklarda adölesan dönemin getirdiği stres ve baskının daha yoğun olduğu düşünüldüğünde 9-11 yaş grubuna göre sosyal becerilerinde bu baskının etkili olduğu bunun da okul içerisindeki aktivite ve benzeri faaliyetlerde sorumluluk alma beceresine olumsuz yansıdığı düşünülebilir. 12-15 yaş grubundaki geleceğe ilişkin olumlu düşüncelerin 9-11 yaş grubuna göre azalması yaş ilerledikçe sorumlulukların paralelinde artması ve gelecek kaygısının daha yoğun hissediliyor olmasının etkili olabileceği söylenebilir.

Erikçi (2005) yaptığı araştırmada yaş değişkeni ile benlik saygısı puanlarının arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Güçray (1989); kurum temelli

bakım hizmetlerinin kendine özgü koşulları ile ebeveyn ve ebeveyn yerine geçen bireylerin tutumlarının çocuğun benlik kavramı gelişimi üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla yaptığı çalışmada; kurum temelli bakım hizmeti alanın çocuğun benlik kavramını olumsuz yönde etki ettiğini ortaya çıkararak, cinsiyet, yas, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenlerinin benlik kavramı üzerinde istatistiksel anlamda belirgin bir farklılık yaratmadığını tespit etmiştir.

Karakaya (2018) boşanmanın çocukların benlik kavramına etkisini araştırdığı çalışmada araştırma grubunda yer alan ebeveynleri boşanmış çocukların yaş değişkeni ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu kontrol grubunda yer alan ebeveynleri boşanmamış çocukların yaşları ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını belirlemiştir. Sarıkaya (2015)' e göre ise yaş değişkeni ve benlik saygısı puanları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuş, yaş arttıkça benlik saygısı düzeyinin de arttığı görülmüştür.

Araştırmada Tablo 22'de görüldüğü üzere korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranan bir birey olması ile ilgili konularda, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda ve çocukların fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinde, okul türünün etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Karakaya (2018), Erikçi (2005) ve Ünüvar (2003) da okul türü ile benlik saygısı arasında herhangi bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Şimşek (2018)'de eğitim değişkenine göre benlik saygısı ölçek puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığını belirlemiştir.

Diğer taraftan korunma altındaki çocukların, mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerinde ve okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerini belirlemede okul türünün etkili bir değişken olabileceği söylenebilir. İlkokula giden çocukların ortaokula giden çocuklara göre yaşam doyumlarının yüksek ve mutluluk algılarının daha güçlü olduğu söylenebilir. Benzer durum ortaokula giden çocuklarla liseye giden çocuklar içinde söylenebilir.

Ortaokula giden çocukların mutluluk ve yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. İlkokula devam eden çocukların, ortaokula ve liseye devam eden çocuklara göre eğitimle ilgili konularda daha fazla heyecan, korku ve kaygı yaşadıkları söylenebilir. Ortaokula giden çocukların liseye giden çocuklara göre okul içerisinde aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğu görülmektedir.

Berengi (1996) araştırmasında çocuklardaki sınav kaygısı ile benlik kavramı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Kaygı yoğunluğunun artmasına paralel olarak benlik kavramının olumsuz etkilendiğini ortaya çıkarmıştır.

ÇES ve ÇEV’de koruma altında olan çocukların koruma altına alınma yaşlarının benlik kavramına etkisine bakıldığında; koruma altındaki çocukların mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarında, koruma altına alınma yaşının etkili bir değişken olabileceği söylenebilir. 1-3 yaş ile 4-6 yaş arasında, 1-3 yaş ile 7-9 yaş arasında, 4-6 yaş ile 13-15 yaş arasında ve 7-9 yaş ile 13-15 yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Erken yaşlarda (1-3 yaş aralığı) koruma altına alınan çocukların diğer yaş gruplarına göre mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarının daha düşük olduğu görülmektedir. Erken yaşlarda koruma altına alınarak kurum bakımının olumsuz etkilerini uzun süreli yaşamının etkisiyle bu grup çocuklarda mutluluk ve yaşam doyumunun yetersiz olduğu görülmektedir. 13-15 yaş grubu çocuklarda da koruma altına alınma sürecinin yaşattığı travmanın erken ve akut dönemde olduğu düşünülerek diğer grup çocuklara göre (1-3 yaş grubu hariç) mutluluk ve yaşam doyumunun yetersiz olduğu söylenebilir.

Yılmaz’ın (2005) ana-baba yoksunluğunun çocukların benlik kavramı üzerine etkisini incelediği araştırmasında daha erken yaşlarda ve özellikle 1-2 yaşlarında meydana gelen yoksunluğun, benlik saygısı üzerinde daha fazla olumsuz etki yarattığını tespit etmiştir. Kutlu (1992) kurum bakımına alınma yaşına göre çocukların benlik kavramı puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemiştir. Bu çalışmada 132 çocuğun 81’inin 10 ve daha yukarı yaşta kurum bakımına alınmaları ve 51’inin ise 9 ve daha alt yaşta kurum bakımına alınmalarının bu sonuca etkisi olduğu düşünülmektedir. Erikçi (2005)’in yaptığı

araştırmada ise çocukların yoksunluk problemi ile karşılaştıkları yaş ile benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Daha erken yaşta ve özellikle 1-2 yaşlarında meydana gelen yoksunluğun, benlik saygısını daha fazla olumsuz yönde etkilediğini belirlemiştir. Erken yaşlarda koruma altına alınmış olmak çocukların sosyal uyum becerilerini olumsuz etkilemektedir.

Tablo 30'a bakıldığında korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında ve ölçeğin diğer alt boyutlarında koruma altına alınma nedeninin etkili bir değişken olmadığı görölmektedir. Yurdakul (2016)'nın kurum bakımında kalan çocuklarla koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı ve psikososyal gelişimleri arasındaki farklılıkları incelediği araştırmasında kurum bakımında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Çetin (2004) kurum bakım hizmetinden yararlanan çocuklarla yaptığı araştırmasında; koruma altına alınma nedenleri ile benlik kavramı arasında bir farklılaşma olmadığını belirlemiştir.

Araştırmaya katılan çocukların koruma altında kaldıklarının sürenin benlik kavramına etkisi incelendiğinde; Tablo 24'de göröldüğü üzere korunma altında geçirdikleri sürenin çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranılan bir birey olması ile ilgili konularda, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda ve çocukların fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinde, etkili bir değişken olmadığı söylenebilir. Buna karşın korunma altındaki çocukların mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarında ve okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinde korunma altında geçirdikleri sürenin etkili bir değişken olabileceği söylenebilir.

Koruma altında kalınan süre arttıka buna paralel olarak mutluluk ve yaşam doyumu ölçek puanları düşmektedir. En düşük ölçek puanı 10-12 yıl korunma altında olan çocuklara ait ortalama ölçek puanı iken en yüksek puan bu farklılık ilişkisinde 4-6 yıl süre ile korunma altında olan çocuklara aittir. Bu bulgu üzerinden koruma

altında kalınan süre arttıkça çocukların mutluluk ve yaşam doyumlarının azaldığı söylenebilir.

Koruma altında kalınan süre arttıkça çocukların zihinsel okul durumu ölçek puanları düşmektedir. 10-12 yıl koruma altında kalan çocukların 1-3 yıl koruma altında kalan çocuklara göre okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin daha olumsuz olduğu söylenebilir. Koruma altında kalınan süre arttıkça çocukların okul içerisinde aktivite becerileri ve geleceğe ilişkin düşünceleri olumsuz etkilenmektedir.

Cebe (2005) ve Şimşek (2018)'e göre de koruma altında olan ve kurum bakım hizmeti alan çocukların benlik saygısı ile koruma altında kaldıkları süre arasından anlamlı bir farklılık oluşmamıştır. Genel olarak bakıldığında koruma altında kalma süresine bağlı olarak benlik kavramında değişim gözlemlenmemiştir. Öklük (2018) araştırmasında kişilerin benlik saygısı puanları ile kurumda kalınan süre arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemiştir. 1-6 yıl arası kalan kişilerle 7-12 yıl ve 13-18 yıl arasında kurumda kalan kişiler arasında benlik saygısı puanları karşılaştırıldığında 1-6 yıl kalanların puanları 7-12 yıl ve 8-18 yıl kalanlara göre daha yüksek çıkmıştır.

Beardsall (1992); çocukluk döneminde yaşanan travmaların (ölüm, boşanma, ayrılık, hastalık v.b.) benlik kavramına etkisini incelemiştir. Araştırması üç yıl süren uzun süreli bir çalışma olmuştur. Araştırma verilerine göre çocuğun benlik kavramı ile travma yaratan yaşantılar arasında ters yönde ilişki olduğunu belirlemiştir. Travma yaratan yaşantılar çoğaldıkça çocuğun benlik kavramının olumsuz etkilendiğini; aynı olayların kardeş tarafından yaşanmasının benlik kavramı üzerinde etkisinin olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Araştırmada iki farklı kurum bakım hizmetinden yararlanan çocukların benlik kavramı düzeyinin karşılaştırıldığı Tablo 25'de görüldüğü üzere göre korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında, mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarında, derslerde ve sınavlarda hissettiği heyecan, korku, kaygı duyma, sinirlilik, çekingenlik gibi duygusal özelliklerini belirlemede, sosyal yaşamlarında uyumlu davranışlarına ilişkin konularda, çocukların fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinde ve okul içerisindeki

aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinde hizmet modelinin etkili bir değişken olmadığı söylenebilir. Diğer taraftan çocuk evleri hizmet modelinden yararlanan çocukların, çocuk evleri sitesi modelinden yararlanan çocuklara göre okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranılan bir birey olması ile ilgili konularda daha olumlu oldukları söylenebilir.

Çocuk evlerinde koruma altında olan çocukların benlik ölçeği puanlarının çocuk evleri sitelerinde kalan çocuklara göre anlamlı bir fark içermese de yüksek olduğu belirlenmiştir. Çocuk evlerinin sağladığı fiziksel koşullar, yaşanan fiziksel alanların kent yaşamının içinde olması gibi etkenlerin çocuklara olumlu bir potansiyel kattığı düşünülebilir. Bu olumlu etkinin çocukların okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranılan bir birey olması popülerite ve sosyal beceri gerektiren konularda daha yeterli oldukları görülmektedir. ÇEV hizmet modelinden yararlanan çocukların kendilerini ifade etme ve iletişim kurma yöntemlerinin kendine güven duygusuyla beslenerek ÇES hizmet modelinden yararlanan çocuklara göre daha yeterli olduğu söylenebilir.

Çocuk evleri koordinasyon merkezi aracılığıyla çocuk evlerine yerleştirilen çocukların kurum bakımı ile ilgili uyum süreçleri değerlendirilerek çocuk evlerine yerleştirilmeleri sağlanır. Bu durum dikkate alındığında ÇEV koruma altında olan çocukların bu hizmete dahil olmadan öncede sosyal uyum becerilerinde avantajlı olduğu görülmektedir. Elde edilen bu veri bu anlamda eleştirilebilir. Çocuk evlerine yerleştirilen çocukların sosyal uyum becerilerinin yeterli olduğu başlangıcıyla, yaşadıkları fiziksel koşullar da dikkate alındığında sosyal becerilerinin çocuk evleri sitelerinde koruma altında olan çocuklara göre daha olumlu olduğu düşünülebilir.

ÇES ve ÇEV’de koruma altında olan çocukların toplam ölçek puanının Piers-Harris Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeğinin uygulandığı diğer kurum bakım hizmetlerinden yararlanan çocuklarla ilgili yapılan araştırmalardaki toplam ölçek puanına yakın puanlar aldıkları görülmektedir. Erkan (1995), Akman ve Üstün (2002), Erikçi (2005), Ocakçı ve Kürtün (2004) bu araştırmalara örnek verilebilir.

Erikçi (2005)’e göre çocukların aile yanında, akraba yanında veya kurum bakımında kalmaları ile, benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Aile yanında yaşamına devam eden çocukların benlik saygısı puan ortalamaları diğer iki gruba kıyasla anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Satılmış (1988)’in kurum

temelli bakım hizmeti alan çocuklarla ailesi yanında kalan çocukları karşılaştırdığı araştırmasında her iki grupta da benlik saygısını orta düzeyde olduğunu belirlemiştir. Her iki grupta da benlik saygısı açısından bir farklılık saptanmamıştır. Araştırma sonucuna göre; Satılmış (1988) bu durumla ilgili bakım verenlerin benlik saygısının gelişimi için gerekli koşulların sağlanması yönünde değerlendirme yapmıştır. Uslu (2011)'in yararlandıkları hizmet modeline göre korunmaya muhtaç çocuklarda davranış ve duygusal sorunlar başlığı altında yaptığı incelemede kurum bakım hizmet modeli ile davranış ve uyum sorunları arasında anlamlı bir fark bulmuş olsa da bu farklılıkla ilgili olarak çocuk ve ergenlerin hizmet modeline yerleştirilirken seçilme kriterlerine vurgu yaparak; çocuk ve ergenlerin yararlandıkları hizmet modelinin davranış ve duygusal sorunları üzerinde yarattığı farklılığı değerlendirmek adına hizmet modeline seçim kriterlerini de göz önüne alarak daha ayrıntılı bir inceleme yapmanın uygun olacağı ve mevcut araştırmada bu kriterlerin göz ardı edilmesinin ulaşılan sonucu sınırladığı değerlendirilmesini yapmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların hizmetten yararlandıkları süre değişkenine bakıldığında; korunma altındaki çocukların okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranılan bir birey olması ile ilgili konularda, hizmetten yararlanma süresinin etkili bir değişken olabileceği söylenebilir.

4-6 yıl ÇES ve ÇEV hizmet modellerinden yararlanan çocukların diğer hizmet modelinden yararlanma yılı gruplarına göre yüksek popülarite, sosyal beğeni ya da gözde olma ölçek puanlarının olduğu görülmektedir. 1-3 yıl arası bu hizmet modellerinden yararlanan çocuklara göre yüksek olan ölçek puanı aynı şekilde 10-12 yıl bu hizmet modellerinden yararlanan çocuklara göre de yüksek olduğu görülmektedir. 4-6 yıl süre ile bu hizmet modelleri çocuklar açısından kabul edilebilir süre olarak düşünülebilir. ÇES ve ÇEV hizmet modellerinden yararlanma süresinin uzaması çocukların sosyal becerilerini olumsuz etkilemektedir.

Çetin (2004)'in kurum bakım hizmeti alan çocuklarla ilgili yaptığı araştırmasında kurum bakım hizmetinden yararlanan sürenin benlik kavramı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlemiştir. Araştırmada 0-1 ile 11 yıl arasında kurum bakım hizmetinden yararlanmış çocukların benlik ölçeği puanlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Kutlu (1992) koruma altında olan çocuklarla ilgili yaptığı araştırmasında kurum bakım hizmetinden 4-16 yıl, 7-9 yıl ve 10 yıl ve daha

fazla kalanların benlik saygısı puan ortalamaları, 6 ay-1 yıl ve 1 yıl-3 yıl arası kalanların benlik saygısı puanları ortalamalarından daha yüksek olduğunu gözlemlemiştir.

Tablo 27’de görüldüğü üzere korunma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında ve diğer alt boyutlarında ebeveyn durumunun etkili bir değişken olmadığı söylenebilir. Yılmaz (2018) ve Şimşek (2018) de yaptıkları araştırmalarda ebeveyn durumunun çocukların benlik saygısı üzerinde etkili bir değişken olmadığını tespit etmişlerdir.

Erikçi (2005) koruma altında olan çocuklarla ilgili yaptığı araştırmasında yoksunluk türü değişkeniyle benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı seviyede farklılık olduğunu tespit etmiştir. Ebeveyn yoksunluğu çeken çocuklarda gözlenen benlik saygısı düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde; benlik saygısı puanı en düşük grubun ebeveynlerinden her ikisinin de vefat eden grup olduğunu belirlenmiştir.

Tablo 28’de görüldüğü üzere; ebeveynleri birlikte yaşayan çocukların, ebeveynleri birlikte yaşamayan çocuklara göre mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarının olduğu daha olumlu oldukları söylenebilir. Çocukların koruma altına alınma nedenleri arasında boşanma %30 olarak belirlenmiştir. Beer (1989) araştırmasında beşinci ve altıncı sınıf öğrencisi çocukların boşanma ile başarı durumu, benlik kavramı arasındaki ilişkisini incelemiştir. Bu araştırma verileri göre ebeveynleri boşanmış çocukların benlik kavramı, benlik saygısı ve okul başarılarının, ebeveynleri birlikte yaşayan yaşlılarına göre belirgin biçimde düşük olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çelikoğlu (1997)’de 12-16 yaş grubu yüz çocukla yaptığı çalışmasında boşanmanın çocukların benlik saygısına etkisini incelemiştir. Benlik saygısı puanlarının hangi ebeveynle yaşadığı, üvey baba ve üvey kardeş olup olmaması gibi durumlardan etkilenmediği, ancak üvey anne olması ve ayrı olduğu ebeveyni görme sıklığı ile olumlu anlamda ilintili olduğu saptanmıştır.

Koruma altında olan çocukların aile bireyleri ile yapılan görüşme durumuna göre benlik kavramı düzeylerinin değerlendirildiği Tablo 31, 32, 33’e bakıldığında koruma altında olan çocuklar için kardeş ve anne ile görüşme durumunun benlik algısı ve diğer alt boyutlarında etkili bir değişken olmadığı ancak babaları ile

görüşen çocukların, babaları ile görüşmeyen çocuklara göre mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarının ve fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinin daha olumlu olduğudur. Bu sonuçla baba figürünün çocukların algısında kendilerini güvende hissetme duygusunu besleyebileceği bu duygunun çocukların sosyal uyum becerilerine olumlu yansıdığı düşünülebilir.

Güngörmüş (1986); babanın çocuğun zekâsı, akademik başarısı ve benlik kavramı üzerinde etkisini değerlendirdiği araştırmasında benlik kavramı ve çocuk tarafından algılanan babanın kabul-ret edilişi üzerinde cinsiyet faktörünün etkisi olmadığını ortaya koymuştur.

Tablo 34’de görüldüğü üzere göre koruma altındaki çocukların benlik kavramına ilişkin genel algılarında ve ölçeğin alt boyutlarında çocukların grup sorumlusuyla görüşme sıklığının etkili bir değişken olmadığı söylenebilir. Erkan (1995)’in çocuk yuvaları ile ailesi yanında kalan çocukların benlik kavramlarının karşılaştırdığı araştırmasında grup sorumlusundan ilgi gören çocuklarla görmeyen çocukların benlik kavramı durumu arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Grup sorumlusundan ilgi gören çocukların benlik kavramı düzeyleri, grup sorumlusundan ilgi göremeyenlere göre daha yüksek çıkmıştır.

Şavlı (2018)’in çocuk evlerinde koruma altında olan çocuklarla ilgili yaptığı araştırmasında; çocukların kendileriyle ilgili bir sorunu kiminle paylaştıkları sorulduğunda 45 çocuğun yarısından fazlası yaşadığı çocuk evinin bakım elemanıya ya da ev sorumlusuyla paylaştıklarını ifade etmiştir. Beş çocuk kendi aile bireylerini, Beş çocuk ise kendilerine yakın olduğunu düşündükleri arkadaşlarıyla, Diğer beşinin ise öğretmenleriyle paylaştıklarını ifade ettikleri ve kimseyle paylaşmayan altı çocuk olduğu görülmektedir.

Yıldırım (2013) çocuk evlerinde koruma altında olana çocukların ilişki dinamiklerini incelediği araştırmasında; çocuklara grup sorumlusu ile ne kadar sıklıkla görüşebildikleri sorusunu yöneltmiştir. Çocukların çoğunluğu % 63,4 ile her gün görüştiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca yine çocukların % 84,2’ sinin grup sorumlusuna ulaşma olanağına her zaman sahip olduğu görülmektedir. Araştırmacı yaptığı grup sorumlusu ile tüm çocukların görüşme düzenlerine eleştiri getirmiş ve çocukların hayatında önemli bir yeri olan grup sorumluları ile daha sık ve düzenli görüşmeleri gerekliliğine güven ilişkisi ve rol model olma boyutuyla değerlendirme yapmıştır.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

8.1. SONUÇ

Benlik kavramı bireyin kendisiyle ilgili algıları olarak özetlenebilir. Benlik kişiliğin bir parçasıdır ve tamamlayıcısıdır. Kişinin tavır alışlarını, çevresini algılayışını, gösterdiği uyum tarzını ve tepkilerini “kişilik” başlığı altında topladığımızda kişinin yaşantılarının önemi ortaya çıkar. Üreten ve sosyal işlevselliğini koruyabilen bireylerin varlığı olumlu bir kişilik gelişimi ile doğrudan bağlantılıdır. Üreten ve sosyal işlevini koruyan kişiler mutlu ve yaşam doyumu yüksek bireyler olarak topluma katkı sunarlar. Sonuç olarak işlevsel birey toplumu güçlendirir.

Benlik, var olanı anlamak ve uyum sağlamak; sosyal çevreden gelen uyarıcıları algılamak, seçip yapmak, hafızaya işlemek, duruma göre hatırlamak, düşünme işlevini karşılamak; kavramları yorumlamak; karşılaşılan sorunlara çözüm getirmek; geleceğe ilişkin beklentiler oluşturmak, savunma mekanizmaları geliştirmek gibi fonksiyonları olan benlik kavramı sosyal işlevselliğin ve iyilik halinin ana unsuru olarak görülür. Bir başka anlatımla, bireyin kendine ilişkin imgeleri olan benlik kavramı, kişilik örüntüsünün bir çekirdeğidir. İnsan yaşamındaki iki temel eğilimin kişiliğin yönlendiricisi olduğundan hareketle güven duygusu ve doyum kavramlarının üzerinde durulmalıdır.

Çocuğun kişiliğinin gelişimi, toplumsallaşması ve ruh sağlığı ile benlik kavramı arasında yakın bir ilişki vardır. Güven duygusunun sağlanabilmesi ile çocukluk yıllarındaki kabul görme arasında bir bağlantı kurulmaktadır. Bireyin anksiyeteden uzaklaşabilmesi için çevresinin bireye değer vermesi üzerinde durulmalıdır.

Olumlu bir benlik kavramı, çocuğun güvenli ve kendine karşı saygılı olduğunu ve kendini gerçekçi bir biçimde görebilme yeteneğini kazandığını gösterir. Kendini olumlu bir biçimde değerlendiren çocuk, başkaları ile olan ilişkilerini doğru olarak

değerlendirir ve bu durum toplumsal uyumunu sağlar. Benlik kavramı olumsuz olan çocuklarda ise yetersizlik ve aşağılık duygusu gelişir ve yetersiz bir kişilik ve uyumsuzluk sorunu doğar.(Hurlock 1978; Akt Erkan 1995).

Çocuğun benlik kavramını gelişiminde aile önemli bir rol alır. Aile, çocuğun özdeşim yaptığı ilk toplumsal gruptur. Çocuğun aile içi ilişkileri, ailenin çocuğa yaklaşımı gibi unsurlar çocuğun ailesiyle etkileşim profilini belirler. Bu ilişkiler aracılığıyla ailenin parçası olan birey kendine güvenerek kimlik kazanır. Aile bireye kendine ve diğer bireylere sevgiyle yaklaşmanın yöntemlerini öğretir. Aile aracılığıyla birey kişilik gelişimini tamamlar ve sosyal becerilerini geliştirir, topluma uyum sağlar (Uslu 2011).

Ancak çocukların benlik kavramının gelişiminde temel kurum olan aile ölüm, boşanma, psikolojik ve sosyo-ekonomik vb nedenlerle kimi zaman fonksiyonlarını yerine getirememektedir. Çeşitli nedenlerle anne baba yoksunluğu yaşayan ve korunma ihtiyacı olan çocuk durumunda olanlar için aile ve çocuk refahı alanın bir parçası olan çocuklar için koruma hizmetleri oluşturulur.

Korunma ihtiyacı olan çocuklara uygulanan bakım yöntemleri iki ayrı başlık altında; aile yanında ve kurum temelli bakım modelleri olarak düzenlenmiştir. Aile yanında bakım modelleri; öz aile yanında sosyal ekonomik destek hizmeti, evlat edindirme ve koruyucu aile hizmetleridir. Kurum temelli bakım modeli; çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk evleri siteleri ve çocuk evleridir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, kurum bakımına alternatif olarak geliştirilmekte olan ev tipi bakım modellerinin de (çocuk evleri siteleri, çocuk evleri) halen kurum bakımı olarak değerlendirilmesidir.

Çocukların kışla tipi kurum bakım modelleri ile toplumdan soyutlandığı kurum bakımım soğuk yalıtılmış ilişkilerinin çocukların benlik kavramı gelişimini olumsuz etkilediği bilinmektedir. 2017 yılı sonu itibariyle kışla tipi kurum bakım modeli ülkemizde sonlandırılmıştır.

Bu araştırma da iki farklı kurum temelli bakım hizmet modelinden yaralanan korunma ihtiyacı olan çocukların benlik kavramları farklı değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Bu hizmet modelleri çocuk evleri sitesi ve çocuk evleri olarak isimlendirilen farklı iki kurum bakım modelidir. Bu hizmet modellerinin birbirlerine

yakın özellikleri olduğu gibi ayrıştıkları en önemli unsur çocuk evlerinin çocuk evleri sitelerine göre sosyal izolasyondan uzak olan yapısıdır.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ÇES ve ÇEV koruma altında olan çocukların genel anlamda benlik kavramına yaş, cinsiyet, ebeveyn durumu gibi kendisiyle ilgili değişkenlerin etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte çocukların koruma altına alınma nedenleri, koruma altında kaldıkları süre, koruma altına alınma yaşı gibi değişkenlerinde genel benlik algısı üzerinde etkili bir değişken olmadığı gözlemlenmiştir.

Çocuk evleri siteleri ve çocuk evlerinde koruma altında olan çocukların benlik algıları karşılaştırıldığında aldıkları hizmet modeline göre genel benlik algılarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Genel olarak kurum bakım hizmeti alan çocuklarla ilgili benlik kavramı üzerine yapılan araştırmalarda elde edilen ölçek puanlarına yakın veriler elde edilmiştir. Kurum bakımının çocuklar üzerindeki etkisinin her iki kurum bakım modelinde de devam ettiği düşünülmektedir. Çocuk evlerinde koruma altında olan çocukların benlik ölçeği puanlarının çocuk evleri sitelerinde kalan çocuklara göre anlamlı bir fark içermese de yüksek olduğu belirlenmiştir. Çocuk evlerinin sağladığı fiziksel koşullar, yaşanan fiziksel alanların kent yaşamının içinde olması gibi etkenlerin çocuklara olumlu bir potansiyel kattığı düşünülebilir. Bu olumlu etkiyle ÇEV’de koruma altında olan çocukların okul çevresi ve arkadaşları arasında sevilen, kabul ve saygı gören, aranan bir birey olması popülerite ve sosyal beceri gerektiren konularda daha yeterli oldukları görülmektedir. ÇEV hizmet modelinden yararlanan çocukların kendilerini ifade etme ve iletişim kurma yöntemlerinin kendine güven duygusuyla beslenerek ÇES hizmet modelinden yararlanan çocuklara göre daha yeterli olduğu söylenebilir.

Ölçeğin alt boyutlarıyla ilgili değerlendirme de fiziksel uyum üzerinde cinsiyet değişkenin etkili olduğu görülmektedir. Koruma altında olan erkek çocukların, koruma altındaki kız çocuklara göre fiziksel görünülerinden daha hoşnut oldukları söylenebilir. Elde edilen bu veri; adölesan dönemde kız çocuklarının dış görünüşleriyle ilgili kaygılarının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu kanaatini oluşturmaktadır.

Alt ölçekler üzerinden yaş değişkeni ile ilgili değerlendirme yapıldığında; araştırmaya katılan 9-11 yaş arası çocuklar ile 12-15 yaş arası çocukların zihinsel ve

okul durumu alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Koruma altındaki 9-11 yaş grubu çocuklarının, koruma altındaki 12-15 yaş arası çocuklara göre okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin daha olumlu oldukları söylenebilir. 12-15 yaş döneminde çocuklarda adölesan dönemin getirdiği stres ve baskının daha yoğun olduğu düşünüldüğünde 9-11 yaş grubuna göre sosyal becerilerinde bu baskının etkili olduğu bunun da okul içerisindeki aktivite ve benzeri faaliyetlerde sorumluluk alma beceresine olumsuz yansıdığı düşünülebilir. 12-15 yaş grubundaki geleceğe ilişkin olumlu düşüncelerin 9-11 yaş grubuna göre azalması yaş ilerledikçe sorumlulukların paralelinde artması ve gelecek kaygısının daha yoğun hissediliyor olmasının etkili olabileceği söylenebilir.

İlkokula giden çocukların ortaokula giden çocuklara göre yaşam doyumlarının yüksek ve mutluluk algılarının daha güçlü olduğu söylenebilir. Benzer durum ortaokula giden çocuklarla liseye giden çocuklar içinde söylenebilir. Ortaokula giden çocukların mutluluk ve yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. İlkokula devam eden çocukların, ortaokula ve liseye devam eden çocuklara göre eğitimle ilgili konularda daha fazla heyecan, korku ve kaygı yaşadıkları söylenebilir. Ortaokula giden çocukların liseye giden çocuklara göre okul içerisinde aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğu görülmektedir.

Erken yaşlarda (1-3 yaş aralığı) koruma altına alınan çocukların diğer yaş gruplarına göre mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarının daha düşük olduğu görülmektedir. Erken yaşlarda koruma altına alınarak kurum bakımının olumsuz etkilerini uzun süreli yaşamanın etkisiyle bu grup çocuklarda mutluluk ve yaşam doyumunun olumsuz etkilendiği görülmektedir. 13-15 yaş grubu çocuklarda da koruma altına alınma sürecinin yaşattığı travmanın erken ve akut dönemde olması nedeniyle diğer grup çocuklara göre (1-3 yaş grubu hariç) mutluluk ve yaşam doyumunun olumsuz etkilendiği söylenebilir.

Koruma altında kalınan süre arttıkça buna paralel olarak mutluluk ve yaşam doyumunu ve zihinsel okul durumu ölçek puanları düşmektedir. En düşük mutluluk ve yaşam doyumunu ölçek puanı 10-12 yıl koruma altında olan çocuklara ait ortalama ölçek puanı iken en yüksek puan bu farklılık ilişkisinde 4-6 yıl süre ile koruma

altında olan çocuklara aittir. Bu bulgu üzerinden koruma altında kalınan süre arttıkça çocukların mutluluk ve yaşam doyumlarının azaldığı söylenebilir. 10-12 yıl koruma altında kalan çocukların 1-3 yıl koruma altında kalan çocuklara göre okul içerisindeki aktiviteleri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin daha olumsuz olduğu söylenebilir. Koruma altında kalınan süre arttıkça çocukların okul içerisinde aktivite becerileri ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin olumsuz etkilendiği söylenebilir.

4-6 yıl ÇES ve ÇEV hizmet modellerinden yararlanan çocukların diğer hizmet modelinden yararlanma yılı gruplarına göre yüksek popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma ölçek puanlarının olduğu görülmektedir. 1-3 yıl arası bu hizmet modellerinden yararlanan çocuklara göre yüksek olan 4-6 yıl ölçek puanı aynı şekilde 10-12 yıl bu hizmet modellerinden yararlanan çocuklara göre de yüksek olduğu görülmektedir. 4-6 yıl süre ile bu hizmet modelleri çocuklar açısından kabul edilebilir süre olarak düşünülebilir. ÇES ve ÇEV hizmet modellerinden yararlanma süresinin uzaması çocukların sosyal becerilerini olumsuz etkilemektedir.

Kurum temelli bakım hizmeti alan çocuklardan babaları ile görüşenlerin, babaları ile görüşmeyen çocuklara göre mutluluk, halinden memnun olma, çevresi tarafından kabul edilme ve kendini genel olarak nasıl gördüğüne ilişkin algılarının ve fiziksel görünümünden hoşnut olup olmamasına yönelik düşüncelerinin daha olumlu olduğudur. Bu sonuçla baba figürünün çocukların algısında kendilerini güvende hissetme duygusunu besleyebileceği bu duygunun çocukların sosyal uyum becerilerine olumlu yansıdığı düşünülebilir

Benlik kavramı üzerine yapılan çalışmalar; çocuklarda benlik kavramını geliştirmek için çocukluk ve gençlik döneminde bireylerin günlük yapmak istediği aktivitelerin desteklenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (Anderson ve ark. 1999). Karşılıklı güven ortamının sağlanması, çocuk ve genç bireyleri olumsuz etkileyebilecek tüm davranış ve tavırlardan kaçınılması, yeterli olan yönlerinin desteklenmesi onların olumlu benlik saygısı geliştirmelerinde etkili olacaktır.

Korunma ihtiyacı olan çocuklar için organize edilmiş kuruluşlarda çocukların gerçek ve ideal benlikleri arasındaki farktan kaynaklanan uyum sorunları yaşadıkları düşünülmektedir. Çocuk için gerçek ve ideal benliğin birleştiği alan ne kadar büyük olursa, çocuğun uyumlu ve bir o kadar da kaygıdan uzak olacağı bilinmektedir.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara toplum tarafından atfedilen “yuva çocuğu” kavramı bu çocuklar için istenmeyen benlik kavramının karşılığıdır. Çocukların benlik kavramı ile ilgili diğer bir unsur olan istenmeyen benlik ile gerçek benlik arasındaki fark çocukların yaşam doyumunu etkilemektedir. İstenmeyen benlik kavramı kurum bakım hizmetlerinden yararlanan çocukların baş etmesi gereken diğer bir sorun alanıdır.

Çocuk ve genç bireylerin bir grubun üyesi olmaları, yeni geliştirdiği yetenek ya da davranışlarının onaylanması benlik saygılarını geliştirmektedir. Ayrıca çocuk ya da gencin günlük aktivitelerinde onlar için önemli bireylerin, onları cesaretlendiren ve onaylanan tutumları benlik saygılarının gelişimini olumlu etkileyebilmektedir. Kurum bakımı hizmetlerinden yararlanan çocukların bakım verenler tarafından onaylanmaya ve cesaretlendirilmeye ihtiyaçları olduğu düşünölmektedir.

Sonuç olarak; araştırma verileri de dikkate alındığında araştırmaya konu değişkenlerin çocukların genel anlamda benlik kavramı üzerinde etkisi olmadığı görölmektedir. Bakım verenlerin çocukların doğal ihtiyaçlarının karşılanabileceği koşulları oluşturması gerektiği düşünölmektedir. Kurum temelli bakımının kurgusal yapısının çocukların doğal ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu gözlemlenmiştir. Çocukların sevgi unsuru ile kendilerini güvende hissedebilecekleri sağlıklı bir ortam çalışanların sorumlulukları gereği yerine getirdikleri iş ve işlemlerle oluşmamaktadır. Kurum temelli bakım hizmeti çocukların sevildikleri için değil, korundukları için önemsendikleri algısını çocukların iç dünyasında pekiştirmektedir.

8.2. ÖNERİLER

Araştırma sonucu ulaşılan kanaat; olumlu benlik kavramı gelişimini sağlayacak uygun koşulların oluşturulması çocukların yaşam doyumlarına ve sosyal işlevselliklerine pozitif bir etki yapacaktır. Kurum bakımı hizmetlerinin çocuk koruma sisteminde ev tipi kuruluşlarla devam ettiği görölmektedir. Çocukluk döneminde oluşan yaşantıların benlik kavramı üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Kurum bakım hizmetlerinde fiziksel iyileştirmeler yapılmış olmasına rağmen korunma ihtiyacı olan çocukların bu hizmet aracılığıyla yaşadığı dezavantajlı

durumlar devam etmektedir. Bu açıdan mikro, mezzo ve makro düzeylerde müdahalelerin yapılması önemlidir. Müdahaleler çocuk koruma sistemine, hukuki altyapıya, sosyal hizmet sistemine ve kurumsal yapılara kadar ulaşmalıdır. Bu bağlamda çocuk koruma sisteminin Avrupa Sosyal Şartında belirtildiği gibi sosyal hizmet teknik ve yöntemleriyle oluşturulması gerekmektedir. Sosyal hizmet yöntemlerini kullanmayan her türlü uygulama kusurlu hizmet olacaktır. Çocuk koruma sistemi ve koruma hizmetleri ile ilgili genelci sosyal hizmet uygulaması çerçevesinde mikro, mezzo ve makro boyutlarda öneriler sunulmuştur.

8.2.1. Mikro Düzeyde Getirilen Öneriler

Kurum temelli bakım hizmetlerinden yararlanan çocuklar için uygulanan sosyal hizmet çalışmalarında gerçek benlik, ideal benlik ve istenmeyen benlik kavramları dikkate alınarak mikro çalışmalarla çocuklar sosyal hizmet uzmanları eliyle güçlendirilmelidir.

Kurum temelli bakım hizmeti alan koruma altında olan kız çocuklarının fiziksel uyum becerilerini güçlendirmek adına ilgi ve yeteneklerine uygun kültürel, sanatsal ve sportif aktivitelere yönlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Koruma altında kalınan süre arttıkça çocuklarda benlik kavramı olumsuz etkilenmektedir. Uzun süre koruma altında olan çocukların bu anlamda yaşadıkları risk durumu da dikkate alındığında nitelikli çalışmalarla çocukların benlik algıları güçlendirilmelidir.

ÇES’de koruma altında olan çocukların sosyal becerilerini güçlendiren çalışmalar yapılmalıdır. Koruma altında olan çocukların toplumdan izole olmadan sosyal yaşamın içinde olabilecekleri olanaklara kavuşturulmaları gerekmektedir.

Koruyucu destekleyici tedbirlerin uygulanmasında yaşanan sorunlar dikkatle ele alınmalı, koruyucu ve destekleyici tedbirlerden danışmanlık tedbiri vaka yönetimi şekliyle uygulanmalıdır.

Koruyucu önleyici sosyal hizmet uygulaması olan ve çocuklara mikro boyutta ulaşılmasına aracı olabilecek okul sosyal hizmeti zaman kaybetmeden Mili Eğitim Bakanlığına bağlı tüm okullarda uygulanmalıdır.

Kurum temelli bakım hizmeti modellerinden kışla tipi kurum bakım hizmetine son verilmiştir. Bu süreç devam etmeli ve koruyucu aile çocuk koruma sisteminin merkezi haline gelmelidir. Koruyucu aile korunma ihtiyacı olan çocuğun doğal ihtiyaçlarının karşılanabileceği en etkili yöntem olarak kabul edilmektedir.

Benlikle ilgili bilişler çocukluk yaşantılarından başlayarak oluşmaktadır Benlikle ilgili sorunlar kişinin kendisiyle ilgili düşünce ve inançlarına odaklanılarak çözümlenebilmektedir Çocukların benlik kavramı gelişimiyle ilgili mikro çalışmalarda bilişsel davranışçı yaklaşım sosyal hizmet uzmanları tarafından öncelikli uygulama yaklaşımı olarak benimsenebilir.

8.2.2. Mezzo Düzeyde Getirilen Öneriler

Korunma ihtiyacı olan çocuğun benlik kavramının gelişimini sağlayacak koşulların oluşturulması için bakım personelinin çocuklarla olan iletişim ve etkileşim profili kurumsal hizmet içi eğitim programlarıyla desteklenmelidir.

Sosyal hizmet uzmanları koruma altında olan kız çocukları ile özellikle fiziksel uyum ve kendine güven konularında çocukları güçlendiren grup çalışması uygulamaları gerçekleştirmelidir.

Sosyal hizmet merkezlerinde yürütülen sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinde aileleri güçlendirmek adına mezzo uygulamalar gerçekleştirilmelidir.

8.2.3. Makro Düzeyde Getirilen Öneriler

Çocuk koruma hizmetleri alanında koruyucu önleyici sosyal hizmetlere odaklanılmalıdır. Koruyucu önleyici sosyal hizmetleri yürüten Sosyal Hizmet Merkezleri bu tür hizmetleri geliştirecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.

Koruyucu destekleyici tedbirlerin uygulanmasında yaşanan sorunlar dikkatle ele alınmalı ve koruyucu önleyici sosyal hizmet uygulamaları adına önemli bir çalışma olan bu tedbirler nitelikli bir şekilde yerine getirilmelidir.

Koruyucu önleyici sosyal hizmet uygulamaları adına okul sosyal hizmeti uygulaması Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda zaman kaybetmeden uygulanmaya başlanmalıdır.

Sosyal hizmet mesleğinin etkin bir yöntemi olan vaka yönetimi sistemi çocuk koruma alanında uygulanmalıdır.

Sosyal hizmet uygulamalarının sosyal hizmet disiplininin yöntemleri ile gerçekleştirmesini öngören Avrupa Sosyal Şartına uygun düzenlemeler yapılmalıdır. Ulusal mevzuat düzenlenirken uluslararası sözleşmelerle taahhüt edilen esaslar dikkate alınmalıdır.

ÇKK ile gündeme gelen sosyal çalışma görevlisi çocukların yararına her bir disiplinin kendi alanıyla ilgili hizmet üretmesinin önünde bir engel olarak durmaktadır. Her mesleki disiplininin kendi alanına uygun çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak düzenlemeler yapılarak sosyal çalışma görevlisi gibi suni kavramlardan uzak durulmalıdır.

Korucu önleyici hizmetler kapsamında yürütülen sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinde ekonomik destekle birlikte ailelere yönelik rehberlik ve danışmanlık uygulamalarına da yer verilmelidir.

Çocuk Koruma Kanununun getirdiği düzenlemelerin kurumlara taşıdığı sorumluluklar AÇSHB dışında diğer kurumlar tarafından yeterince karşılanmamaktadır. AÇSHB kanununun getirdiği sorumlulukların karşılanması noktasında yalnız bırakılmıştır. Diğer kurumlar kanunla ilgili yükümlülüklerini yerine getirecek kurumsal alt yapılarını zaman kaybetmeden oluşturmalıdır.

2005 yılında güncellenen 5395 sayılı çocuk koruma kanunu yeniden gözden geçirilmelidir. Zamanın koşullarına, Çocuk Hakları Sözleşmesine ve diğer uluslararası taahhütlere göre yeniden yapılandırılmalıdır.

Çeşitli değişkenler açısından kurum bakım hizmeti alan çocukların benlik kavramının değerlendirildiği bu araştırmada gelinen nokta çocuklar için benlik kavramı gelişimini sağlamak çocukların yaşam alanlarında benlik kavramının gelişimine uygun koşulların sağlanması ile olacağı yönünde gelişmiştir.

Korunma ihtiyacı olan çocukların gereksinimlerini karşılamak adına koruyucu aile hizmetine odaklanılmalıdır. Ev tipi kurumlar aracılığıyla ulaşılmak istenen hedef için kullanılan bütçenin koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması adına kullanılması düşünülebilir. Koruyucu aile hizmetini geliştirirken koruyucu aile sistemini toplumun geleneksel algılarına uyumlamaya çalışmaktansa, toplum

koruyucu aile sistemine nasıl dahil edilebilir sorusuna cevap arayan bir anlayış benimsenmelidir.

Korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili kurum temelli bakım hizmeti veren kuruluşlar genel idari hizmetlerin bir parçası gibi yönetilmektedir. Bu tür sosyal hizmet kuruluşlarının idari yapıları genel idari hizmetlerin tabi olduğu mevzuatla yönetilmesi uygulamada bürokratik işlemler yürütülen kuruluşlar algısını yaratmaktadır. Geleneksel kamu yönetimi yerine bu tür kuruluşlara özerk bir yönetim anlayışı geliştirilmelidir. Bu anlayışla personel rejimi, norm ve uygulama mevzuatı yeniden oluşturulmalıdır.

9. KAYNAKLAR

Ahioğlu E. N. Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2011; 19 (1): 1-10. Erişim Adresi : http://www.kefdergi.com/pdf/19_1/19_1_1.pdf
Erişim Tarihi : 22.11.2018

Akça Z. K. Genç Yetişkinlikte Algılanan Anne–Baba Tutumlarının, Kendini Toparlama Gücü ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof Dr N. Çelen). İstanbul, 2012.

Akyol A. Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Çocukların Benlik Kavramlarının İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2002; 2(23): 1-6

Anderson J.A, Olnhausen K.S. Adolescent Self Esteem: A Foundational Disposition. Nursing Science Quarterly. 1999; 12(1): 62-67. Erişim Adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11847654> Erişim Tarihi: 12.11.2018

Asan C. Evlat Edinme ve Sosyal Hizmet: Şişek Aracılığıyla Evlat Edinenlerin Sosyal, Ekonomik ve Demografik Özellikleri Üzerine Bir İnceleme: Trabzon İli Örneği. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Oya Çitçi). Ankara, 2003.

Aslıhan M. N. Parçalanmış veya Tam Aileye Sahip Çocukların Öz Kavramı Depresyon Düzeyleri ve Akademik Başarılarının Yas ve Cinsiyet Yönünden Karşılaştırılması. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. S.Güçray). Adana, 1998.

Akman B, Üstün E. Korunmaya Muhtaç Çocukların Benlik Algısını İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2002; 23: 229 -233
Erişim Adresi : <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/87935> Erişim Tarihi : 30.11.2018

Akyüz E. Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması. Milli Eğitim Basımevi: Ankara; 2002.

Altan Ö. Sosyal Politika Dersleri. Anadolu Üniversitesi İİBF Yayınları: Eskişehir; 2006.

Başer H. Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli “Çocuk Evleri”. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Prof. Dr. A. M. Aktaş). Konya, 2013.

Baymur F. Genel Psikoloji. İnkılap ve Ata Kitabevleri: İstanbul; 1983.

Bakırcıoğlu R. Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları. Anı Yayıncılık: Ankara; 2002.

Beck AT. Rush AJ. Shaw BF. Emery G. Cognitive Therapy of Depression. The Guilford Press: New York 1979.

Beardsall L. .Adversities in Childhood: Siblings Experiences and Their Relations to Self-Esteem. Journal Child Psychology. 1992; 33(2): 349- 359

Beer J. . Relationship of Divorce to Self- Concept, Self- Esteem and Grade Point Average of Fifth and Sixth Grade School Children. Psychological Reports. 1989; 65: 1379-1383

Berengi N. 1996.Anadolu Liseleri Sınavlarına Hazırlanan Besinci Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygı Düzeyleri ile Benlik Kavramlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi. Ankara, 1996.

Berrick J, Skivenes M. Fostering in the Welfare States of the US and Norway. Journal of European Social Policy. 2013; 23:4. 423-436 Erişim Adresi: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0958928713507469?journalCode=espa> Erişim Tarihi : 12.01. 2019

Beşpınar F.U, Aybars A.İ. Erken Yaşlarda Çocuk Refahı ve Kadın İstihdamı Politika Belgesi. UNICEF, 2013; 7 -12.

Beter Ö. Türkiye’de ve İngiltere’de Çocuk Koruma Sistemleri. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Enstitüsü, Doktora Tezi. (Danışman: Prof. Dr. İlhan Tomanbay). Ankara, 2010

Bıyıklı L. Yetiştirme Yurdundaki Çocukların Zihinsel ve Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 1987; 20 (1) Erişim Adresi : <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/518/6476.pdf> Erişim Tarihi : 31.12.2018

Branden N. The Psychology of Self-Esteem: A new Concept Of Man’s Psychological Nature. Nash Publising Corporation: Los Angeles; 1969.

Cebe F. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yetiştirme Yurtlarında Barınan Çocukları Benlik Saygısı, Depresyon, Kaygı Skorlarının Ailesi Yanında Kalan Çocuklarla Karşılaştırılması. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Gökhan Oral). İstanbul, 2005

Cılga, İ. Yetiştirme Yurtlarının Yapısı Ve İşlevlerinin Toplumsallaşma Süreci Açısından İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. (Danışman: Prof. Dr. Emre Kongar). Ankara, 1984.

Cılga, İ. Yaşam Kalitesi Açısından Çocuk Haklarına Bütüncül Yaklaşım. İçinde: Acar H, Çoban İçağasıoğlu A. (eds.). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 20. Yılında Türkiye’de Çocuk Hakları. Maya Akademi: Ankara, 2010 s:9-35

Cooley C.H. The Self In Social Interaction. John Wiley and Sonc Inc: New York; 1968.

Csaky C. Keeping Children Out Of Harmful Institutions. Save The Children: London; 2009.

Cüceloğlu D. İçimizdeki Çocuk. Remzi Kitabevi: İstanbul; 1992.

Cüceloğlu D. İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi: İstanbul; 2002.

Çataklı M, Öner N. Çocuklarda Öz Kavramı Ölçeği: Piers-Harris Ölçeğinin Bir Çeviri ve Güvenirlik Çalışması. Eğitim Bilimleri Dergisi. 1986; 12: 85-100

Çelikoglu C. Bosanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. (Danışman: Prof. Dr. N. B. Dönmez). Ankara. 1997

Çengelci E. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu. Aydınlar Matbaası: Ankara, 1998.

Çetin, H. Yetiştirme Yurtlarındaki Adölesanların Benlik Saygıları ve Psikolojik Belirtileri. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. (Danışman: Prof. Dr. H. Çavuşoğlu). Ankara, 2004.

Çopur Z, Erkal S. Aile Politikalarının Değerlendirilmesi: Uluslararası Aile ve Sosyal Politikalar Zirvesi Bildiriler. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını: Ankara; 2013.

De Rubies RJ. Tang TZ. Beck AT. Cognitive Therapy. In: Dobson KS, (eds). Handbook of Cognitive Behavioral Therapies. The Guilford Press: New York; 2001. s.349-430.

Demir İ. Benlik, Kimlik ve Kişilik. İçinde: Ergin H, Yıldız S.A, (eds). Gelişim Psikolojisi. Nobel Yayınevi: Ankara; 2015 s:181-205

Demirbilek S. Korunmaya Muhtaç Çocukların Topluma Kazandırılmasında Yetiştirme Yurtları. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2000; 15(2): 137-152 Erişim Adresi: http://dergi.iibf.deu.edu.tr/index.php/cilt1-sayi1/article/download/98/pdf_84 Erişim Tarihi : 22.11.2018

Dinç F. Cinsiyetleri Farklı Lise Öğrencilerinin Benlik Algısı Düzeylerinin Özsayı Düzeylerine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. O. Ersever). Ankara, 1992.

Dobson KS. Dozois DJA. Historical and Handbook of Cognitive-Behavioral Therapies. The Guilford Press: New York; 2001

Doğan R. Bir Koruma Tedbiri Olarak Koruyucu Aile Kurumu ve Koruyucu Aile Yönetmeliği. Ankara Barosu Dergisi. 2013; 2: 147-170. Erişim Adresi:

<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2013-2/2013-2-5.pdf>
Erişim Tarihi : 30.11.2018

Duyan V, Özbulut M, Sayar Ö.Ö. Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak. Öncü Basımevi: Ankara; (2008).

Ekşi A. Çocuk; Genç, Ana-Babalar. Bilgi Yayınevi: İstanbul; 1990.

Erath P, Littlechild B. Avrupa'da Sosyal Çalışma. Çeviren: Zengin O. Sabev Yayınları: Ankara; 2015.

Erbay E. Çocuk Hakları. Yeni İnsan Yayınevi: İstanbul; 2013.

Erikçi M. Ana Baba Yoksunluğunun 9-15 Yaş Grubu Çocukların Benlik Kavramı Üzerindeki Etkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Yrd. Doç. Dr. H. Yılmaz). Konya, 2005.

Erikson E. H. Childhood and Society. Norton: New York; 1963.

Erinç E. Ebeveyn Kaybı Yaşayan Ergenlerin Benlik Saygılarının İncelenmesi: Güroymak Sevgi Evleri Örneği. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. E. Kılınç). Van, 2015.

Erkan G. Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Çocuk Yuvalarında Bir Araştırma. Ankara; 1995

Erkan G. Boşanmanın Çocukların Benlik Tasarımı Düzeyine Etkisi. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi. 1986; 2(3): 141-159.

Güçray S. Çocuk Yuvasında ve Aile Yanında Kalan 9-10-11 Yaş Çocuklarının Öz Saygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1989; 3: (1) 58-66. Erişim Adresii: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/spcd/article/view/5000108096> Erişim Tarihi: 12.01.2019

Gölcüklü F. Korunmaya Muhtaç Çocuklar. İktisadi Araştırma Vakfı. İstanbul; 1970.

Güngörmüş O. Baba Yoksunluğunun Benlik Kavramına Etkisi ve Babasız Öğrencilerin Problemlerinin Hangi Alanlarda Yoğunlaştığının Saptanması. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. A. Ekşi). İstanbul, 1986.

Hatipoğlu Z. Ergenlik Çağındaki Öğrencilerin Benlik Tasarım Düzeyleri ile Algılanan Anne Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. B. Aydın). İstanbul, 1996.

Hetherington R. Learning from Difference: Comparing Child Welfare Systems, Towards Positive Systems of Child and Family Welfare International Comparisons

of Child Protection, Family Service and Community Caring Systems. University Of Toronto Press: Toronto; 2006.

Higgins E. T. Self - Discrepancy: A Theory Relating Self and Affect. Psychological Review. 1987; 94(3): 319-340 Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/19545638_SelfDiscrepancy_A_Theory_Relating_Self_and_Affect Erişim Tarihi 12.01.2019

Kalaycı H. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocuklarda Sosyal Dışlanma Riski: (Tokat Turhal Örneği). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi (Prof. Dr. M.S. Doğan). Sakarya; 2007.

Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara; 2006.

Karahan F. Türkiye'de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti (Sakarya ve Kocaeli Örneği). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof.Dr A.R Abay). Sakarya; 2007.

Karakaya Ş. Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısı ve Sosyal Sorun Çözme Becerilerine Etkisi: Denizli Örneğinde Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. K. Karataş). Ankara; 2018.

Karakaş B, Çevik Ö.C. Çocuk Refahı: Çocuk Hakları Perspektifinde Bir Değerlendirme. Gazi Üniversitesi İktisai ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2016; 18: 887-906. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/286735> Erişim Tarihi: 12.01.2019

Keten D. Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Ankara Çocuk Evleri Üzerine Niteliksel Bir Araştırma. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. E. Akbaş). Ankara, 2017.

Knightley W, Whitelock D. Assessing The Self-Esteem Od Female Undergraduate Students: An Issue of Methodology. Educational Studies. 2007; 33): 217-231. Erişim Adresi: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03055690601068485> Erişim Tarihi: 12:01.2019

Koşar N. G. Sosyal Hizmetlerde Aile Ve Çocuk Refahı Alanı. MN Ofset: Ankara; 1992

Koşay A. Çocuk Yuvasında ve Çocuk Evinde Kalan Korunmaya Muhtaç Çocuklar İle Ailesi Yanında Yaşayan Çocukların Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Z. Kabasakal). İzmir, 2013.

Kulaksız Y. Yosulluk Bağlamında Çocuk İşgücü. ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi. 2014, 2 (3): 91-111. Erişim Adresi: <http://www.calismadunyasi.gov.tr/pdf/sayi5/05.pdf> Erişim Tarihi: 20.12.2018

Kutlu M. Yetiştirme Yurdu Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerinin İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. S. Doğan). Malatya, 1992.

Lecky P. Self Consistency: A Theory of Personality. Island Press: Washington; 1945. Erişim Adresi: <https://psycnet.apa.org/record/1946-00480-000> Erişim Tarihi : 12.11.2018

Macdonald D. Handbook for Practice Learning in Social Work and Social Care. Jessica Kingsley: London; 2007.

Mullis A.K, Mullis R.L, Normandin D. Cross-Setional and Longitudinal Comparisons of Adolescent Self Esteem. Adolescence. 1992; 27(105): 51-61. Erişim Adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/1539501> Erişim Tarihi: 12.11.2018

Nicolopoulou A. Oyun, Bilişsel Gelişim ve Toplumsal Dünya. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2004; 37 (2): 137-169.

Ocakçı A, Kürtüncü M. Çocuk Yuvasında Yaşayan 9-13 Yaş Grubu Çocuklarda Depresyon ve Benlik Kavramı Düzeylerinin Belirlenmesi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi. 2004; 3(5): 75-86. Erişim Adresi: http://www.ebuline.com/pdfs/5Sayi/eBu5_5.pdf Erişim Tarihi : 12:01.2019

Rogers C.R. A Theory of Therapy, Personalty and Interpersonal Relationships, as Developed in the Client-Centered Framework. Psychology: A study Of Science. 1959; 1(3): 184-256. Erişim Adresi: <http://bibliotecaparalapersona-epimeleia.com/greenstone/collect/ecritos2/index/assoc/HASH01a5/4583605e.dir/doc.pdf> Erişim Tarihi: 12.11.2018

Quatman T, Watson C.M. Gender Differences in Adolescent Self-Esteem: An Exploration of Domain. The Journal of Genetic Psychology. 2001; 162(1): 93-115. Erişim Adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11338443> Erişim Tarihi: 12.11.2018

Öklük Ö. Çocukluk Dönemi Travmatik Yaşam Olaylarına Maruz Kalmış Yetişkin Bireylerin Benlik Saygısı, Kişilerarası İlişki Tazları ve Baş Etme Becerilerinin İncelenmesi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof.Dr Ö.Saatçioğlu). İstanbul, 2018.

Öner N. Piers Harris' in Çocuklarda Öz Kavramı Ölçeği El Kitabı. Türk Psikologlar Derneği: Ankara; 1996

Öner U. Benlik Gelişimine İlişkin Kuramlar: Ergenlik Psikolojisi. Hacettepe Taş Kitapçılık: Ankara; 1987

Öz F. Hiçdurmaz D. Benliğin Bilişsel Yaklaşımla Güçlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2011; 68-78 Erişim Adresi: http://www.hacettepehemsirelikdergisi.org/pdf/pdf_HHD_125.pdf Erişim Tarihi: 30.11.2018

Özcan T. Osmanlı Toplumunda Yetimler. Sosyal Politikalar Dergisi. 2006; 1: 82-85

Öztürk O. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. HekimlerYayınlar Birliği: Ankara; 1995

Pehler SR. Self Esteem Enhancement. İçinde: Rosenberg MC, Denehy J. (eds) Nursing İntervetions for İnfants and Children and Families. Sage Publications: Thousand Oaks; 2001 s: 593-607

Palier B. Social Protection Reforms in Europe: Strategies for a new Social Model. Canadian Policy Research Networks: Ottawa; 2004

Roberts J. The İmportance of Self-Esteem to Children and Young People Separated from Their Families. Adoption & Fostering. 1993; 17(2): 48-50.

Rosenberg M. Society and The Adolescent Sel İmage. Princeton University Pres: New Jersey; 1965.

Salim M. Geçmişten Günümüze Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman:Yrd. Doç. Dr. N. Negiz). Isparta, 2011

Sarıkaya A. 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Benlik Saygısı ve Psikolojik Dayanıklık Düzeyleri Arasındaki İlişki. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman:Prof. Dr. B. Aydın). İstanbul, 2015

Satılmış G. Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı. Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman:Yard. Doç.Dr G. Seter). Eskişehir, 1988.

Sheafor B, Horejsi C. Sosyal Hizmet Uygulaması: Temel Teknikler ve İlkeler. Nika Yaynevi: Ankara; 2014

Sheldon B. Cognitive-Behavioral Therapy: Research and Practice İn Health And Social Care. Routledge: Abingdon; 2011

Söğütlü A. Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Sevgi Evleri Modeline İlişikin Değerlendirmeleri. Hacetepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. V. Işıkhana). Ankara, 2015

Satılmış G. Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı. Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Yrd. Doç Dr G. Seber). Eskişehir, 1988

Şavlı H. Çocuk Evlerinde Kalan Korunmaya Muhtaç Çocukların Sosyalizasyonu Küçükçekmece Örneği. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç.Dr. İ. Barış). İstanbul, 2018

Şimşek Z, Erol N, Öztop D, Özcan Ö. Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örnekleme Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Türk Psikiyatri Dergisi. 2008 ; 319(3): 235-246. Erişim Adresi: <http://www.turkpsikiyatri.com/C19S3/235-246.pdf> Erişim Tarihi: 30.11.2018

Şimşek S. Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Benlik Saygısı, Sosyal Destek Algıları ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç.Dr. C.O. Noyan). İstanbul, 2018.

Taşpınar M. ve ark. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerinin Değerlendirilmesi Projesi Araştırma Sonuç Raporu. Özel Ofset: Ankara; 2014

T.C. Resmi Gazete. Çocuk Koruma Kanunu. 15 Temmuz 2005. Sayı: 25876.

T.C. Resmi Gazete. Sosyal Hizmetler Kanunu. 24 Mayıs 1983. Sayı: 18059.

T.C. Resmi Gazete. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. 03 Mart 2015. Sayı: 29284.

T.C. Resmi Gazete. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. 05 Ekim 2008. Sayı: 27015.

T.C. Resmi Gazete. Koruyucu Aile Yönetmeliği. 14 Aralık 2012. Sayı: 28497.

T.C. Resmi Gazete. Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği. 29 Mart 2015. Sayı: 29310.

Taştekin, S. (1992). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bakım Yöntemleri. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), 312-327.

Teater B. Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri. Çeviren: Karatay A. Nika Yayınevi: Ankara; 2015.

Tezcan M. Çocuk Sosyolojisi. Kök Yayıncılık: Ankara; 2005.

Tomanbay İ. Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulamaları. Anadolu Üniversitesi Yayınları: Eskişehir; 2013.

Tornacı N. SHÇEK’in Çocuklara Yönelik Hizmetinin Yeni Yüzü: Koşuş Yerine Ev Ortamı Çocuk Evleri-Sevgi Evleri. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı Yayınları. 2008; 6: 27-28.

Tuncer B. Ekonomik Gelişme ve Nüfus. Lider Matbaacılık : Ankara, 1976

Uluğtekin S. Yirminci Yüzyılda Türkiye’nin Çocukları: Sorunlar ve Beklentiler. İçinde: Duyan V. (eds) Sosyal Hizmette Yeni Yaklaşımlar ve Sorun Alanları: Prof Dr. Nihal Turan'a Armağan. H. Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları: Ankara,; 2001 s: 43-52

Umberson D. Ebeveynin Ölümü Yeni Bir Yetişkin Kimiğine Geçiş. Çeviren: Aksoy Ö. İletişim Yayınları: İstanbul; 2016

Uslu R. Yararlandıkları Hizmet Modeline Göre Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Davranış ve Duygusal Sorunlar. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Yrd. Doç. Dr. H. Küçükkaragöz). İzmir, 2011

Ünüvar A. Çok Yönlü Algılanan Sosyal Desteğin 15-18 Yaş Arası Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisine ve Benlik Saygısına Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Yrd. Doç. Dr. H. Izgar). Konya, 2003.

Wilson K, Ruch G, Lymbery M, Cooper A. Social Work: An Introduction to Contemporary Practice. Pearson: London; 2008.

Williams R.C.S, Demo D.H. Development Change And Stability in Adolescent Self-Concept. Developmental Psychology. 1984; 20: 1100-1110. Erişim Adresi:<https://pdfs.semanticscholar.org/2979/276c4f03fc24671cf5c22c2780beb5bba299.pdf> Erişim Tarihi: 12.11.2018

Wylie R.C. The Self Concept. University of Nebraska Press Lincoln;1974 Erişim Adresi: <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=YBLTctXRouQC&oi=f> Erişim Tarihi : 12.11.2018

Yapıcı Ş, Yapıcı M. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Anı Yayıncılık: Ankara; 2005

Yazıcı E. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler: Kurum Bakım Hizmetinden Yararlanmış Bireyler Üzerine Bir Araştırma. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi (Danışman: Prof.Dr. S. Demirbilek). İzmir, 2013

Yazıcı E. Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2012; 9(18): 499-525. Erişim Adresi: <http://sbed.mku.edu.tr/article/view/1038000287> Erişim Tarihi: 30.11.2019

Yavuzer H. Ana-Baba ve Çocuk. Remzi Kitabevi: İstanbul; 2012

Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitabevi: İstanbul; 2016

Yıldırım Ş. Çocuk Evinde Kalan Çocukların İlişki Dinamikleri: İzmir Örneği. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. V. Işıkhani). Ankara, 2013.

Yılmaz A. Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Çocukların Genel Ruh Sağlığı Durumlarının Belirlenmesi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. Ü. Seviğ). Kayseri, 2005.

Yılmaz A.H. Bir Derleme: Benlik Kavramına İlişkin Bazı Yaklaşımlar ve Tanımlamalar. Sosyal Bilimler Dergisi. 2016; 48: 79-89 Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/265154> Erişim Tarihi : 30.11.2018.

Yılmaz K. Anne-Baba Tutumlarının Ergenlerde Benlik Saygısına Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Dr. G. Aksan). Konya, 2018

Yolcuoğlu İ.G. Çocuk Koruma Sisteminde Aileyle Çalışmanın Esasları: İstanbul Örneğinde Çocuklar ve Ailelerinin Gereksinimleri, Güçlülük ve Risk Faktörleri Açısından Değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi (Danışman: Prof..Dr. S. Uluğtekin). Ankara, 2009.

Yolcuoğlu İ. G. Çocukları Çocuk Koruma Sistemine Giren Ailelerle, Benzer Sosyal Çevrede Yaşamalarına Karşın Çocukları için ÇKS'ye Müracaatçı Olmayan Ailelerin Sosyal Destek Açısından Karşılaştırılması. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi. 2012; 23(1): 90-105. Erişim Adresi: <https://www.researchgate.net/profile/> Erişim Tarihi: 30.11.2018

Yörükoğlu A. Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı, Eğitimi, Ruhsal Sorunlar. Özgür Yayınları: İstanbul; 1990

Yurdakul A. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Kurum Bakımında Kalan Çocuklarla Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı ve Psikososyal Gelişimleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Yrd.Doç.Dr.F.Köksal). İstanbul, 2016.

Zeytinoğlu S. Çalışan Çocukların İstismarı ve İhmali. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İzmir; 2001

10. EKLER

10.1. EK 1. ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI

Evrak Tarih ve Sayısı: 14/08/2018-E.70090

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 28233352-302.14.01-
Konu : Mehmet Bilge, Özgenur Aytaç ve Davut
Karaman'ın tez başlığı değişiklikleri hk.

SBE SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Enstitümüzün 10.08.2018 tarih ve 31/1 sayılı Yönetim Kurulu Toplantısında, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tebli yüksek lisans programı öğrencilerinden;

a) 1613580069 numaralı Mehmet BİLGE'nin tez başlığının "Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Anne Baba Tutumları İle İlişkisinin İncelenmesi: Manisa Örneği" olarak değiştirilmesine,

b) 171358009 numaralı Özgenur AYTAÇ'ın tez başlığının "Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Ebeveynlerle İletişim ve Akranlarla İlişkiler Açısından İncelenmesi: İzmir Örneği" olarak değiştirilmesine,

c) 171358004 numaralı Davut KARAMAN'ın tez başlığının "Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Koruma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Araştırılması" olarak değiştirilmesine OY BİRLİĞİ ile karar verildi.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Bilal-i Habeb GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü V.

Adres: Tıp Fakültesi Dekanlığı Zemin Katı Ümraniye Kampüsü Manisa
Telefon: (0 235) 2350289 Faks: (0 236) 2362138
E-Posta: seghk@sestbilim.sbu.edu.tr Elektronik Ağ: seghk@sestbilim.sbu.edu.tr

Bilgi İçin: Ayşe Birik
Ünvanı: Mescut

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır

10.2. EK. 2 ETİK KURUL KARARI

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK
KURULU KARARLARI

Toplantı Tarihi	: 04.09.2018
Toplantı Sayısı	: 2018/ 05
Toplantıda Alınan Karar Sayısı	: 16

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu 04.09.2018 tarih ve saat 11:00'da Rektörlük Yönetim Kurulu Toplantı odasında toplanmış, aşağıdaki kararlar alınmıştır.

KARAR:

3- Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Şeyda YILDIRIM'ın 02.07.2018 tarih ve E.31060 sayıda kayıtlı "Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Davut KAHRAMAN'ın" Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Korunma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Karşılaştırmalı Adli" konulu başvurusu" dosya Etik kurulun 05.07.2018 tarihli 2018/4 sayılı toplantısında görüşülmüş ve aynı tarihli toplantıda alınan 2018/11 nolu karar gereği belirtilen eksiklerin giderilmesi amacıyla araştırmacıya iade edilmiştir. Bu kez araştırmacı tarafından gerekli düzeltmelerin yapıldığına dair Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Şeyda YILDIRIM'ın 06.08.2018 tarih ve E.36865 sayıda kayıtlı "Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Davut KAHRAMAN'ın" Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Korunma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Karşılaştırmalı Adli"konulu başvurusunun etik yönden uygunluğuna, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verildi.

(e-İmzalıdır) Prof.Dr.Muzaffer TEPEKAYA Başkan		
(e-İmzalıdır) Prof.Dr.Tuğçe TAŞKIN Üye	(e-İmzalıdır) Prof.Dr.Halit EV Üye	(e-İmzalıdır) Prof.Dr.Tülin CANBAY Üye (Başkan Yardımcısı)
(e-İmzalıdır) Prof.Dr.Keaan ERDOĞAN Üye	(e-İmzalıdır) Prof.Dr.Ali Rıza GÖKBUNAR Üye (Yıllık İznili)	(e-İmzalıdır) Prof.Dr.Doğan UYSAL Üye

10.3. EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.BÖLÜM

Sosyo - Demografik Bilgi Formu

1. Cinsiyeti

( ) Erkek ( ) Kız

2. Doğum tarihi ve yeri :

3. Devam ettiği okul :

4. Kaçınıcı sınıfa devam ediyor :

5. Korunma altına alınma yaşı :

6. Koruma altında kaldığı toplam süre :

7. Yararlandığı bakım hizmeti ve süresi :

Süresi

( ) Çocuk Evleri

( ) Çocuk Evleri Sitesi

8. Ebeveyn durumu :

( ) Anne Sağ ( ) Baba Sağ ( ) Her ikisi de sağ

10.Ebeveynlerin birlikte yaşayıp yaşamadıkları :

( ) Evet ( ) Hayır

11. Kardeş durumu

( ) Yok

( ) Var Yaş Cinsiyet

1. Kardeş

2. Kardeş

3. Kardeş

4. kardeş

12. Kardeşler bakım hizmetlerinden yararlanıyor ise bu hizmetler nelerdir ?(Her kardeş için):

Kardeş sayısı

( ) Öz anne babanın yanında kalıyor

( ) Annenin yanında kalıyor

( ) Babanın yanında kalıyor

( ) Koruyucu aile yanında kalıyor

( ) Evlat edindirilmiş

( ) Çocuk Evlerinde kalıyor

( ) Çocuk Evleri Sitesinde kalıyor

Diğer sayfaya geçiniz.

2

13. Korunma altına alınma nedeni :

- Annenin Ölümü
- Babanın ölümü
- Her ikisinin de ölümü
- Anne ve babanın terk etmesi
- Anne ve babanın boşanması
- Anne ve baba tarafından ihmal ve istismar edilme

14. Anne var ise görüşüyor mu ?

- Evet Hayır

14.1 Cevabınız evet ise, annenizle ne sıklıkla görüşürsünüz ?

- Düzenli olarak haftada bir görüşürüm.
- Düzenli olarak 2 haftada bir görüşürüm.
- Düzenli olarak ayda bir görüşürüm.
- Yılda bir görüşürüm.
- Görüşmem.

14.2 Annenin Yaşı Kaçtır?

14.3. Annenin Eğitim Düzeyi Nedir?

- Okur-Yazar değil
- Okur-yazar
- İlköğretim Mezunu
- Lise mezunu
- Yüksekokul Mezunu

14.4. Annenin Mesleği Nedir?

- Ev hanımı
- İşçi
- Emekli
- Serbest meslek
- Memur
- Diğer (Belirtiniz)

15. Baba var ise görüşüyor mu ?

- Evet Hayır

15.1 Cevabınız evet ise, babanızla ne sıklıkla görüşürsünüz ?

- Düzenli olarak haftada bir görüşürüm.
- Düzenli olarak 2 haftada bir görüşürüm.
- Düzenli olarak ayda bir görüşürüm.
- Yılda bir görüşürüm.
- Görüşmem.

15.2. Babanın Yaşı Kaçtır?

15.3 Babanın Eğitimi Düzeyi Nedir?

- Okur-Yazar değil
- Okur-yazar
- İlköğretim mezunu
- Lise mezunu
- Yüksekokul mezunu

15.4. Babanın Mesleği Nedir?

- İşsiz
- İşçi
- Emekli
- Serbest meslek
- Memur
- Diğer (Belirtiniz)

16. Kardeş var ise görüşüyor mu ?

- Evet Hayır

16.1 Cevabınız evet ise, kardeşlerinize ne sıklıkla görüşürsünüz ?

- Düzenli olarak haftada bir görüşürüm.
- Düzenli olarak 2 haftada bir görüşürüm.
- Düzenli olarak ayda bir görüşürüm.
- Yılda bir görüşürüm.
- Görüşmem.

17. Görüştüğü yakın akraba var mı ?

- .Büyükanne ( )
- Büyükbaba( )
- Amca, dayı ( )
- Hala, teyze ( )
- Diğer.....

18. Grup sorumlusu meslek elemanı ile ne sıklıkla görüşürsünüz ?

- Hergün
- Haftada 2 kez
- Haftada 1 kez
- İki Haftada bir
- Ayda bir.

19. Grup sorumlusu meslek elemanına istediğiniz her an ulaşabiliyor musunuz ?

- Bazen
- Her zaman
- Nadiren
- Hiçbir zaman

Diğer sayfaya geçiniz.

4

10.4. EK 4. PİERS-HARRİS ÇOCUKLAR İÇİN BENLİK KAVRAMI ÖLÇEĞİ

2.BÖLÜM

Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği

Bu ölçekte bir dizi cümle bulunmaktadır. Her cümlenin yanında “Evet” ve “Hayır” sözcükleri vardır. Her bir cümleyi lütfen dikkatle okuyunuz.

Eğer okuduğunuz cümle sizin durumunuzu anlatıyorsa, “evet” sözcüğünün altındaki kutuya çarpı (X) işareti koyunuz. Eğer okuduğunuz cümle sizin durumunuzu anlatmıyorsa “hayır” sözcüğünün altındaki kutuya çarpı (X) işareti koyunuz.

Örnek:

Cümleler	EVET	HAYIR
1. Akıllıyım	X	
2. Mutlu bir kişiyim		X

Karar vermekte güçlük çektiğiniz cümleler olsa bile, mutlaka cevap veriniz. Ancak, evet ve “hayır”ı, birlikte işaretlemeyiniz.

Bu cümlelerin kesinlikle doğrusu yanlışı yoktur. Bu cümlelerle siz, kendinizi nasıl gördüğünüzü ve kendiniz hakkında neler hissettiğinizi anlatacaksınız. Bu nedenle lütfen içinizden geldiği gibi cevaplayınız.

CÜMLELER	EVET	HAYIR
1. Sınıf arkadaşlarım benimle alay ediyorlar.		
2. Mutlu bir kişiyim.		
3. Benim için arkadaş edinmek güçtür.		
4. Genellikle mutsuzumdur.		
5. Akıllıyım.		
6. Utangacıım.		
7. Öğretmen bana soru sorduğunda sinirli oluyorum.		
8. Görünüşüm beni rahatsız eder.		
9. Büyüdüğümde önemli bir kişi olacağım.		
10. Okuldaki sınavlar sırasında sıkıntı basar.		
11. Çok fazla sevilen biri değilim.		

Diğer sayfaya geçiniz.

5

12. Okulda iyi huyluyumdur.		
13. İşler ters gittiğinde genellikle bu benim hatamdır.		
14. Ev için sorun yaratırım.		
15. Güçlüyüm.		
16. İyi fikirlerim var.		
17. Evin önemli bir üyesiyim.		
18. Genellikle işleri kendi bildiğim gibi yapmak isterim.		
19. Elle yapılan işlerde iyiyim.		
20. Kolayca vazgeçerim.		
21. Okulla ilgili çalışmalarda iyiyim.		
22. Çok fazla kötü şeyler yaparım.		
23. İyi çizerim.		
24. Müzikte iyiyim.		
25. Evde kötü davranırım.		
26. Okulda çalışmalarımı yapmada yavaşım.		
27. Sınıfın önemli bir üyesiyim.		
28. Sinirliyim.		
29. Güzel gözlerim vardır.		
30. Sınıf önünde iyi ders anlatabilirim.		
31. Okulda hayalciyim.		
32. Kardeşlerime takılırım.		
33. Arkadaşlarım düşüncelerimi beğenirler.		
34. Sık sık başım belaya girer.		
35. Evde uysalım.		

Diğer sayfaya geçiniz.

6

36. Şanslıyım.		
37. Çok fazla endişeleniyorum.		
38. Evdekiler benden çok şey bekler.		
39. Halimden memnunum.		
40. Olayların dışında bırakıldığım kanısına kapılıyorum.		
41. Güzel saçlarım vardır.		
42. Okulda sık sık gönüllü çalışmalara katılırım.		
43. Keşke farklı bir kişi olsaydım.		
44. Gece iyi uyurum.		
45. Okuldan nefret ederim.		
46. Oyunlar için en son ben seçilirim.		
47. Çoğunlukla hastayım.		
48. Sık sık başkalarına kötü davranırım.		
49. Okuldaki sınıf arkadaşlarım iyi fikirlerim olduğunu düşünürler.		
50. Mutsuzum.		
51. Çok arkadaşım var.		
52. Neşeliyim.		
53. Çok şeye aklım ermez.		
54. Yakışıklıyım / güzelim.		
55. Çok fazla enerjim var.		
56. Kavgalara çok fazla katılırım.		
57. Erkek çocuklar arasında sevilirim.		
58. İnsanlar bana takılırlar.		
59. Evi düş kırıklığına uğrattırım.		

Diğer sayfaya geçiniz.

7

60. Sevimli bir yüzüm var.		
61. Bir şeyler yapmaya çalıştığımında, sanki her şey ters gidiyor gibi gelir.		
62. Evde bana takılırlar.		
63. Oyun ve sporda liderim.		
64. Döküp saçırım.		
65. Oyun ve sporda oynamak yerine seyredirim.		
66. Öğrendiklerimi unutuyorum.		
67. Geçimli bir kişiyim.		
68. Kolayca kızarım.		
69. Kızlar arasında sevilirim.		
70. İyi bir okuyucuyum.		
71. Grupla çalışmaktansa yalnız çalışmayı tercih ederim.		
72. Kardeşlerimi severim.		
73. İyi bir görünüşüm var.		
74. Sık sık korkarım.		
75. Sürekli bir şeyler düşürür ve kırarım.		
76. Güvenilebilirim.		
77. Diğer kişilerden farklıyım.		
78. Kötü şeyler düşünürüm.		
79. Kolayca ağlarım.		
80. İyi bir insanım.		

Teşekkür ederim.

10.5. EK 5. KURUM ARAŞTIRMA İZİNİ

T.C.
AİLE ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

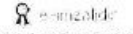
Sayı : 94952863-605.01-E/744883
Konu : Davut KARAMAN

/27.11.2018/

/ DAĞITIM YERLERİNE /

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünüzün 21/11/2018 tarihli ve 651328 sayılı yazısı ile Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Davut KARAMAN'ın "Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Koruma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Araştırılması" konulu çalışması kapsamında Bakanlığımıza bağlı Doğu Karadeniz Bölgesi (Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Gümüşhane, Bayburt) İl Müdürlüklerine bağlı kurumlarda 31.10.2018-15.05.2019 tarihleri arasında anket uygulanabilmesi talebimize olumlu değerlendirildiği bildirilmiştir.

Söz konusu talebe ilişkin alınan Makam Onayı ekte gönderilmektedir.
Bilgilerinizi arz ve gereğini rica ederim.

Salih BOZKURT
Bakan a.

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanı V.

Ek : (1 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

Trabzon Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğüne

Artvin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğüne

Rize Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğüne

Giresun Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğüne

Gümüşhane Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğüne

Bayburt Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğüne

Bilgi

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne

Not: Bu yazının Elektronik İmza Kurumunu geçersiz hale getiren elektronik imzalı eşi de vardır.

Fakihpaşa Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Pisim Köprü 36510 Çankaya/Ankara
0312 2705 57 00
0312 2705 57 47

Bilgi için: Serpil ÇETİN
Sosyal Çalışmaları

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Bakan Yardımcılığı
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Eğitim Planlama ve Uygulama Birimi

Sayı : 94952863-605.01-E.712278
Konu : Davut KARAMAN

26/11/2018

BAKAN YARDIMCILIĞI MAKAMINA

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 21/11/2018 tarihli ve 651328 sayılı yazısı ile Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Davut KARAMAN'ın "Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Kuruma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Araştırılması" konulu çalışması kapsamında Bakanlığımıza bağlı Doğu Karadeniz Bölgesi (Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Gümüşhane, Bayburt) İl Müdürlüklerine bağlı kuruluşlarda 01/10/2018-15/05/2019 tarihleri arasında anket uygulayabilme talebinin olumlu değerlendirildiği bildirilmiştir.

Söz konusu çalışmanın, İl Müdürlüklerinin koordinasyonunda, kuruluş idarelerinin gözetim ve denetiminde, yapılacak araştırmaya katılım hususunda katılımcıların gönüllülüğü esas alınarak, elde edilecek kimlik bilgilerinin ve özel hayatın gizliliğine riayet edilerek, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın ve fotoğraf çekimine izin verilmeksizin, katılımcıların kişisel özgürlükleri ve kişilik hakları korunacak ve güvenliklerine zarar gelmeyecek şekilde gerekli tedbirler alınarak, kuruluş işleyişini ve günlük yaşam programını aksatmayacak şekilde mesai saatleri içerisinde, kuruluşlarınızda kalan çocuklarımızın günlük yaşantılarını olumsuz etkileme olasılığı bulunan herhangi bir işlemin gerçekleştirilmemesi koşuluyla 01/10/2018-15/05/2019 tarihleri arasında yürütülmesi, araştırma tamamlandığında sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce kurum izni alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulları ile uygulanabilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

e-İmzalıdır

Salih BOZKURT

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkan V.

OLUR
26/11/2018

e-İmzalıdır
Ayşe ERGEZEN
Bakan Yardımcısı

Bk : (1 sayfa)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imza ile avdın.

E-İMZA
312/705 57 57

Bakışehir Yolu Sağlıkçılar Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Pisik Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Sevil ÇETİN
Sosyal Çalışmacı

10.6. EK 6. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAYIN
ETİK KURULU

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Koruma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Araştırılması başlıklı bir araştırma çalışması olup Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde korunma altında olan çocukların yaşadıkları koşulların ve geçmişte yaşanan travmalarıyla oluşan benlik kavramı düzeylerinin karşılaştırılması amacını taşımaktadır. Çalışma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümünde yüksek lisans öğrencisi Davut KARAMAN tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile kurum bakımı hizmetinin en uygun hangi koşullarda oluşturulabileceği anlamında özgün bulgular ortaya konması amaçlanmaktadır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, anket (*araştırmanın türü/türleri*) yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da başka bir amaçla kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İsteminiz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkımız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler araştırmacı tarafından korunacak, araştırma bitiminde arşivlenecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmaz durumda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.
- Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığımız zaman için teşekkür ederim.
- Çalışma hakkındaki sorularınızı Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünden Dr.Öğretim Üyesi Şeyda YILDIRIM'a (GSM -0533 749 33 06, yildirim.seyda@gmail.com) ve araştırmacı Davut KARAMAN'a (GSM-0505 695 85 13, davkaraman@hotmail.com) yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı : Davut KARAMAN
Adres : Trabzon Rehabilitasyon ve Aile
Danışma Merkezi Müdürlüğü

İş Tel : 0462 231 06 06
Cep Tel : 0505 695 85 13

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını,	
Kabul ediyorum. * ☐	Kabul etmiyorum. ☐

* Form dijital ortamda doldurulacağından gönüllüler ilgili kutucuğu seçerek araştırmaya katılacaktır.

Güncelleme Tarihi: 03.07.2017

10.7. EK 7. TURNİTİN ORJİNALLİK RAPORU

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu
Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Başkanlığı'na

Tez Adı: Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde Koruma Altında Olan Çocukların Benlik Kavramı Düzeylerinin Araştırılması

Tezime ilişkin 30/05/2019 tarihinde yapılan Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı 18'dir.

Belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Tarih ve İmza
30.05.2019

Adı Soyadı : Davut KARAMAN
Öğrenci No : 171358004
Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Tezli Yüksek Lisans

DANIŞMAN ONAYI
UYGUNDUR.
Dr Öğr. Üyesi Seyda YILDIRIM

Açıklamalar

- 1-Tez Çalışması Orijinallik Raporu (TÇOR), TURNİTİN İntihal Tespit Programı kullanımı için kişisel hesap alma hakkı bulunan tez danışmanları, Enstitülerde görevlendirilen personeller, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda görevlendirilen kütüphaneciler tarafından alınır.
- 2-Sayfa sayısı 400'den az olan tezler için tez savunmasından önce ve başarılı olması durumunda düzeltmelerden sonra olmak üzere 2 kez TÇOR alınır.(400 sayfadan fazla olan tezler 400 ve katları şeklinde bölünerek Turnitin veri tabanına yüklenmesi gerekmektedir. Bu gibi durumlarda benzerlik oranının hesaplanmasına ilişkin detaylı forma, kütüphane web sayfasında bulunan Turnitin kullanım kılavuzlarının altından erişilebilir.)
- 3-TÇOR, tezin yalnızca Kapak Sayfası, Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan kısmının tek bir dosya olarak intihal tespit programına yüklenmesi ile alınır.
Programa yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak tez başlığının tamamı, Yazar Adı (author's first name) olarak öğrencinin adı, Yazar Soyadı (author's last name) olarak öğrencinin soyadı bilgisi yazılır.
- 4- TURNİTİN İntihal tespit programına yüklenen dosyanın sürecenmesinde, ilgili programdaki filtreleme seçenekleri aşağıdaki şekilde ayarlanır: - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words)
- 5-**İsteğe bağlı ayarlar kısmından; "Ödevleri şuraya gönder?" seçeneği mutlaka DEPO YOK şeklinde işaretlenmesi gerekmektedir;** aksi durumda aynı tezin ikinci kez yüklenmesi durumunda benzerlik %100 çıkacaktır ve depodan tezi silmek çok uzun süre gerektirecektir.
- 6- Raporlama işlemi tamamlandıktan sonra, kaydedilmiş olan ekranın görüntüsünü sağ üst köşesinde yüzdellik sayı olarak belirtilen "benzerlik oranı," raporlamaya tabi tutulmuş olan dosyanın "toplam sayfa sayısı" ve raporlama işleminin yapıldığı "tarih" bilgisi, "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formuna işlenir.
- 7- **Benzerlik oranında tüm sorumluluk öğrenciye aittir.**
- 8-Tez savunma sınavı sonrasında başarılı bulunan öğrenci, tez savunma sınavı tarihi sonrasında tezde yapılmış muhtemel değişiklikleri içeren dosya kullanılarak alınmış ikinci bir intihal raporundaki bilgiler kullanılarak hazırlanmış ve tez danışmanı tarafından onaylanarak imzalanmış ikinci bir "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu"nu Enstitüye teslim etmekle yükümlüdür.
- 9-Turnitin Hakkında Bilgiler: <http://kutuphane.cbu.edu.tr/turnitin.9370.tr.html>

10.8. EK 8. ÖZGEÇMİŞ

Adı	Davut	Soyadı	KARAMAN
Doğum Yeri	Maçka	Doğum Tarihi	20.03.1976
Uyruğu	T.C.	Tel	5056958513
E-mail	davkaraman@hotmail.com		
	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı	
Yüksek Lisans	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü	2015	
Lisans	Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu	1999	
Lise	Bahçelievler Deneme Lisesi	1994	
Görev	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)	
SHU	Trabzon Numune Hastanesi	2001 - 2004	
SHU	Trabzon Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	2004 - 2005	
SHU	Fatih Çocuk Yuvası (7-12 yaş grubu)	2005 - 2006	
SHU	Trabzon Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi	2006 - 2008	
SHU	Trabzon Çocuk Yuvası (0-6 yaş grubu) Trabzon Huzurevi Yaşlı bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi	2008 - 2011	
SHU	Trabzon Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Kadın Konukevi	2011 - 2012	
SHU	Ortahisar Sosyal Hizmet Merkezi	2012 - 2014	
SHU	Trabzon Huzurevi Yaşlı bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi	2014 - 2017	
Müdür V.	Trabzon Çocuk Destek Merkezi	2017 - 2018	
SHU	Trabzon Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi	2018 -	

Yabancı Dil Sınav Notu								
YDS	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
85								
ALES Puanı			Sayısal		Eşit Ağırlık		Sözel	
			60,96		61,13		78,09	

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma Becerisi
Microsoft Office 2010	İyi
IBM SPSS Statistics 21	Orta